

Osho

Zenový mistr

Dógen

Kapitola první

Následovat cestu . . . zapomenout na já

Dógen napsal:

Následovat cestu znamená následovat své já. A následovat své já znamená zapomenout na já. Zapomenout na já znamená být osvícen všemi věcmi. Být osvícen všemi věcmi znamená odstranit hranice mezi já jedince a já druhých. Pak nezbude ani stopa po osvícení, ačkoli osvícení v denním životě jedince setrvává.

Nejprve hledáme zákon, tehdy jsme tomu na hony vzdáleni, ale brzy poté, co je nám zákon správně předán, jsme osvícené bytosti.

Toto je první den nové série přednášek věnovaných úplňku. Měsíc je pradávným symbolem transformace - transformace pálivých paprsků Slunce na chladivou, poklidnou krásu měsíčního svitu. Měsíční světlo nevydává Měsíc sám. Vidíte-li Měsíc, vidíte pouze zrcadlo odrážející paprsky Slunce. Je to podobné jako při odrazu Slunce na vodní hladině.

Měsíc je zrcadlo, ale nikoli pouze zrcadlo, je to též transformační činitel. Proměňuje horké paprsky na paprsky chladivé, míruplné. To je důvod, proč se stal Měsíc hlavním symbolem Východu. Tato série je zasvěcena úplňku. Budeme se v ní bavit o jednom z nejskvělejších zenových mistrů – o Dógenovi.

Než přejdeme k sútrám, bylo by dobré, abyste se o Dógenovi něco dozvěděli. To vám pomůže pochopit jeho stručné a hutné sútry, které si navíc leckdy odporují. Bez souvislosti s jeho životním příběhem jsou jako strom bez kořenů, nemohou vykvést. Proto nejprve promluví o jeho životě.

Dógen se narodil před osmi sty lety v Kjótu v šlechtické rodině. Jeho otec byl vysoce postavený úředník vlády a Dógen sám byl neobyčejně nadané dítě. Prý již jako čtyřletý četl čínskou poezii – druhý Mozart.

Čínština je jeden z nejtěžších jazyků na světě, nemá abecedu, písmo je obrázkové a číst v něm znamená léta tvrdé dřiny – zapamatování si všech symbolů. Pro rodilé Číňany to zas tak složité není, neboť už od narození se jim to zapisuje do mysli, ale pro druhé . . . Přátelé mi říkali, že pokud usilovně pracujete, trvá vám to deset let, průměrným studentům třicet let.

Ve čtyřech letech rozumět čínsky, a to dokonce čínské poezii, je ještě těžší. Porozumět próze v cizím jazyce je jednoduché, ale poezie má křídla, rozlétá se do daleka. Próza je světská, drží se při zemi, poezie vzlétá. Co nelze vyjádřit prózou, lze naznačit verši. Próza je spojena s vaší myslí, poezie s vaším srdcem. Je to věc lásky, nikoli logiky.

Kdo ve čtyřech letech rozumí čínské poezii, jistě nebude průměrný člověk. Již od raného věku se jeho chování vymykalo chování běžného dítěte. Jeho chování bylo chování Buddhy, klidné, elegantní. Nezajímal se o hračky, všechny děti zajímají hračky, medvídci atd... Které pak dítě se zajímá o poezii?

Naštěstí či naneštěstí mu ve dvou letech zemřel otec a v sedmi letech matka. Když o tom Dógen, již jako mistr, mluvil se svými žáky, říkával, že každý to považoval za velké neštěstí. „Co se to jen

tomu krásnému nadanému dítěti stalo?“ Ale on v hloubi srdce cítil, že to byla příležitost, byl zbaven překážek.

Moderní psychologové vědí, o čem je řeč. Ať je vám třicet, šedesát, sedmdesát, ať jsou vaši rodiče mrtví, stále vás ovládají. Budete-li v tichu naslouchat svým vnitřním hlasům, pak zjistíte, že „tohle jako by říkal otec, to matka, to můj učitel, to kněz“.

Dógen říkal: **„Byla to velká příležitost, když dva lidé, kteří mne mohli rozptylovat, kteří mne milovali a které jsem miloval já, – v tom bylo nebezpečí – zemřeli v pravý čas. Jsem jim neskonale vděčný, že odešli v pravý čas, aniž mne zničili.“**

Je velmi zvláštní, že to sedmileté dítě takto chápalo. Teprve nedávno moderní psychologie odhalila, že největší překážkou člověka jsou jeho rodiče. Pokud chcete být zcela svobodní, musíte během cesty odhodit všechny hračky, medvídky a všechna učení, která vám byla vnucena. Není pochyb, že v dobrém úmyslu, ale jak říká staré přísloví: „Cesta do pekla je dlážděna dobrými úmysly.“ Samotný dobrý úmysl nestačí. Je potřeba být vědomý a to je velmi vzácné. Doufat, že najdete vědomé rodiče s meditativní energií, je jako doufat v nemožné.

Když Dógenovi zemřela jeho matka, přeložil z čínštiny do japonštiny nejvýznamnější dílo buddhismu, Abhidharma – podstata náboženství. To bylo signálem k jeho úžasné budoucnosti. První, co v sedmi letech po smrti obou rodičů udělal, – a je to neuvěřitelné – stal se sanjásinem. Ani sousedé a příbuzní tomu nechtěli uvěřit.

Dógen k tomu říká: **„Nepropásl jsem příležitost. Kdyby moji rodiče žili, asi bych nedokázal kvůli hledání pravdy opustit svět.“** Stal se z něho sanjásin a začal hledat mistra.

Existují dva typy hledajících jdoucích za pravdou. První hledá v posvátných textech. Může z něho být obr mezi intelektuály, ale uvnitř zůstává ve tmě. Jeho světlo je vypůjčené a vypůjčená pravda v životních krizích nepomůže.

Vzpomněl jsem si na křesťanského kněze, který v každém kázání opakoval: „Uhodí-li tě někdo do levé tváře, nastav mu pravou.“ Všichni jeho kázání milovali, vždyť uváděl tak skvělé myšlenky! Ale jednou nějaký člověk vstal a uhodil ho do tváře. Kněz byl v šoku, vždyť právě citoval Ježíše! No a jak se snažil tvář uchránit, bezděčně nastavil druhou a onen člověk, musel to být opravdový rebel, ho plesknul ještě přes druhou. To už bylo příliš! Kněz na něho skočil a začal ho tlouci. „Co to děláš?“, ohradil se muž. Kněz odpověděl: „Písmo končí u druhé tváře. Teď jsme tu však já a ty a rozhodnutí je na nás.“

Vypůjčená slova ve skutečném životě nepomohou. Každý den musíme čelit tvrdé realitě, přičemž poslední zkušenost na nás čeká v okamžiku smrti. A zde nám vypůjčené poznání ani trochu nepomůže.

Druhý typ hledajícího nehledá v posvátných textech, ale začne s hledáním mistra. To jsou dvě zcela odlišné úrovně. Jednou je hledání poznání, druhou je hledání živého zdroje. První znamená hledat v mrtvých knihách, druhé znamená hledat knihu živou, jejíž srdce stále bije a tancuje, v jejichž očích lze vidět hloubku, v jejíž přítomnosti můžete poznat své možnosti, odhalit svůj vlastní potenciál.

Opravdovým hledajícím, který jde za pravdou, je druhý typ. První typ hledá pouze znalosti. Můžete mít tunu znalostí a přesto zůstat nevědomým. Ten, kdo jde za mistrem, musí všechny vědomosti odhodit a stát se tak otevřeným a přístupným přítomnosti mistra, aby se mohl přidat k tanci mistrova srdce. V tomto tanci dochází k synchronicitě, k napojení, kdy se obě srdce pomalu

dostávají do stejného rytmu. Tomu se říká přenos. Nic není vidět – žádné učení, žádné doktríny – ale dvě srdce začnou nepozorovaně tančit na stejnou melodii. Vše, co mistr ví, se pomalu vydá na neviditelnou cestu a naplní srdce žáků až po okraj.

Dógen prokázal svoji inteligenci tím, že se nikdy nezabýval svatými texty. Když ještě žila jeho matka, přeložil z čínštiny do japonštiny text Abhidharma, jeden z nedůležitějších buddhistických textů. Kdyby jeho rodiče nezemřeli, stal by se z něho třeba velký učenec. Po smrti rodičů však Dógen spálil vše, co přeložil, i s tímto svatým textem, Abhidharmou.

Je to naprosto neuvěřitelné. Sedmileté dítě má takový vhled, že říká: „Slova nemohou uhasit mou žízeň. Musím hledat živý zdroj, někoho, kdo nepoznal jen ze slov, ale z přímé zkušenosti, někoho, kdo je opravdový Buddha. Hledat mistra znamená hledat Buddhu.

Ve věku třinácti let byl Dógen formálně zasvěcen.

Není snadné být zasvěcen. Takový člověk musí prokázat svoje schopnosti a možnosti, musí dokázat, že nezradí cestu, že nebude mrhat mistrovým časem a že bude trpělivě čekat. Tak tedy čekal do třinácti let a pak:

...byl formálně zasvěcen jako mnich na hoře Hiei, kde bylo centrum buddhistického směru Tendai, vyučovaného v Japonsku. (Poznámka: Tendai pochází z původního čínského směru Tiantai, který byl v Japonsku rozšířen o prvky zenu, Mikkyó ad.) **Několik dalších let studoval pod vedením svého učitele, opata Koena, mahajánový a hinajánový buddhismus. Ve čtrnácti letech Dógena přepadly hluboké pochybnosti týkající se jedné části buddhistického učení.**

Toto je ona sůtra, která ho zasáhla až v samém jádru jeho bytí:

„Pokud v sobě všechny lidské bytosti mají přirozenost Buddha, jak je možné, že jedinec musí usilovně cvičit, aby tuto přirozenost realizoval a dosáhl tak osvícení?“

Velmi významná otázka. Jestliže je každý člověk Buddha, pak by mělo být velmi snadné to rozpoznat. Pokud jste potenciální Buddha, pak nemohou být překážky k buddhovství příliš velké, nemohou vás zabrzdit. Nic vás nemůže zastavit. Na růžovém keři vykvetou růže, ze semínka lotosu vzejde lotos. Pokud je každý člověk semínkem Buddha, nač je potom nějaká disciplína? Pouze rok po svém zasvěcení, ve čtrnácti letech, byl touto sůtrou velmi znepokojen.

Je-li buddhovství naší přirozeností, pak by to zcela jistě měla být nejjednodušší věc na světě... A bez disciplíny, bez jakéhokoli úsilí. Mělo by to být stejně přirozené, jako když dýcháte, jako když bije vaše srdce nebo jako když ve vašem těle koluje vaše krev. Není třeba nic z těch nesmyslů, které jsou lidem vnucovány pro dosažení buddhovství.

V této fázi Dógen odchází od učitele, který mu neumí dát odpověď. Učitel byl pouhým učitelem. Mohl vyučovat sůtry, ale neuměl odpovědět. Dógen pochopil důležitost otázky. Buď buddhovství není naší přirozeností, je to vzdálený vrcholek hory, potom na cestě k jeho dosažení budeme muset překonávat různé útrapy, anebo je naší pravou přirozeností, a pak ho lze realizovat právě teď – není třeba čekat ani o chvíli déle. Takto učitel odpovědět nemohl, neboť sám v sobě Buddhu nerealizoval. Učil svaté texty a do té doby mu žádný student neřekl, že daná sůtra obsahuje spor.

Jak Dógen hledal někoho, kdo by ho zbavil pochybností, dostal se k dalšímu učiteli, Myozenovi.

Učitelů je mnoho. Pokračovat v určité linii poznání není nic jedinečného ani zvláštního. Avšak najít mistra je velmi obtížné, neboť mistr i učitel mluví tímtež jazykem. A může se stát, že učitel mluví

daleko jasněji, protože ho nezatěžuje jeho vlastní zkušenost. Mistr mluví opatrně, váhavě, neboť ví, že ať řekne cokoli, nebude to přiměřené, nevyjádří to samotnou zkušenost, bude to tak trochu mimo.

Učitel mluví s naprostou jistotou, neboť neví nic. Mistr zůstává zticha, anebo pokud promluví, učiní tak s vekou odpovědností, neboť ví, že ať prohlásí cokoli, bude to vypadat rozporuplně, ačkoli to rozporuplné není.

Každý učitel však chce být považován za mistra. A to je pro hledajícího velký problém. Myozen se též prohlašoval za mistra, ačkoli čas ukázal, že mistrem nebyl.

Navzdory dlouhým rokům cvičení pod vedením Myozena se Dógen stále cítil nenaplněn. Ve věku dvaceti tří let se rozhodl, že podnikne s Myozenem cestu do Číny, aby se zde dostal k hlubšímu studiu zenbuddhismu. Po vylodění jeho cesta směřovala do kláštera T'ien-T'ung, kde cvičil pod vedením mistra Wu-chi.

Stále nespokojený navštívil během několika dalších měsíců mnoho klášterů, a právě když chtěl zanechat hledání a vrátit se do Japonska, stalo se, že opat T'ien-T'ungského kláštera zemřel a na jeho místo nastoupil Ju-ching, o němž se proslýchalo, že je jedním z největších čínských zenových mistrů.

Dógen změnil plán a namísto návratu do Japonska šel zpět do kláštera, v němž předtím pobýval. Starý mistr, který byl pouhým učitelem, zemřel a byl vystřídán Ju-chingem, mužem, jenž dosáhl závratné výše a dotýkal se vrcholů vědomí, nořil se do hlubin a dosáhl hloubky bytí, šplhal po vertikále nahoru a dolů, procestoval všechny úrovně vědomí. Tento muž se ukázal být tím, kdo zodpoví a vyjasní všechny otázky, neboť Dógen v sobě stále nosil tutéž otázku: „**Je-li buddhovství naší přirozeností, nač je potom jakákoli disciplína.**“

Byl to Ju-ching, který prohlásil: „**Žádná disciplína není třeba. Netřeba disciplíny. Není kam jít. Není cesty, kterou by bylo nutno vykonat. Pouze buďte, v tichu, v centru svého bytí, a jste buddha. Ale vy to míváte, neboť hledáte všude jinde, jen ne v sobě. Nikdy nenaleznete buddhovství tím, že vyměníte jeden klášter za druhý či jednoho mistra za jiného. Jděte do nitra!**“

Ju-ching je znám jako jeden z největších mistrů, meč k náhlému utnutí. Jeho přítomnost, jeho vůně, jeho milost... Dógen s ním zůstával, aniž by se na cokoli ptal, pouze nasával skutečnou přítomnost mistra, atmosféru. A začal být vtahován.

Příhodný okamžik se vždycky naskytne... Staré tibetské přísloví říká: „**Je-li žák připraven, mistr se objeví.**“ Vše záleží na tom, zda je žák připraven. Ale žák může být připraven pouze tehdy, narazí-li na někoho, kdo má poznání – ne slovní, ale ze zkušenosti – kdo byl jak na nejvyšším vrcholu, tak v největší hloubce. A právě přebýváním v jeho blízkosti může žák pocítit jeho vibrace, jeho klid.

Takový mistr vyznačuje pravdu, a pokud jste připraveni, něco náhle přecvakne. Zmizí všechny pochybnosti, nyní víte, že jste našli mistra. Pak není, na co se ptát. Mistr vám dá, co potřebujete. Ve skutečnosti jenom tak říkáme, že vám to dá mistr. Pravdou je, že jste-li připraveni, pak vás to zaplaví a mistr tomu nemůže zabránit. Mistr září neustále, ale vaše dveře jsou zavřeny. A jeho vibrace, neboť jsou to pouhé vibrace, se vrací zpátky. Jakmile jsou dveře otevřeny, nic není řečeno, ale vše je pochopeno.

Dógen se stal mistrem, když Ju-ching prohlásil: „Nyní už nehraj roli žáka“, uhodil ho a řekl: „Pochopil jsi a nyní buď soucitný ke slepým. Nezůstávej už u mě. Jsi buddha. Nemohl jsi pochopit jen proto, žeš bloudil sem a tam. To až poté co jsi seděl vedle mě v tichu... Nic jsem ti nedal. Pouze ses stal soustředěným a v tom soustředění je vnitřní revoluce.“

Dógen napsal:

Následovat cestu znamená následovat své já.

To je významné prohlášení. Říká: Neptej se na cestu, cesta neexistuje.

Následovat cestu znamená následovat své já.

Cesta vede pryč a čím dále jdeš, tím více se ztrácíš. Už nikam nechod', zůstaň doma, nedělej nic. Jak řekl Bašó:

**Starý rybník
žbluňk, skočila žába
hluboké ticho**

Bašó jen tak sedí a napadne ho krátká báseň. Sedí v tichu, nic nedělá. Do starého rybníka skočí žába. Krátké žbluňk a pak hluboké ticho. Krátký zvuk a hluboké ticho. Mezi námi a vesmírem je asi takový rozdíl jako mezi zvukem a tichem.

Následovat cestu znamená následovat své já.

Nestarej se o cestu, pouze následuj své já.

Následovat své já znamená zapomenout na já.

Kdo bude následovat sám sebe? Ten, kdo se rozhodl následovat sám sebe, ten sám sebe již odložil. Kdo následuje, ten sám sebe studuje, je to svědek, vaše skutečné já.

Následovat své já znamená zapomenout na já. Zapomenout na já znamená být osvícen všemi věcmi.

Nezáleží na tom, v jaké jste situaci. Jakákoli situace z vás udělá osvícené. Lidé se stali osvícenými v nejrůznějších situacích, jaké si jen umíte představit. Hlavní je odložit já, pak můžete sekat dříví nebo nosit vodu ze studny, to je jedno. Ve chvíli, kdy tu není já, jen pouhý svědek, tiché pozorování, jste osvíceni všemi věcmi.

Být osvícen všemi věcmi znamená odstranit hranice mezi já jedince a já druhých.

Být osvícen všemi věcmi jednoduše znamená, že neexistuje já ani vy. To, co existuje, je něco víc, něco vyššího, co překračuje „já a ty“.

Pak nezbude ani stopa po osvícení, ačkoli osvícení v denním životě jedince setrvá.

Jakmile jste osvíceni, nemusíte si každý den připomínat „jsem osvícen“. Holíte se před zrcadlem nebo jdete do obchodu, ale neříkáte si: „jsem osvícen, musím se podle toho chovat“. Jakmile jste osvíceni, jakákoli vaše činnost je automaticky činností vědomí, aktem uvědomění. Brzy si na

osvícení ani nevzpomenete, neboť vám přejde do těla, do krve, do samého morku kostí – stane se vašim skutečným bytím. No a pak není třeba si ho připomínat.

Jsou mistři, kteří zcela zapomněli na své osvícení, neboť nebyla potřeba si ho připomínat. Jejich mistři je bili přes hlavu. Bylo mnoho důvodů, proč přišla na svět zenová hůl. Jedním z nich je, že ten, kdo se osvítil, ale stále jen tiše sedí, musí dostat po hlavě, aby se uvědomil. „Už běž pryč! Zvedej se! Sbal si svých pět švestek! Co tu ještě děláš?“

Osvícení se nepřihodí dvakrát. Jednou to stačí. Mistr vás za odměnu uhodí, aby vám připomněl: „Už nemáš důvod, abys setrval v mé blízkosti.“

Existují krásné příběhy...

Mahákašjapa se osvítil, ale nešel s tím za Buddhou. Byl zvyklý sedávat pod stromem, sedával a meditoval zde roky. Nyní se stal osvíceným... Ale bál se jít za Buddhou, aby to na něm nepoznal. Buddha sám musel přijít za ním a říct: „Mahákašjapo, nesnaž se mě obelhat. Nyní již není potřeba sedět pod stromem. Hni sebou! Jsou tu miliony lidí, kteří tápají v temnotách, a ty tu sedíš osvícený. Ohněm svého osvícení zapal tolik lidí, kolik jen můžeš.“

Mahákašjapa měl slzy v očích: „Ukryval jsem se před tebou, kdo ti to řekl? Vím, že je to problém... Jsem osvícený a nemohu být u tebe. Chci se dotýkat tvých nohou, ale dotýkám se jich jen z dálky, zpod svého stromu, protože vím, že jakmile je někdo osvícen, pošleš ho pryč.“

Jiný Buddhův žák, Šáriputra, si vyhradil podmínku. Již při svém zasvěcení byl znám jako velký učenec své doby. Vyhradil si podmínku: „Pokud se náhodou osvím, prosím neposílej mě pryč. Chci zůstat stále po tvém boku. Kdyby osvícení mělo znamenat, že musím pryč, tak se osvíceným nikdy nestanu. Je to na tobě.“

Buddha odpověděl: „Nestarej se, nejdřív se staň osvíceným a pak se uvidí.“ Ale Šáriputra trval na svém: „Ne, přeji si, abys to slíbil. Osvícení po tvém boku je jisté. Ale pokud mi to neslíbíš, budeš překážkou k mému osvícení.“ Buddha odpověděl: „Teď jsi mne dostal do úzkých. Co bych dělal, kdyby to řekl každý?“ Již deset tisíc sanjásinů s ním putovalo od vesnice k vesnici.

Řekl tedy: „Takový velký učenec jako ty, Šáriputro, by to měl pochopit. Vždyť osvícení není jen osvícení, je to též velká zodpovědnost. Přišel jsi, abys realizoval nejvyšší klid, radost, blaženost. Máš odpovědnost se o to podělit.“ Odejdi tak daleko, jak jen můžeš. Není důvod zůstat sedět za zády mistra.

Pak nezbude ani stopa po osvícení, ačkoli osvícení setrvá v denním životě jedince.

Nejprve hledáme zákon, tedy nejvyšší zákon existence, tehdy jsme tomu na hony vzdáleni, ale brzy poté, co je nám zákon správně předán, jsme osvícené bytosti.

Už jsem vám vysvětloval, o jaké jde předání. Není slovní, jde o předání skrze přítomnost mistra. Pobýváte-li v jeho blízkosti ve víře a lásce, něco z mistrova vnitřního bytí na vás přeskočí a způsobí požár. Jde o kvantový skok vědomí. Je to jako se dvěma svíčkami. Jedna je zapálená, druhá ne, ale jestliže se k sobě přiblíží, oheň v určitém okamžiku přeskočí – můžete ten přeskok uvidět. Nehořící svíčka se zapálila, ale ta, co jí oheň poskytla, o nic nepřišla. Nezapálená svíčka v sobě nosila možnost, potencialitu, a bylo jen třeba jí dát příležitost. Mistr je příležitost.

Nejprve hledáme zákon, tehdy jsme tomu na hony vzdáleni, ale brzy poté, co je nám zákon správně předán, jsme osvícené bytosti.

Každý je Buddha, probuzený nebo spící. Je tu jen tento malý rozdíl, nikdo není výš či níž. Není nic špatného na tom být spící Buddha – je to vaše volba. Trochu pospávat nikomu neublíží, jenom nechrápajte, protože to ruší druhé v jejich spánku.

Katolický kněz měl velký problém. Starý muž, nejbohatší z jeho kongregace, sedával se svým malým vnukem v kostele v přední lavici. Jakmile kněz začal kázat, starý muž začal chrápat. Kněze to velmi rušilo, ale muž byl bohatý a kostelu hodně daroval, takže se ho kněz neodvážil rušit. Musel to však řešit, jinak by dříve či později při jeho kázání všichni v kostele spali a chrápali. Tuto nemoc bylo nutno vymýtit.

Když se lidé po mši rozcházeli, kněz si zavolal malého vnuka a zeptal se ho: „Chtěl bys něco udělat pro Boha?“ Kluk odpověděl: „Nikdy jsem nic nedělal zadarmo. Neznám Boha, znám jen peníze.“ Pravý syn obchodníka. Kněz řekl: „Dobrá. Nenecháš-li starého pána usnout, dám ti čtvrt dolaru. Kdykoli začne chrápat, nějak ho vzbudíš, třeba do něj strčíš. Kluk souhlasil: „Ale potřebuji zálohu, nikdy nic nedělám, aniž bych dostal zálohu předem. A kdyby se to dědeček dozvěděl, budu mít nepříjemnosti. Dejte mi peníze dopředu, je to riskantní práce.“ Tak mu kněz musel dát čtvrt dolaru.

Následující neděli, kdykoli začal starý pán chrápat, kluk do něho strčil a vzbudil ho. Starý muž se divil: „Co je to s tebou? Vždycky jsi seděl klidně.“ Vnuk odpověděl: „To je obchodní záležitost.“ „Co tím míníš?“ zjišťoval dědeček. „Když tě nenechám usnout, dostanu čtvrt dolaru.“ Starý muž řekl: „Tak to je jednoduché. Když mě necháš spát, dostaneš půl dolaru.“ A kluk na to: „Dobrá, ale peníze předem.“ Starý muž mu dal půl dolaru a kluk ho přestal budit. Kněz potom dělal na kluka různé posunky, aby ho přiměl k činnosti, ale kluk měl zavřené oči, jako by byl v hluboké meditaci.

Po kázání kněz kluka odchytil a řekl mu: „Jsi velmi prohnáný. Vzal sis peníze a půlku kázání jsi pracoval. Ale proč jsi pak dělal, že medituješ? Ještě nikdy jsem neviděl, že bys měl při kázání zavřené oči.“ Kluk odpověděl: „To nechápete, byznys je byznys.“ Co tím míníš?, ptal se kněz. A kluk povídá: „Dědeček mi dal půl dolaru, abych s jeho buzením přestal. Dáte-li mi však dolar na příští neděli... Ale je to risk, dědeček by mi pak mohl dát dolary dva...“

Kněz si pomyslel: „Chudý kněz to má těžké. Zvednout cenu by k ničemu nemuselo vést. Starý muž je bohatý a může dát peněz, kolik chce. Bude lepší jít přímo za ním.“ Kněz šel za starcem a řekl mu: „Nic nenamítám proti tomu, že spíte – podle svatých knih to není hřích. Můžete spát. Ale to chrápání... Sice to také není hřích, ale ruší to ostatní spáče. A zasahovat někomu do života je jistě nemorální. Je tu mnoho jiných spáčů. Neboť kdo chodí do kostela? Kdo je unavený, jde do kostela a těší se, že si po ránu hezky pospí. A vy ho rušíte. Váš vnuk se projevil jako pravý obchodník, umí si to zařídit... peníze chce předem.“ Starý muž řekl: „Nemá smysl se mnou soutěžit, zaplatím cokoli. Ale nechte mě proboha spát a chrápat. Jako prvorozený na to mám právo...“

Takový je rozdíl mezi vašim bytostným buddhovstvím a vašim chrápajícím buddhovstvím. Stačilo by pořádně zatřást...

Možná nevíte, že existovaly dvě skupiny křesťanů, kvakeři a šejkeři (anglicky quake = třást se, chvět se, shake = třepat, lomcovat). Aby zůstávali bdělí, tak se jedni ve svém kostele třásli, zatímco druzí sebou třepali. Domnívám se, že tyto dvě skupiny, které již zanikly, představují to, co je v náboženství nejdůležitější. Křesťanství se velmi ochudilo tím, že je zamítlo. Je v pořádku, pomáháte-li probudit svého Buddhu třepáním. Co je na tom špatného? Při dynamických meditacích se nedělá nic jiného. Je to kombinace třesení a třepání.

Za chvílku přistoupíme k naší každodenní večerní meditaci a pochopíte, že nikdy nebyl více rušen spánek druhých - nikdo nebude moci spát, a to nejen zde mezi námi, ale i na míle kolem. Jsme předurčení udělat z každého buddhu.

Kapitola druhá

Dříví a popel

Dógen pokračuje:

Když se z lod'ky podíváme na břeh, máme mylný pocit, že se hýbe břeh. Ale pokud se na lod'ku podíváme pozorněji, zjistíme, že to, co se skutečně hýbe, je naše lod'. Obdobně díváme-li se na všechny věci kolem s iluzorní představou, že naše tělo a mysl jsou od sebe odděleny, mylně se domníváme, že vrozená mysl a přirozenost jsou věčné. Když však zjistíme, že naše tělo a mysl jsou neoddělitelné, jasně nahlédneme, že žádná z věcí není substancí, podstatou.

Jakmile shoří dřevo, zbyde z něho popel a z popela se dřevo zpátky neutvoří. Neměli bychom považovat dřevo za něco, co bylo dřív, a popel za to, co je potom. Musíme pochopit, že dřevo je dřevem bez ohledu na to, co je před či potom. A popel je popelem bez ohledu na to, co je před či potom. Vrátit se po smrti do života nelze o nic více, než se z popela může znovu stát dřevo. Proto se v buddhismu říká, že se život nikdy nestane smrtí. Život překračuje pojem života. To znamená, že smrt se nestane životem, smrt překračuje pojem smrti. Život i smrt jsou jen časová údobí, stejně jako zima a jaro. Nelze se domnívat či prohlašovat, že se zima stává jarem nebo jaro létem.

Dógen se zabýval myšlenkou reinkarnace. Křesťanství ji neuznává, islám ji neuznává, ani Židé ji neuznávají. Tuto myšlenku přijímají pouze náboženství pocházející z Indie. Tato náboženství se možná v mnoha věcech liší, ale v tomto se naprosto shodnou. A k této shodě došlo již dávno. Myšlenka reinkarnace je stará tisíce let.

V křesťanství, v islámu i v židovském náboženství je váš život velmi krátký, pouze od kolébky k rakvi, sedmdesát či osmdesát let. Smrtí vše končí. Ale zkušenost Východu říká, že smrtí jen změníte formu. Nekonečíte, ale pokračujete. Vaše pokračování je nekonečné. Přijímáte množství forem... Mnoho zkušeností, mnoho způsobů bytí.

Východ pojímá celý tento svět jako fázi učení. Stromy se učí, jak být stromy, ptáci se učí, jak být ptáky. Celé univerzum je jednou velkou univerzitou, příležitostí k tomu, naučit se, jak být konkrétní formou, a naučit se, že za formou se skrývá bezforemné bytí.

Žili jste tisíce životů v různých formách a zakoušeli tisíci různými způsoby. Být stromem je jistě zcela jiné, než být ptákem či lvem. Ale podstata života je jedna a tatáž. A teorie reinkarnace vyplývá ze zážitků dotýkajících se právě podstaty života. Pokud se dostanete hlouběji do nitra, může to být tak hluboko, že se dostanete nejen k vašemu narození či životu v děloze, ale i ke smrti předchozí formy.

Je to ohromná zkušenost vědět, že jste tu byli už dřív, neboť to dává nový rozměr vašemu vědomí. Pokud jste tu byli v minulosti, budete tu i v budoucnosti. Minulost a budoucnost jsou v rovnováze a přítomný okamžik je okamžik rovnováhy. A pokud se ponoříte hluboko do přítomného okamžiku,

můžete zakusit nejenom minulé životy. Pokud je vaše úsilí opravdu velké, je pravděpodobné, že začnete mít vhledy do vašich budoucích možností.

Gautama Buddha prý prohlašoval, že neexistuje začátek cesty, neboť cesta je věčná. Ani po usilovném vnitřním zkoumání nenajdete přesný okamžik, kdy jste nastoupili cestu. Nástupní stanici nenaleznete. Neustále jste v pohybu, na cestě. Začátek nelze nalézt, začátek neexistuje. Konec však nalézt lze.

Když se nad tím zamyslíte, budete překvapeni. Běžná smrt vlastně není smrtí, neboť vědomí jen přechází do jiné formy. Pták se stane stromem, strom zvířetem, zvíře člověkem. Pokud ve vás však zážitek minulých životů vyvolá myšlenku, že jste věční, v ten okamžik se zbavíte ztotožnění s tělem a myslí. A zbavit se ztotožnění znamená skutečnou smrt. Teď už nepřijmete novou formu, vstoupíte do bezforemnosti. To se nazývá velká smrt.

Ale k velké smrti je třeba velkého života. Běžný život je tak vlažný, že obyčejná smrt toho nemůže moc změnit. Změní se pouze vnější háv, obal, ve kterém žijete. Abyste se osvobodili od všech forem – což znamená obrovské uvědomění, obrovský náprah – musíte se stáhnout do jediného bodu, ve kterém všechny formy náhle zmizí. Nepozorovaně, jako jemný vánek vstoupíte do bezforemnosti. To je nutno si připomenout, než začnu mluvit o Dógenovi. Neboť právě z hlediska bezforemnosti se Dógen snaží po svém zenovém způsobu vyjádřit.

Dógen pokračuje:

Když se z loďky podíváme na břeh, máme mylný pocit, že se hýbe břeh. Ale pokud se podíváme pozorněji, zjistíme, že to, co se skutečně hýbe, je naše loďka.

Teď už nemá mnoho lidí zkušenost s lodí. Dógen mluvil k lidem, kteří byli zvyklí používat lodě neustále, neboť Japonsko je ostrovní stát a lidé se tu běžně dopravovali loďkami z ostrovu na ostrov.

Vy máte obdobnou zkušenost s vlakem... Sedíte ve vlaku a vidíte, jak se vlak na vedlejší koleji rozjíždí, a myslíte si, že se rozjíždíte vy. Pak se však podíváte na druhou stranu a vidíte, že nádraží stojí. Nebo je nádraží pryč a pohybuje se váš vlak. Pohyb je relativní. Podobně se v geometrii nikdy neprotnou dvě rovnoběžky.

Albert Einstein, muž, který přišel ve světě vědy s myšlenkou relativity, řekl, že cestující ve dvou raketách, které letí vedle sebe stejnou rychlostí, nepoznají, zda jsou v pohybu či nikoli. Neboť abyste zakoušeli pohyb, musíte mít vedle sebe nějaké nádraží. Rakety však letí v tichém otevřeném prostoru a vy nevidíte pohyb druhé rakety. Jak by se tedy mohla pohybovat vaše raketa? Kdyby se pohybovala, museli byste tu druhou ztrácet z dohledu. Takhle to nikoho ani nenapadne, neboť venku není nic nehybného, k čemu bychom to vztáhli. Pokud se rakety pohybují stejně rychle, budete v iluzi klidu.

Důsledky, které učinil Einstein, jsou velmi podivné. I když se to netestovalo, nepovažuje se to za nemožné. Cestující v lodi nevnímají pohyb, cítí se v klidu. A nejen ve svých myslích. I do buněk v těle pronikl klid a to v takové míře, že po návratu na Zem budou jejich přátelé a kolegové o deset let starší, zatímco oni nezestárnou. Těch deset let šlo mimo ně. Nehnuli se ani o píď, ani tělem ani myslí, neboť pohyb nebyl v jejich zkušenosti. Einstein si tím byl jist a já s ním souhlasím. Zdá se to absurdní, že by se někdo vrátil a zjistil, že poněvadž byl dlouho pryč, jeho generaci vystřídala nová. Ale pokud není kolem vás pohyb, pomaloučku pomalu tato nehybnost zastaví veškeré dění ve vás – mysl, tělo, vše.

I Einstein byl šokován, když tuto teorii postuloval. A jistě nějaký čas potrvá, než to ověříme. Dostat se i jen k nejbližší hvězdě by trvalo čtyři roky tam a čtyři zpět a nemáme ani jak se tam dostat, když po cestě nejsou čerpací stanice. Tak byste byli mimo dosah zemské přitažlivosti. Přitažlivost nevnímáte, protože jste se v ní narodili. Země vás přitahuje velmi silně... za vaše stárnutí může převážně gravitace. Oblast přitažlivosti je dvě stě mil kolem Země. Jakmile se ocitnete mimo tuto oblast, není tu nic, co by vás táhlo dolů, a vy se neměňte. Tatáž přitažlivost, co vás zabíjí, vás drží přirostlé k zemi. Bez gravitace budete pryč. Každému dáte sbohem, a aniž byste ho ještě někdy viděli, budete uhánět do věčnosti. Je to nekonečně daleko... A rychlost je tak velká, že díky ní shoříte.

Je tu však mnoho technických problémů, proto Einstein k tak riskantnímu činu nepřesvědčil nikoho. Rychlost by musela být stejná jako rychlost světla – limitní rychlost, tři sta tisíc kilometrů za sekundu. Při této rychlosti se vše zastavuje. Můžete létat vesmírem sem a tam tisíce let, a až se vrátíte na Zem, budete stejně mladí, jako když jste odlétali. Ale to je jen teorie, neboť při rychlosti světla by se každý kov, každý stroj roztavil.

Každý den dopadá z nebe na naši Zemi téměř tři tisíce těles. Říká se, že padají hvězdy. Hvězdy jsou však obrovské, kdežto toto jsou malé kameny zachycené gravitačním polem Země. A gravitační síla je tak velká, že i kameny shoří. Většina z nich na Zem nedopadne, neboť shoří. Několik kamenů na Zem dopadlo a z míst, kam dopadly, jsou teď posvátná místa. Například Kaaba, pro mohamedány posvátné místo, uvnitř něhož je asteroid. Lidé viděli padat z nebe kámen a jejich prostá mysl si řekla, že musí být od Boha. Kámen přilétl hořící jako Slunce a byl dostatečně velký, aby dopadl na Zemi. Tyto kameny, zvané meteority, se nacházejí v mnoha muzeích a hoří díky tomu, že letí tak rychle. Pokud bychom chtěli sestrojít raketu, museli bychom najít materiál, který při rychlosti světla neshoří. Zatím se nezdá, že by takovou látku bylo možno vyrobit. A dokud se nebudeme pohybovat rychlostí světla, nedoletíme ani k nejbližší hvězdě, vzdálené čtyři světelné roky. V porovnání s tím jsou současné rakety jako dětské hračky.

Vědomí však k cestování nepotřebuje formu, a proto se umí pohybovat rychlostí světla. A to je východní pohled na věc. V různých životech jste byli na různých planetách, nejen na Zemi. Vědci připouští, že alespoň na pěti stovkách planet může být život. Ale s těmito planetami nemáme žádné spojení. Veškeré úsilí je soustředěno na pokusy o komunikaci a zjištění, kdo planety obývá. Ale jsme omezeni tělem.

Pro člověka poznání, buddhu, neexistuje žádné omezení. Žádná gravitace ho neudrží, horko ho nespálí. Může cestovat v různých formách, přijmout zrození na různých planetách.

Myšlenka reinkarnace je velkou výzvou. Není to věc rozumu, ale vnitřní zkušenosti vás, kteří nemůžete uhořet v žáru a máte vzpomínku na to, že jste měli i jiná těla. A pokud se lze přesunout z jednoho těla do druhého, pak není problém se přesunout z jedné planety na druhou. Až nakonec vystřídáte všechny formy, rozplynete se do univerzálního bytí. To je nirvána.

Nirvána je jedno z nejkrásnějších slov. Myslím, že žádné slovo v žádném jiném jazyce nemá tak hluboký význam. V běžném slova smyslu nirvána znamená sfouknout plamen. Máte svíčku, jejíž plamen poskakuje sem a tam, a vy ji sfouknete. Můžete říci, kam se plamen poděl? Musel někam jít. Váš život je jako plamen – pokud je obtížné žít v daném těle, v dané formě, přesune se plamen do jiné formy. A novou formu určují vaše touhy a přání. Buďte velmi vědomí, co se týče tužeb a přání, neboť aniž byste o tom věděli, vytvářejí již semínko pro novou formu.

Velmi mě překvapila má zkušenost s lidmi, kterým jsem pomáhal vrátit se do minulých životů. Muži vzpomínali na minulý život, kdy byli ženami, a když se dostali hlouběji, vzpomínali na sebe opět jako na muže. (O tomto není v žádných východních textech ani zmínka.) Nejprve jsem byl

zmaten, ale pak jsem se dovtípl, že každá žena touží být mužem. Myslí si: „Jsem omezená domácností, zatímco muž si užívá všechno možné.“ Podobně si myslí muž: „Ach ty ženy, jak jsou krásné a přitom tak tajemné...“ A takto si přirozeně, aniž si to uvědomujete, dopředu vytváříte svoji příští formu. Pokud jste muž, narodíte se jako žena. A je to začarovaný kruh, protože když umíráte, umíráte nevědomě, a když se rodíte, rodíte se nevědomě. Takže nevíte, odkud přicházíte ani proč jste na sebe danou formu vzali.

Smysl meditace spočívá v tom, abyste se stali bdělými, uvědomili si vznikání zárodků tužeb a zbavili se jich. A pokud zemřete bez zárodků...

Pokud zemřete jen na půl, ne úplně, ale s něčím, co je nedokončené, co jste chtěli ještě udělat a do čeho vám vstoupila smrt, pak nemůžete očekávat, že se rozplynete v univerzu. Plamen si najde jiný domov, novou inkarnaci podle vašich tužeb.

Meditace znamená pomalu se zbavovat jedné tužby za druhou. A přijde-li smrt, oslavíte ji. Oslavíte ji, neboť vše je hotovo a vy jste připraveni. Připravenost a dokončenost vám přinesou konečnou svobodu, osvobození od formy, bezforemnost. A to je nirvána.

Všichni buddhové, i Dógen, poukazují k této bezforemnosti. Dógen zprvu mluví o relativnosti:

Když se z lod'ky podíváme na břeh, máme mylný pocit, že se hýbe břeh. Ale pokud se podíváme pozorněji, zjistíme, že to, co se skutečně hýbe, je naše lod'ka. Obdobně díváme-li se na všechny věci kolem s iluzorní představou, že naše tělo a mysl jsou od sebe odděleny, mylně se domníváme, že vrozená mysl a přirozenost jsou věčné. Když však zjistíme, že naše tělo a mysl jsou neoddělitelné, jasně nahlédneme, že žádná z věcí není substancí, podstatou.

Tělo má podstatu. Pokud někdo zemře, všechny části těla se rozpustí do svého zdroje. Voda do vody, vzduch do vzduchu, země do země. Pouze jeden neviditelný ptáček, jež je nehmotný...

Existují experimenty, kdy byl člověk zvážen před smrtí a po smrti. Jeho hmotnost se nezměnila. Měl stejnou hmotnost v obou případech. Pro objektivní mysl to znamená, že nic nezmizelo, neboť pokud by existovala duše, která opustila tělo, jistě by něco vážila. Experimenty probíhaly dokonce tak, že umírající byl umístěn ve skleněné schránce, aby bylo vidět, kdyby něco zmizelo. Muselo by to někde prorazit skleněnou schránku. Ale sklo zůstalo neporušené.

Tyto pokusy potvrdily ateistům jejich víru, že nic takového jako duše neexistuje. Závěr experimentů je zcela logický, ale naprosto hloupý. Není rozpor v tom, že něco je logické a zároveň hloupé. Intelektuálové jsou daleko hloupější než obyčejní blbci. Obyčejní blbci jsou prostí lidé, ale toto jsou mimořádní blbci a díky své racionalitě obrátili téměř celou světovou mysl k materialismu.

Polovina světa jsou komunisti, kteří nevěří, že existuje něco uvnitř těla. Tělo je pro ně jen souhrn hmoty. A zbývající polovina světa, která se považuje za duchovní, se jen domnívá, že je duchovní, neboť nikdy neexperimentovala. Nejde o experimenty v laboratoři, experimenty musí probíhat ve vás. A právě tím se tu zabýváme. Hledáme něco nehmotného, očima neviditelného, rukama neuchopitelného, něco, co je skutečným jádrem bytí, srdcem bytí. Jakmile to naleznete, všichni strach ze smrti zmizí a objeví se nová odvaha – čerstvá jako ranní rosa, s kapičkami lesknoucími se na slunci. Je to odvaha jít proti všemu, co je dáno konvencemi, co může být přijímáno rozumem, ale není založeno na přímé zkušenosti z meditace.

Jinak než meditací nemůžete rozhodnout, zda jste pouze hmota, či je tu i něco nehmotného. Bez oné nehmotné části ztrácíte veškerou svoji nádheru a vznešenost. Pouze díky této nehmotné části vašeho

bytí máte svoji důstojnost. Dělá vás to nejen člověkem, ale dává vám to i možnost dosáhnout nejvyššího vrcholu, být buddhou.

Jakmile shoří dřevo, zůstane z něho popel; z popela se dřevo zpátky neutvoří. Neměli bychom považovat dřevo za něco, co bylo dřív, a popel za to, co je potom. Musíme pochopit, že dřevo je dřevem bez ohledu na to, co je před či potom. A popel je popelem bez ohledu na to, co je před či potom.

Dógen se snaží říci, že stane-li se z dříví hromádka popela, neměli byste si myslet, že se proměnilo bytí – změnila se pouze forma. Popel byl přítomen i ve dřevu, jenom zůstal neprojevený. Oheň pomohl popelu se projevit a zviditelnit.

Tímto způsobem lze říci to, co se dost dobře nedá říci přímo. Ale já vám to přímo řeknu. Tady nejste v mateřské škole. To, co jste, jste byli i dřívě, nehledě na to, v jaké formě. Dokážete-li nalézt sami sebe, pak je jedno, v jakou formu se proměníte. A pokud dokážete své já dostat do samého středu (neboť vaše já má okraj i střed)...

Zůstanete-li na okraji, přejdete do jiné formy, ale pokud váš šíp zasáhne střed, vymaníte se ze všech forem. Pak dokážete být jedno s celým vesmírem, zpívat s ptactvem, tancovat s květinami a zářit s hvězdami. Z malé kapky rosy se stane moře.

Mezi Američany není mnoho významných lidí. Jeden z nich, William James, již byl téměř zapomenut. Ten zavedl nádherné slovo „oceánický“. Lidé na něho i na jeho slovo zapomněli, neboť velmi málo lidí to zažije – z malé kapky velký oceán. Dokud nezakusíte své oceánické já, nerozprostřete se do všech deseti směrů s naprostou volností, promarnili jste největší příležitost, jakou vám život nabízí.

Dógen praví:

Vrátit se po smrti do života nelze o nic více, než se z popela může znovu stát dřevo. Proto se v buddhismu říká, že se život nikdy nestane smrtí. Život překračuje pojem života. To znamená, že smrt se nestane životem, smrt překračuje pojem smrti. Život i smrt jsou jen časová údobí, stejně jako zima a jaro. Nelze se domnívat či prohlašovat, že se zima stává jarem nebo jaro létem.

Dógen říká, že se formy nemohou měnit na jiné. Zima zůstává zimou, léto létem, ale něco vnitřního se přeměňuje z jednoho období do druhého... Je to něco, co je za zrozením i smrtí, za životem, co prostě jenom je. Můžete tomu dávat jakoukoli podobu či formu, ale nemůžete tomu vzít jsoucnost. Tato jsoucnost je největším objevem Východu, Západ to naprosto minul.

Haiku od Hokušiho:

**Měsíc na borovici
Zavěším ho a sundám ho
Zírám na něj po celý čas**

Už jsem vám říkal, že Měsíc je v zenovém učení jedním z nejdůležitějších symbolů – narazíte na něj mnohokrát v jeho různých aspektech.

**Měsíc na borovici
Zavěším ho...**

Pokuste se báseň pochopit.

Zavěším ho a sundám ho Zírám na něj po celý čas

Nemůžete pochopitelně všeset a sundávat měsíc z borovice, ale co můžete udělat, je otvírat a zavírat oči. Jakmile zavřete oči, je Měsíc pryč. Jakmile oči otevřete, máte ho zpátky. A zíráte na to po celý čas – nikdy to nenaplní vaši touhu po kráse.

Jiné haiku říká:

Měsíc v úplňku Hvězd bezpočet Obloha temně zelená

Haiku není obyčejná báseň, je to výraz hluboké meditace. Je známo, že noc, a navíc úplňková, velmi napomáhá meditaci. Dokonce i vědci připouští, že Měsíc může mít jistý vliv na mysl člověka, neboť mnoho lidí, kteří blázní, blázní právě za úplňku. Od toho jsou tu výrazy „lunatic“ či „moonstruck“ (angl. „blázen“) od Luny, od Měsíce. Více lidí spáchá sebevraždu za úplňku než v jiné dny a více lidí dojde k osvícení za úplňku než v jiné dny. Věda má svá vysvětlení... Měsíc je ve skutečnosti součástí Země. Před čtyřmi miliardami let se velký kus Země oddělil a díky tomu jsou tu oceány, neboť hluboká údolí byla naplněna při deštích vodou a stala se z nich moře. Přitažlivost Měsíce je šestkrát menší než přitažlivost Země, neboť Měsíc je šestkrát menší než Země. To znamená, že pokud civíte na Měsíc, stáváte se stále lehčími a lehčími, přitažlivost je menší. To je vědecké vysvětlení. A vidíte, jaký to má dopad na oceány, neboť ty jsou na místě, kde kdysi býval Měsíc. Proto je za úplňku velký příliv a odliv. Lidské tělo tvoří z osmdesáti procent voda, mořská voda o stejném chemickém složení. Tak jako se v oceánu vzdouvají vlny přílivu a odlivu, tak se něco vzdouvá i v člověku. Pokud je na správné cestě, přihodí se třeba osvícení. Je-li na špatné cestě, může spáchat sebevraždu nebo vraždu, anebo zešílet... je tisíc možností. Ale existuje jen jedna možnost, jak dosáhnout nejvyšší vnímavosti. Je to cesta meditace, kdy zavřete všechny dveře směřující ven a budete uvnitř.

A jakmile studenti zenu náhle otevřeli oči a uviděli Měsíc, západ Slunce nebo lotos, vzešlo z jejich meditace vyjádření pocitů. A opět pouze meditací je můžete pochopit. Haiku není poezie, nebylo to psáno za přítomnosti mysli, jsou to pocity vycházející ze srdce.

Měsíc v úplňku Hvězd bezpočet Obloha temně zelená

Jste-li v hluboké meditaci a vidíte temné nebe s milióny hvězd a jediným Měsícem, v tu chvíli se i vaše ticho nescetněkrát prohloubí. Pro ty, kteří nezakusili meditaci, postrádají tato haiku smysl.

Haiku od Šiki:

Večerní Měsíc Květy slivoní začaly opadávat Za zvuku loutny

To jsou obrazy nazírané vědomím, které je hluboce meditativní. Nemají žádný určitý význam, nemají mít žádný význam, jsou to obrazy.

Jednou se někdo zeptal Picassa... poté, co ho hodiny pozoroval při malování: „Pozoruji vás již několik hodin a nemůžu se ubránit otázce. Co to vlastně malujete? Jaký je význam vašeho obrazu?“

Picasso pohlédl na muže a řekl: „Nevím. Musíte se zeptat samotného obrazu.“ Muž řekl: „Jste snad blázen?“ A Picasso odpověděl: „Možná jsem blázen, ale ptá se snad někdo růže, proč je tak krásná či jak to, že je první mezi květinami? Západu Slunce nebo Měsíce v úplňku se nikdo na nic neptá, ale mě každý pořád otravuje: „Jaký je smysl vašeho obrazu?“ Není zde žádný smysl, je to výraz, vyjádření. Když kladu barvy jednu přes druhou, takže vytváří zvláštní vzory, moc si to užívám.“

Ptát se po smyslu ve světě krásy nemá smysl. A co říci o světě meditace? - Nemá smysl, pouze důležitost. Proto ti, kteří to zakusili, zůstávají tiší, anebo mluví jen proto, aby vás přivedli na cestu k tichu.

Kapitola třetí

Bezbřehý oceán

Dógen pokračuje:

Díváme-li se z lod'ky na bezbřehý oceán, vidíme jen kruhový obrys oceánu. Ale nedozírný oceán není kruh ani čtverec, jeho podob a tvarů je nespočetně. Pro ryby je jako palác, pro nebeské bytosti jako korálek. To jen omezenému zraku člověka se jeví jako kruh. Tak se to má se všemi věcmi. Všechny věci, světské i ty za světem, mají mnoho aspektů, ale my je vidíme a uskutečňujeme jen díky praktickému uchopení...

At' si ryba pluje v moři jak chce daleko, vody není nikdy konec. At' si pták létá po obloze jak chce vysoko, oblohy není nikdy konec. Ani jeden z nich však nikdy neopustil vodu či oblohu. Jsou-li jejich potřeby velké, je tu bohatá činnost, jsou-li potřeby nepatrné, je tu nepatrná činnost. Proto se jim vždy při všem daří uplatnit všechny své schopnosti a na každém místě jednat svobodně. Jakmile pták opustí oblohu, zemře. Stejně tak ryba, je-li bez vody. Z toho plyne, že pro ryby je voda život a pro ptáky je obloha život. Pták dává život obloze a ryba vodě, pták je život, ryba je život. Lze to vyjádřit mnoha různými způsoby.

V lidském životě existuje cvičení a osvícení, nebo dlouhý život a krátký život. Takový je skutečný stav věcí. A pokud se pták nebo ryba poté, co dokonale poznali oblohu či vodu, pokusí skrze ně proniknout, nenaleznou cestu, po které lze jít, ani místo, kterého lze dosáhnout.

Východní mysticismus přijímá různé úrovně skutečnosti. Západní věda zná jen jednu skutečnost – hmotu. Západní věda je chudá, postrádá různorodost. Východní mysticismus, jehož nejvyšším vrcholem je právě zen, přijímá skutečnost vašeho vnitřního já, kterou nemůžete vidět, nemůžete pochopit, ale kterou jste. Můžete být probuzeni nebo můžete zůstat spát, pro vaše vnitřní bytí v tom není rozdíl. To je ta nejzazší skutečnost.

A pak existuje tělo, jež je projevením, jevem, a to v tom smyslu, že se neustále mění. Uvidíte krásnou ženu či krásného muže a oba okamžitě stárnou. Už když se radujete z krásy růže, je blízko chvíle, kdy růže zmizí pod zem. Tento druh reality se na Východě nazývá projevení, jev. Každým okamžikem se proměňuje. Je tu čas zrození a čas smrti. Roční období se střídají jedno za druhým, květiny kvetou zas a znovu. To je koloběh existence, ve které se vše, kromě vašeho bytí, vašeho centra, neustále proměňuje. Tento proměnlivý svět je relativní skutečnost.

Dále jsou tu další reality – sny. Víte, že neexistují, ale přesto je vidíte. A nejenže je vidíte, ony vás ovlivňují. Probudíte-li se z noční můry, vaše srdce bije rychleji a váš dech je též změněný. Dokonce se strachem zpotíte. Nemůžete říkat, že noční můra neexistuje. Proč byste se potom zpotili a zrychlil se vám tep?

Východní mysticismus přijímá tuto třetí rovinu reality, sen, jako obzor, který vidíte kolem, který nikde není, ale který vidíte odkudkoli. Berte to jako úvod k vysvětlení Dógenovy řeči. Dógen se snaží říci, že vše pomine, a přece je tu něco, co nikdy nepomine. Vše se rodí a umírá, a přece je tu něco, co se nerodí ani neumírá. A dokud se nedostanete k tomuto věčnému zdroji, nenaleznete klid, ticho, nenaleznete blaženost, spokojenost. Nebudete se cítit ve světě, ve vesmíru, doma. Budete vždy jen hříčkou náhody nikoli nutnosti.

Veškerá snaha zenu či meditace je přivést vás blíže tomu, co je neměnné, co je tu navždy. Je to něco, co je bez času... Jestliže se to nemění, jak by tu mohla být minulost, budoucnost, přítomnost? Svět, který zná minulost, budoucnost a přítomnost, je skutečný jen relativně – dnes je tady a zítra je pryč. Tělo, v němž tolik věříte, jednoho dne umře. Mysl, v níž tolik věříte, nepůjde za vámi, ale jednoho dne umře spolu s tělem. Je to součást mechanismu těla.

To, co odletí z těla v okamžiku smrti, je neviditelný ptáček letící na neviditelná nebesa. Avšak pokud jste vědomí, budete tančit, neboť poprvé poznáte, co je to svoboda. Není to politická svoboda nebo ekonomická svoboda, je to daleko podstatnější svoboda, skutečná svoboda. A cokoli z této svobody vyrůstá, je krásné a impozantní. Vaše oči budou stejné, ale vaše nazírání se změní. Bude tu láska, ale nikoli žádostivost či touha přivlastňovat. To vše se promění v soucit. Budete se i nadále radovat z písni, z tance, z básní, z hudby – ale jen pro radost samu.

Existuje stovky let stará otázka: „K čemu je umění?“ Existují pragmatici, kteří tvrdí, že umění by mělo mít svůj účel, jinak je zbytečné. Ti ale nevědí, co je umění. Umění je samo pro sebe. Je to čirá radost osamělé kukačky, radost bambusu stojícího v tichu, radost ptáka letícího k obloze. Samotný let, samotný pocit svobody, je dostačující. Není třeba nic dalšího.

Ale to je možné, jen pokud znáte podstatu své existence. Pokud znáte svoji mysl, jež je vypůjčená, vycvičená, vychovaná. Se svým tělem jste seznámeni jen velmi povrchně. Ačkoli je to vaše tělo, nevíte, jak funguje. Nevíte, jak se mění potrava v krev, jak se dopravuje kyslík do různých částí těla. Tělo má vlastní moudrost. Příroda po vás nechce, abyste museli myslet na dýchání, protože vy byste na to mohli zapomenout. Jste tak ospalí a líní, že to příroda nemohla riskovat. Pokud byste byli nuceni myslet na dech, asi byste tu už nebyli. Už dávno byste na dýchání zapomněli.

Takto, ať jste bdělí či nebdělí, dýchání pokračuje samo od sebe, srdce bije samo od sebe, žaludek funguje sám od sebe. A nežádá si od vás žádnou radu, žádné lékařské instrukce, žádná doporučení. Je to zkrátka vnitřní moudrost těla. Ale je to jen váš dům, nejste to vy. Ten dům bude jednou starý. Jeho zdi se rozpadnou, dveře vyvrátí. Jednou tu po něm nezůstane ani stopa – všechno bude pryč. Avšak co se stane s tím, kdo dům obýval?

To máte pochopit. Můžete to nazvat uvědoměním, osvícením, vědomím, buddhovstvím – nezáleží, jaké tomu dáte jméno. Ale je to odpovědnost každé lidské bytosti nepromarnit čas běžnými záležitostmi. To nejdůležitější na prvním místě! A nejdůležitější je být a vědět, co toto bytí je. Přestaňte se honit za hloupostmi. Přestaňte hledět do budoucnosti, která se zdá, že existuje, ale ve skutečnosti tomu tak není.

Vzpomněl jsem si na jednu historku. Před dvaceti třemi stoletími Alexandr Veliký putoval do Indie. Jeho mistr, jímž byl významný filosof a zakladatel logiky, Aristoteles, ho požádal, aby mu z Indie něco přinesl. Alexandr slíbil: „Přinesu, co budeš chtít.“ Aristoteles řekl: „Nebude to snadné, ale já si

počkám. Přiveď mi, prosím, sannjásina, člověka, který realizoval své já. Neboť my nevíme, co to znamená. Nevíme, co znamená být buddha. Vezmi buddhu a přiveď ho s sebou.“

Alexandr si neuvědomoval, co slibuje, když odpověděl: „Žádné starosti. Bude-li Alexandr chtít, aby se pohnuly Himaláje, Himaláje se pohnou. A ty po mě chceš pouze člověka. Počkej pár měsíců a budu s ním zpátky.“

Měl toho však na práci hodně, a tak si až na poslední chvíli uvědomil, že zapomněl obstarat buddhu, tedy toho, kdo zná nejskrytější skutečnost. Začal ho hledat až na zpáteční cestě u hranic Indie. Lidé se smáli: „Zaprvé je těžké poznat, že je někdo buddha. A zadruhé, kdybys náhodou byl dostatečně otevřený a vnímavý k vyzařování buddhy, pak mu padneš k nohám a zapomeneš na to, žes sis ho chtěl odvést. Buddhu najdeš těžko. Zapomeň na to a vrať se, odkud jsi přišel.“

Alexandr nechápal... Co je to za člověka ten buddha, že ho nejde odvést? Nakonec rozkázal: „Pošlete posly na všechny strany a zjistěte, zda je tu někdo, kdo by tvrdil, že došel domů.“ Lidé se vrátili, a že prý u řeky jeden nahý sannjásin říká: „**Kde jinde bych byl... než tady? Kdo jiný bych mohl být... než buddha?**“

Alexandr se za ním sám vydal a setkání bylo krásné, i když pro Alexandra šokující. Nikdy se s nikým podobným nesešel. Při setkání držel Alexandr v ruce meč, a dřív než ze sebe něco vypravil, mu starý muž, nahý a chudý, řekl: „Vrať meč zpátky do pochvy, zde ho není třeba. Inteligentní člověk a nosí meč! Vrať meč do pochvy, nebo si mě nepřej!“

Alexandr se poprvé setkal s někým, kdo mu dokázal rozkázat, a proti své vůli ho poslechl. Řekl mu: „Přišel jsem s prosbou, abys šel se mnou do mé země. Můj učitel chce vidět buddhu. Na Západě nevíme, co je niterné já.“ Stařec se smál: „To je zvláštní! Když tvůj učitel neví, pak to ani není učitel. A chce-li vidět buddhu, bude muset za buddhou přijít, nemůže si nechat buddhu přivést. Řekni svému učiteli toto: **Jsi-li žíznivý, jdi ke studni. Studna za tebou nepůjde.**“

„A co se týče tebe“, pokračoval muž, „nauč se být aspoň člověkem. Představil ses jako Alexandr Veliký. To je ego, které ti brání poznat buddhu. Buddhu nosíš v sobě. Však tvoje ‘velikost’, touha dobyt svět... Co budeš dělat, když dobudeš svět? Brzo si všechno vezme smrt. Umřeš nahý a pohřbí tě do země. Kdokoli po tobě bude moci šlapat a ty mu nebudeš moci říci, ať jde pryč, že jsi Alexandr Veliký. Zbav se představy velikosti. A taky pamatuj, že Alexandr není tvé jméno.“

Alexandr se bránil: „Proboha, vždyť je to moje jméno! Jak tě o tom mám přesvědčit?“ A stařec odpověděl: „Přesvědčit mě nejde. Nikdo nepřichází na svět se jménem. Jakákoli označení jsou přidaná dodatečně. Jsou to nálepky, byly přilepeny dodatečně – a ty se pak stáváš nálepkou. Zapomínáš, žes přišel na svět beze jména, bez slávy, a stejně tak i ze světa odejdeš. Řekni svému učiteli, ať přijde sem, aby spatřil lva. Pokud bude schopen vstoupit do nitra, může poznat, co je to být buddha, být osvícený. To, že se někdo druhý je osvícen, ti k pochopení nepomůže. Podobně jako to, že se druhý napije vody, neuhasí tvou žízeň.“

Alexandr se dotkl nohou muže a řekl: „Lituji, že jsem tě obtěžoval. Asi se navzájem pochopit nemůžeme.“ A tak je tomu i dnes. Západní mysl, západní vzdělaná mysl – která se zřejmě zrodila na Východě – zapomněla jazyk, kterým mluví Dógen. Musíte být velmi vědomí, velmi bdělí, abyste slova Dógena nechápali špatně. Odlišný svět a odlišné prostředí, které tu bývalo, dělalo ze světa nádhernou pouť za poznáním... Nyní je tu jen tržiště, kde se kupují zbraně. Je tu boj, zabíjení, válka. Kdo by se zabýval meditací? Je jako vzdálená ozvěna, jako by se nás ani netýkala. Ale pokud se této vzdálené ozvěně neotevřete, nepochopíte, o čem Dógen mluvil.

Dógen říká:

Díváme-li se z lod'ky na bezbřehý oceán, vidíme jen kruhový obrys oceánu. Ale nedozírný oceán není kruh ani čtverec, jeho podob a tvarů je nespočetně. Pro ryby je jako palác, pro nebeské bytosti jako korálek. To jen omezenému zraku člověka se jeví jako kruh.

Kruhový obrys oceánu je jen zdání. Když se na něj díváte, je tam, ale přesto víte, že nejde o skutečnost. Když se k němu přiblížíte, kruh ustoupí dál, je to obzor. Je svým způsobem skutečný, ale není to pravá skutečnost. Naše tělo je taky takový obzor. Jeví se, prožívá, dýchá, ale není to naše skutečné já.

Tak se to má se všemi věcmi. Všechny věci, světské i ty za světem, mají mnoho aspektů, ale my je vidíme a uskutečňujeme jen díky praktickému uchopení...

Pro slepého člověka neexistuje světlo. Jeden velký učenec za časů Gautamy Buddha byl slepý a tak výřečný, že každého ve vesnici mučil svými argumenty. Všichni se mu snažili vysvětlit, že když je slepý, nemůže pochopit, co je světlo, ale on namítal, že to přece půjde vysvětlit pomocí jiných smyslů: „Uši mám v pořádku, tak mi to předved'te pomocí bubnu.“ Nelze však ukázat světlo pomocí hry na buben. Slepec to tedy chtěl ukázat pomocí hmatu či chutě: „Nastavuji dlaň, tak kde je vaše světlo? Mohu vnímat chutě...“ Ale kromě zraku vám žádný ze smyslů neukáže světlo.

Celá vesnice se trápila: „Co s ním? Je tak uhádaný. Všichni víme, co je světlo, ale on to popírá. Má k tomu jistě dobrý důvod a my mu nemůžeme podat žádný důkaz.“ Pak se lidé doslechli, že jejich vesnici navštíví Buddha a pomysleli si, že bude dobré vzít slepce k Buddhovi. Jestliže ho nepřesvědčí on, tak už nikdo. A navíc to bude důležitý okamžik, neb se ukáže, jak s ním bude diskutovat Buddha.

Ale to se spletli, protože Gautama Buddha nediskutoval. Prostě jen pravil: „Přestaňte ho trápit. Není od vás hezké, říkat mu, že existuje světlo. Kdybyste s ním soucítili, sehnali byste mu doktora, který by mu vyléčil zrak. O světle není třeba diskutovat. K tomu, abyste světlo viděli, potřebujete jen zdravé oči. Pak všechny pochyby zmizí.“

Gautama Buddha měl svého osobního lékaře, kterému řekl: „Zůstaň ve vesnici, dokud se slepec neuzdraví. Já půjdu s ostatními dál.“ Za šest měsíců ho lékař se slepcem dohonili. Ale slepec již nebyl slepý. Přitancil a padl k nohám Buddha: „Jsem ti tak vděčný, žes se mnou nefilosofoval, žes mě neponižoval. Místo dohadování jsi prostě ukázal, že problém není se světlem, ale s očima.“

Podobné je to s vnitřním já – není to věc inteligence, logického uvažování, vědeckého poznání, svatých textů. Je to věc přímého proniknutí do bytí, ukrývajícího se za vaším tělem. Jakmile je bytí poznáno, přijde úžasné uvolnění. Život se stane tancem a smrt přestane být důvodem k obavám.

At' si ryba pluje v moři, jak chce daleko, vody není nikdy konec. At' si pták létá po obloze, jak chce vysoko, oblohy není nikdy konec. Ani jeden z nich však nikdy neopustil vodu či oblohu.

Existuje jeden starý příběh o velmi zvláštní mladé rybě, která přemítá: „Hodně jsem toho slyšela o moři, ale nevím, kde je.“ A stará ryba jí na to povídá: „Nebud' hloupá. **Jsme v moři a jsme mořem. Vyšli jsme z něho a do něj se zase rozplyneme. Nejsme nic jiného než vlny na moři.**“

Obdobné je to s ptactvem. Myslíte si, že mohou najít nebe? I když poletí celý den do velmi vzdálených míst, nebe nenajdou. Rodí se z nebe a jednou se do něj rozplynou. Toto jsou symbolická vyjádření toho, že jste součástí vesmíru. Vznikáte jako vlny ve vesmíru a jednoho dne se zase do vesmíru rozplynete. Vesmír není nic objektivního, je subjektivní. Je to něco, co je úzce spojeno s vaším nejnvnitřnějším jádrem. Pokud objevíte sebe sama, objevíte oceán, nebe s hvězdami, květiny

i ptactvo. Nalézt sebe znamená nalézt vše. A nepochopit sebe... To pak můžete mít paláce, království a bohatství a vše bude zbytečné.

Jsou-li jejich potřeby velké, je tu bohatá činnost, jsou-li potřeby nepatrné, je tu nepatrná činnost. Proto se jim vždy daří při každé věci uplatnit všechny své schopnosti a na každém místě jednat svobodně.

Ryba a pták jsou spontánní. Zbláznit se může jen člověk. Pracujete, i když není potřeba pracovat. Neustále se něčím zaměstnáváte, aby na vás někdo neukázal a nezeptal se: „Copak děláš?“ Neměli byste totiž odvalu říci: „Já prostě jen jsem.“

Lidé se by se smáli a radili: „Dělej něco. Pouze být ti nepomůže. Sežeň si práci! Vydělávej peníze.“ Ale ryba nepracuje víc, než je nezbytně třeba.

Henryho Forda se krátce před jeho smrtí zeptali: „Co se týče bohatství, už dávno jste trhnul všechny rekordy. Nikdo vám nemůže konkurovat. Proč tedy stále pracujete?“ Asi vás překvapí, že Henry Ford přicházel do práce každé ráno v sedm. Dělníci přicházeli v deset, úředníci v jedenáct, vedoucí ve dvanáct. Vedoucí odcházel ve čtyři, úředníci v pět, dělníci v šest, ale Henry Ford stále pracoval. A to byl ve své době nejbohatší muž na světě.

Otázka byla oprávněná: „Proč pokračujete v práci pořád dál a dál? Není to už třeba. Vyděláváte tolik, že můžete mít, co chcete.“ Odpověděl jako moudrý muž, neosvícený, ale zmoudřelý životem: „Hromadění peněz je můj zvyk. Nemohu s tím přestat. Vím, že už to nepotřebuji, ale je velmi těžké odhodit starý, celoživotní zvyk.“

Nikdo kromě člověka, stromy, ptáci, ryby, nikdo si nepěstuje zvyky. Příroda je spontánní. Vše v přírodě pracuje, když je třeba, a pokud třeba není, ustává v práci a setrvává v klidu. To je podle mě zdravý rozum, duševní zdraví – dělat jen tolik, kolik je třeba. Zajdete jen o krok dále a už nejste rozumný, jste duševně chorý.

Jsou-li jejich potřeby velké, je tu bohatá činnost...

To lze chápat z různých hledisek. Žádný živočich, kromě člověka, se nezajímá o sex v průběhu celého roku. Existuje období páření a jakmile je pryč, po zbytek roku se o sex nikdo nezajímá. Mezi zvířaty nenajdete sexuální maniaky ani celibátníky. A ani v období páření neshledáte, že by zvířata byla šťastnější než jindy.

Pozoroval jsem ptáky a zvěř a byl jsem udiven, neboť se zdá, že své sexuální aktivity berou jako povinnost. Nevypadá to, že by jim přinášely štěstí. Jen se podívejte na pářícího se psa. Dělá to z určitého nutkání, je v tom biologický impuls, ale žádný větší zájem. A jakmile období páření přejde, jeho zájem je pryč. Proto se ve zvířecím světě nevyskytuje manželství. Co s manželstvím? Jakmile skončí období páření – sbohem všem!

Ale člověk má své zvyky. I biologickou potřebu přeměnil na zvyk. Budete asi překvapeni, že podle psychologů a jejich výzkumů si každý muž pomyslí na ženu alespoň jednou za čtyři minuty a každá žena pomyslí na muže alespoň jednou za sedm minut. A tento rozdíl je příčinou velkého utrpení. Proto je každý večer žena v perfektním pořádku jen do té doby, než přijde muž. Pak najednou nasadí utrpný výraz, neboť ji rozbolela hlava. Proto si dokonalý muž s sebou nosí supersilný aspirin. Ale je jen málo dokonalých mužů, neboť jste-li dokonalý, pak nemůžete být ženatý. To dělají jen ti duševně zaostalí. Dokonalí zůstávají svobodní.

Pozorujete-li lidstvo, těžko uvěříte, že nejste v blázinci. Někdo kouří cigaretu... přestože je na krabičce napsáno, že je to životu nebezpečné. Když mě jednou bolely uši, požádal jsem o vatu do ucha, ale nebylo mi vyhověno, neboť i zde bylo na obalu napsáno, že „škodí zdraví.“ Existují lidé, kteří žvýkají žvýkačky. Jeden by si nevymyslel větší pitomost! Žvýkat žvýkačku. Žvýkačka vyrobená pro žvýkání!

Lidé dělají spousty divných věcí. Kdyby se na sebe podívali, řekli by si: „Můj bože, co to jen dělám? A druzí mě ani nepovažují za blázna!“ Všichni mají masku a za tu schovávají svoji nepřičetnost. Brzy to poznáte, až budeme meditovat... V meditaci totiž musíte všechny masky a všechna staletími nahromaděná šílenství odložit. Nepotlačujte je, jde o očistu. Jakmile budete čistí, čiré vědomí vašeho buddhovství už nebude daleko – možná zbude jen poslední krok.

Dógen pokračuje:

Proto se jim vždy při všem daří uplatnit všechny své schopnosti a na každém místě jednat svobodně. Jakmile pták opustí oblohu, zemře. Stejně tak ryba, je-li bez vody.

A co člověk? Člověk už dávno opustil svůj oceán. Jeho oceánický vztah s existencí je zcela narušen, nejsou tu žádné mosty. A to ho nutí dělat všechny ty hlouposti. Za tři tisíce let pět tisíc válek. Jednomu se nechce věřit, že tu jsme jen proto, abychom se navzájem zabíjeli. Neexistuje něco důležitějšího než jaderné zbraně?

Jedna z nejkulturnějších zemí, Německo, padla do rukou šilenci, Adolfu Hitlerovi. Nikdo nepřemýšlel o tom, proč k tomu došlo. I muž, jako byl Martin Heidegger, zřejmě největší německý filosof, byl stoupencem Hitlera. A Hitler byl naprosto šílený. Zralý do blázince. Avšak muselo být něco divného v každém, koho Adolf Hitler upoutal. Celé Německo – s celou svou inteligencí – se stalo obětí. A vidíte tu hloupost. Hitler tvrdil: „Kvůli Židům není Německo světovou velmocí. Naším přirozeným právem je vládnout celému světu. Za všechno mohou Židé.“

Slyšel jsem vtip. Hlavní rabín v Berlíně narazil na ranní procházce na Adolfa Hitlera. Bylo to náhodné setkání, oba byli prostě ráno na vycházce. Adolf Hitler poznal hlavního rabína a zeptal se ho: „Souhlasíte se mnou, nebo ne? Proč podle vás němečtí Árijci nevládnou celému světu?“ Rabín odpověděl: „Za to mohou jízdní kola. Jakmile zničíš kola, ovládneš celý svět.“ Hitler se divil: „Zbláznil ses?“ A rabín na to: „Asi tak stejně jako ty, když jsi bez jakéhokoli důvodu zavraždil šest milionů Židů.“

Jak lidé mohli uvěřit takové stupiditě, že Židé brání Německu stát se velmocí? Židé přispěli Německu svým bohatstvím i inteligencí. Budete se divit, ale čtyřicet procent z počtu Nobelových cen připadá na Židy. Proč ale Hitler dokázal přesvědčit zbytek Německa? Byla za tím závist. Židé byli bohatí, chytří, ve všem byli na prvním místě.

Je velmi nebezpečné být v šíleném světě úspěšný. Za to vás chce každý zabít – důvody nehrají roli. Celé Německo se nechalo přesvědčit ne proto, že by tvrzení Hitlera byla podložena pravdivými důvody, ale proto, že každý Němec záviděl Židům jejich chytrost, úspěch, bohatství, životní styl. Tato závist byla důvodem, proč Hitler přiměl i nejinteligentnější Němce jednat jako zvířata.

Adolf Hitler zabil třicet milionů lidí. Zbraně, které používal, teď vypadají jako dětské hračky, neboť v posledních čtyřiceti letech technika velmi pokročila... A stále zůstává v rukách takových lidí, jako je Ronald Reagan. Zůstává v rukách politiků a politici jsou lidé duševně nemocní. Touha po moci je sama o sobě nemocí.

Zdravý člověk chce milovat – ne vlastnit nebo vládnout. Zdravý člověk se raduje ze života – nechodí žebrot o hlasy ve volbách. Takhle jednají jen lidé, kteří trpí pocitem méněcennosti a kteří chtějí moc. Touží dokazovat sobě i druhým, že jsou nejlepší, výjimeční. Skutečně výjimečný člověk se nestará o moc, neboť zná svoji výjimečnost, žije svoji výjimečnost. Žije ji v písních a v tancích, v básních a v obrazech, v hudbě. Jen ti méněcenní zbudou pro politiku.

Dógen tedy říká, abyste neopouštěli svou oblohu, svůj oceán, svou přirozenost, svou existenci. Neboť pokud to opustíte, budou z vás jen chodící mrtvoly.

V lidském životě existuje cvičení a osvícení, neboli dlouhý život a krátký život. Takový je skutečný stav věcí.

Netrapte se tím, že nejste osvíceni.

Dógen je zcela jedinečný. Práví: „**Svoje buddhovství si buď uvědomujete, nebo neuvědomujete. Netrapte se tím. Až přijde ten správný čas, to správné období, rozkvetete v buddhu.**“ Prostě čkejte, čkejte moudře, čkejte bez touhy, užívejte si čekání, učinite samo čekání blaženým tichem. A ať je vaše zrození jakékoli, musí vykvést. Nikdo nemůže bránit ptáku v letu, nikdo nemůže bránit kukačce kukat, nikdo nemůže bránit růži, aby vykvetla. Kdo by mohl bránit vám stát se buddhou? Nikdo jiný za to není odpovědný než vy sami.

A pokud se pták nebo ryba poté, co dokonale poznali oblohu či vodu, pokusí skrze ně proniknout, nenaleznou cestu, po které lze jít, ani místo, kterého lze dosáhnout.

Pokud vejdete do svého vnitřního světa, vnitřního nebe, nenajdete žádnou cestu ani žádný konec. Naleznete věčnou věčnost, pouť bez začátku a bez konce... Naleznete nesmrtelnost, která vás změní okamžitě, bez úsilí, bez askeze, bez sebetřýzně. To, čím chcete být, už jste! Schází jen maličkost. Probudit se! V probuzení jste buddha. Ve spánku buddhou sice zůstáváte, ale nejste si toho vědomi. Jakmile se člověk stane buddhou, ví, že i kdokoli jiný je buddha. Některý spí, jiný chrápe, a další běhá za ženami nebo dělá jiné pitomosti. Ale buddha je buddha. A když kouříte cigaretu, neznamená to, že jste ztratili svoji podstatu, ukazuje to jen to, že spíte, nic jiného.

Básník napsal:

**Kdo se přidržuje, upadá do nicoty,
nechávat být, to znamená
znovu nalézt počátek.**

Nechat být, uvolnit se, usadit se v sobě. A počátek je znovu nalezen.

**Od chvíle, kdy hudba dohrála,
se žádný stín nedotkl mých dveří.
A opět je Měsíc nad řekou.**

Stanete-li se osvícenými, změní se pouze váš pohled, vše ostatní zůstane stejné. Růže je ovšem krásnější než byla. A to proto, že všechen prach ze zrcadla zmizí a svět se stane rájem.

... Měsíc nad řekou se zrcadlí ve vodě.

Čím víc se dokážete očistit od myšlenek, prachu, tím víc odrážíte. A dokážete-li odrážet celou existenci v její čistotě, došli jste domů.

Jiná báseň:

**Naber vodu a ve tvých rukách je Měsíc.
Podrž květiny
a tvé šaty zavoní též.**

Vskutku krásné. Zen mluví básní. Básník se snaží vyjádřit, že pokud narazíte na buddhu – můžete ho poznat nebo nemusíte – vaše bytí zachytí jeho vůni, jeho přítomnost.

V zenu je běžné, že hledající chodí od jednoho mistra k druhému, dokud nenalezne člověka, v jehož přítomnosti obranné masky spadnou a on stane nahý, právě narozený, nevinný. To je znamení, že našel svého mistra.

Bašó napsal:

**Slavík -
zpívá po celý den
a den není dost dlouhý.**

Říká, že celý den, celý život pracujete a nikdy nepoznáte nádheru svého bytí, neboť vaše práce, vaše každodenní běžné aktivity vám zaberou všechnen čas. Život je tak krátký, sedmdesát let uteče hrozně rychle... Nevíte, kdy se vaše dětství změnilo v mládí, ani kdy mládí zmizelo a vy jste začali stárnout. Nevíte, že se postupně chýlíte do hrobu. Ať děláte co děláte, hrob je čím dál blíž.

Pamatujte si, že život je krátký a vy si ho ještě zkracujete zbytečnými činnostmi. Divím se lidem, co hrají karty nebo šachy, anebo chodí do kina. A když se jich zeptáte: „Co to děláte?“, řeknou, že zabíjí čas. Jako kdyby byli obdařeni nějakým nadbytečným časem. Jen se podívejte na lidi skloněné nad šachovnicí, jako by to byl jejich život, nebo na ty, co stojí ve frontě před kinem...

Jeden člověk, otec jednoho z mých přátel, chodil do kina každý den ve stejnou dobu. V naší vesnici bylo jen jedno kino. Tentýž film se promítal pět až sedm dní za sebou, byla to malá vesnička. Ale ten starý pán se na něj chodil koukat každý den. Jednou už jsem to nevydržel a řekl mu: „Co je moc, to je moc. Jste snad blázen? Každý den chodíte do kina na stejný film.“ Odpověděl: „Jak mám zabít čas? Jsem v důchodu, už jen čekám na smrt. Myslím, že je to jedno, jeden den navíc... prostě se koukám na film. Co jiného může člověk dělat, když je v důchodu?“ A dodal: „Stejně každý dělá tutéž věc stále dokola, tak proč bych zrovna já měl být blázen?“ Odvětil jsem: „Je to pravda, nejsi blázen, jsi jen typický příklad člověčenství.“

Slyšel jsem o jednom člověku z Kalifornie, který byl desetkrát ženatý. V Kalifornii totiž lidské šílenství dosahuje vrcholu. Všechny výzkumy potvrzují, že vše v Kalifornii vydrží maximálně tři roky. Vše je věci módy. Manželství, práce, město, dům, auto, prostě všechno. Do tří let je člověk znuděný a touží po změně. Tento muž se po desáté oženil a asi po dvou dnech ho napadlo: „Tak se mi zdá, že s touhle ženskou jsem už jednou ženatý byl...“

S ženami je to jako s auty různých značek – liší se jen kapota. Jedna má nos delší, druhá kratší... Ale je zvláštní, že člověk dobývá stejné území stále dokola. A ani si nepomyslí, že jedná jako blázen.

Další zenová báseň říká:

**Vítr utichá,
a květy přesto padají.**

Ptačí křik a ticho hor se prohlubují.

To je přímá zkušenost meditace, zhuštěná do haiku.

**Vítr utichá,
a květy přesto padají.
Ptačí křik a ticho hor se prohlubují.**

Ten, kdo to napsal, musel být v meditaci... Sedí v tichu hor a pozoruje, co se kolem děje.

Meditace znamená stát se pozorovatelem na vrcholcích hor.

Kapitola čtyři

Ponořte se hlouběji.

Dógen pravil:

Na cestě za nejvyšší moudrostí je nejobtížnější nalézt vynikající mistry. Ať muži či ženy, musí to být tací, kteří realizovali něco nepopsatelného... Realizovali podstatu cesty. Proto vedou a podporují druhé, jsou mimo příčinnost a nedělají rozdíl mezi já a druhí.

Jakmile potkáme mistra, musíme uskutečňovat cestu, zůstat lhostejní k světským vztahům a vyhýbat se volnému času v myšlení, nemyšlení i neutrálním myšlení. Měli bychom cvičit jednobodově zaměření, jako by nám šlo o krk. Zenový mistr, který odložil tělo a mysl, není nikdo jiný než my sami.

K uskutečnění a přijetí podstaty mistrova zákona nás dovede upřímnost a oddanost. Tyto kvality nepřijdou zvnějšku ani se nevynoří zvnitřku, ale vzniknou proto, že dáme větší důležitost zákonu než svému tělu, že odmítneme svět a vykročíme na cestu. Dáme-li jen trochu více důležitosti tělu než zákonu, nebudeme schopni uskutečnit a přijmout cestu... Pokud někdo uskuteční velký zákon a podstatu buddhů a patriarchů, sloužíme mu a padáme před ním na zem.

Šákjamuni Buddha pravil: „Potkáte-li mistra, který vsřebal nejvyšší moudrost, neuvažujte o jeho zrození, nedívejte se na jeho zjev, nevímejte si jeho chyb ani jeho chování. Spíše ho z úcty k jeho velké moudrosti zahrňte penězi, božskou krmí a květinami, třikrát denně před ním padněte na zem a nezavdejte mu žádnou příčinu ke starostem a trápení. Pak jistě naleznete nejvyšší bódhi, nejvyšší poznání.

Dógen pokračuje:

Jak muži tak ženy mohou uskutečnit cestu. Realizace cesty by měla být vždy respektována bez ohledu na pohlaví. V tom je jedinečnost zákona cesty... I malá sedmiletá dívka se může stát učitelem desítek buddhistů... Pokud praktikovala a uskutečnila zákon, ...mělo by se jí od nás dostat obětí, jaké jsou určeny buddhům.

Taková je buddhistická tradice. Lituji ty, kteří to nikdy osobně nepoznali či nepřijali.

Jak poznat mistra – to je problém, který je tu odedávna. Neboť bez mistra není téměř žádná Cesta. Říkám téměř, protože jeden z miliónu může dosáhnout pravdy i bez mistra. Ale to je náhoda, nelze to považovat za zákonitost. Je to výjimka, která potvrzuje pravidlo.

Mistři měli vždy velký zájem vysvětlit lidem, jak mistra poznat, neboť mistr je Cesta. Dokud neuvidíte někoho seberealizovaného, neuvěříte, že i vy můžete být realizovaní. Jakmile uvidíte buddhu, osvíceného, začne to ve vás vřít: „Pokud se krása, milost, moudrost a blaženost mohla přihodit tomuto člověku, proč by nemohla potkat mne?“

Co se týče lidských bytostí, všichni máme stejné semínko, stejnou možnost. Ale semínko může zůstat semínkem a nikdy z něho nebude květina, ačkoli k tomu mohly být všechny předpoklady. A tak místo toho, aby splynulo se zemí, zůstane semínko ochráněno a ukryto v kamenné jeskyni, kde nemůže růst a kde nakonec jen shnije. Něco ale zbude... Mohlo to být nádherné projevení, zůstane však neprojevené... Nezazpívaná píseň, nepřednesená báseň, život, který nebyl žit.

Je velmi podstatné najít člověka, který je pro vás výzvou k tomu, abyste dosáhli svých výšin. Mistr není nic jiného než výzva – když se to mohlo přihodit mně, může to potkat i tebe. A opravdový mistr – existuje spousta učitelů, kteří vám předkládají jen doktríny, víru, filosofii – opravdový mistr se nezabývá slovy, nezabývá se vírou, ateismem či teismem, nezabývá se ani Bohem, nebem či peklem. Opravdovému mistru jde pouze o jedinou věc – vyprovokovat vás k tomu, abyste poznali svoji potencialitu, abyste nahlédli do nitra. Přítomnost mistra vás ztiší, jeho slova prohloubí vaše ticho, samotné jeho bytí pomalu začne rozpouštět vaše falešné masky, vaši osobnost.

Semínko má ale problém. A stejný problém máte i vy. Problém semínka je v tom, že úkryt dává ochranu. Bez úkrytu je semínko zranitelné. V úkrytu je semínko naprosto spokojené, ale neví, že existují ještě další a další nebe, která jsou tu k objevení, a že dokud nevyjde z úkrytu, jakoby nežilo, neboť nepoznalo svět s hvězdami, nežilo jako květina tancující v dešti, slunci, větru, nezaslechlo hudbu existence. Zůstalo zavřeno v pocitu bezpečí a jistoty.

A přesně takový problém má i člověk. Každý člověk je bódhisattva. Pojem bódhisattva znamená, že je ve své podstatě buddha. Rozdíl mezi bódhisattvou a buddhou je jako rozdíl mezi semínkem a květinou. Není velký, jen je potřeba trochu odvahy k proměně.

Ale pokud jste ukryti v temnotě jeskyně, kdo vám pomůže? Kdo vás vytáhne z vaší jistoty? Funkce mistra spočívá v tom, že vám ukáže, jak chutná nejistota, jak chutná otevřenost. A jakmile poznáte tuto nejistotu a otevřenost... Je to základ svobody, bez toho nemůžete roztáhnout svá křídla a vzlétnout k nekonečným nebesům.

Naprosto zásadní věcí je odvrhnout falešné mistry. Je to velmi těžké, neboť oni mluví toutéž řečí. Nesmíte tedy naslouchat slovům, ale srdci, nesmíte naslouchat jejich doktrínám, jejich logickým argumentům. Musíte naslouchat jejich eleganci, jejich kráse, jejich očím, musíte naslouchat a procítovat auru, která obklopuje mistra. Dotkne se vás jako jemný vánek. Jakmile naleznete mistra, naleznete klíč od pokladu, který je ve vaší potencialitě.

Dógen mluví o tomto starém a věčném problému:

Na cestě za nejvyšší moudrostí je nejobtížnější nalézt vynikající mistry.

Je to obtížné. A bylo-li to obtížné za časů Dógena, je to tím obtížnější nyní. Svět se stává stále světštější, výchova bezbožnější, převládá věda a ta nevěří na vhled do podstaty bytí. Celá naše

kultura je poprvé v historii zcela materialistická. Nezáleží na tom, zda jste na Východě či na Západě, tento výchovný model se rozšířil po celém světě.

I když formálně, ze společenských důvodů, chodíte do kostela či do mešity, hluboko uvnitř máte pochyby. Hluboko uvnitř víte, že chodíte do kostela ne kvůli realizaci, ne z vděčnosti k Bohu. Chodíte tam ze strachu před společností, ve které žijete. Nechcete být vyvrhel. Je to jenom konformita.

To se ukázalo, když v roce 1917 vypukla v Rusku revoluce. Před revolucí bylo Rusko jednou z nejortodoxnějších zemí světa. Bylo zde spousta bájí, spousta světců i velká hierarchie církve. Bylo zcela nezávislé na Vatikánu, mělo svoji vlastní církev. Avšak do pěti let od revoluce víra vytvářená staletími byla zcela pryč. Nikoho už Bůh nezajímal.

Neznamená to, že každý uvěřil, že Bůh neexistuje. Znamená to, že se změnila společnost a lidé se museli změnit s ní, museli se přizpůsobit. Nevěřím na ruské ateisty, stejně jako nevěřím na hinduistické, křesťanské, muslimské či jiné teisty, a to proto, že jejich náboženství není jejich vlastní zkušeností, není to jejich vlastní prožitek lásky, je to jen přizpůsobení se, aby zůstali řádnými a váženými občany v davu.

Čím jiným je jejich náboženství než přizpůsobením se? Přizpůsobením se nemůže nikdo dojít k náboženství. A teď jde jen o přizpůsobování, neboť věda změnila mysl lidí, v našem myšlení převládá logika, logika popírá vše iracionální, věda odmítá cokoli věčného. Je tedy zcela zřejmé, že je čím dál těžší nalézt opravdového mistra. Je obtížné i jenom nalézt učitele, je to přežitek. Učitel mluví o upanišádách, bibli, tóře, koránu – všechno to je přežitek.

Myslíte si, že noviny z dvacátého století budou mít někdy později smysl? Mají svůj smysl jen jediný den. Ráno se jich nemůžete dočkat a večer je vyhodíte. Splnily svůj účel ukojit zvědavost, co se děje kolem nás. Je to jen nový, techniku využívající způsob šíření drbů. Teď nelze pokračovat v drbech postaru, neboť lidé žijí daleko od sebe. Noviny, rádio a televize jsou nové formy drbů. Šíří mezi lidmi jakékoli nesmysly a hlouposti. Dřív to bývala práce kněžích a učitelů.

I v minulosti, jak řekl Dógen, bylo velmi těžké najít vynikající mistry. Přesto tu jsou pořád. I dnes lze najít mistra, třebaže je to těžší, neboť celý svět, celková atmosféra i mysl se odvrátily od vnitřního hledání. Ten, kdo dnes hledá v sobě, je sám, bez podpory společnosti. Tomu, kdo hledá, staví společnost do cesty spousta překážek.

Hledající je lidem jen pro smích: „Nebud' hloupý, hledej peníze, hledej krásnou ženu, staň se nejbohatším na světě, staň se předsedou vlády. I kdybys sám sebe nakrásně našel, kam se dostaneš a co budeš dělat? Budeš nahaný. Co chceš dělat, až najdeš sám sebe? Tím se nenajíš. Je to bez užitku.“ Úsilí přetrvávající staletí je náhle zbytečné, neboť jen velmi málo lidí se odvážilo překročit hranici, kterou kolem sebe společnost vytvořila.

Těchto pár lidí našlo skutečný zdroj života. Zjistilo, že se nerodíme při narození ani neumíráme při smrti. Ani zrození ani smrt... Naše podstata je věčná, bez začátku a bez konce. Už zde bylo tisíc a jedno zrození a tisíc a jedna smrt, ale jsou to jen epizody, velmi nepatrné ve srovnání s naší věčností.

Kdykoli někdo najde tuto věčnost, začne ho to měnit. Stane se z něj nový člověk, jeho zrak se projasní. Nepatří k davu, nechce být křesťan, hinduista ani muslim, neboť ve svém nitru ví, že my všichni jsme části jednoho bytí. Jakákoli dělení jsou nesmyslná. Jak by mohl ten, kdo realizoval sám sebe, náležet nějaké skupině? Stává se vrcholem vědomí a stojí sám jako Mount Everest.

Vystačí si sám, takže najít ho je obtížné, ne však nemožné. Nemožným to uděláte vy sami, když pokračujete v hledání s určitými předsudky, měřítky, o nichž vždy rozhoduje mysl.

Džaina se setkal s Buddhou, ale ve skutečnosti ho nepoznal. Oči měl zastřeny svým učením, tzv. džinismem, takže mohl respektovat jen takového člověka, jako byl Mahávíra. To bylo pro něj měřítko pravosti. Ale problém je v tom, že každý realizovaný člověk je tak jedinečný, že jakékoli měřítko je bez užitku. Musíte být jemnější, inteligentnější. Džaina nemohl přijmout Buddha jako seberealizovaného, neboť Buddha nosil oděv. Jeho představa seberealizace byla taková, že jedinec odmítá vše, včetně šatů, a zůstává nahý.

Ale uvědomte si, že i herec může být nahý, to není kritérium. Mahávíra je jedinečný – rád zůstává nahý, na vzduchu, pod nebem a hvězdami. Je to nádherné, ale není to měřítko. Gótama Buddha jedl jednou denně. To ale neznamená, že když někdo jí dvakrát denně, že nemůže být buddha. Ale i takzvané inteligentní a náboženští lidé jako Mahátmá Gándhí mají taková hloupá měřítka.

Podle Gándhího realizovaný člověk nepije čaj. Všichni buddhističtí mistři pili čaj, byl to jejich objev. Byl to Bódhidharma, kdo objevil čaj. Názvy „thé, thea, tea“ pochází od hory Tha v Číně, kde Bódhidharma meditoval. Jméno se zachovalo ve všech jazycích... jen trošičku se liší. V jazyce hindí je to chai, v maráthí cha, v Číně tha, v Anglii tea. A z tisíců mistrů nikdo nepovažoval čaj za něco neduchovního. Právě naopak.

V zenových kláštorech bývají speciální místnosti určené k pití čaje a příprava čaje probíhá jako čajový obřad. Prostý akt pití čaje je proměněn v nádhernou meditaci. Venku si musíte zout boty, jako byste vstupovali do chrámu, a je tu mistr, který celý obřad řídí. Každý si sedne v tichu kláštera, čaj se připravuje v samovaru a všichni naslouchají hudbě samovaru, v němž se čaj vaří. Stává se z toho meditace. Pozorování znamená meditaci a je jedno, co pozorujete.

Poté mistr s úžasnou elegancí přináší každému čaj a nalévá ho s nesmírným uvědoměním, vnímavostí, pečlivostí a úctou a každý čaj přijímá jako něco božského. V tichu je čaj usrkáván... ze zcela běžné věci se stává duchovní zážitek. Nikdo v čajovně nemluví, ticho je pravidlem. Když odkládáte misku s podšálkem, s vděčností se ukloníte před existencí. Čaj je jen symbol.

V ášramu Mahátmá Gándhího jste ale nemohli pít čaj, nemohli jste se zamilovat do ženy. Každý den jste k jídlu museli jíst listy nin tree - neexistuje snad nic, co by bylo víc hořké – ke zničení vašich chuťových buněk, neboť svaté knihy říkají, že být bez chutí je známkou duchovnosti. Podle toho je duchovní i všechn dobytek.

Pozorovali jste někdy dobytek? Stále žvýká tutéž trávu, nedává znát, zda je šťastný či nikoli, je stále klidný a netečný. A celý den to pokračuje, žvýkání a žvýkání. Není to nic skvělého. Jen si to zkuste. Jednou za čas je dobré zkusit, co dělá nějaký jiný živočich.

Kvůli tomu ale nebudu říkat, že necítím-li chuť, je to duchovní. Právě naopak. Čím víc se stáváte meditativnější, tím více se vaše chutě prohlubují. Všechny smysly se stávají citlivější, víc slyšíte, víc vidíte, váš dotek je vřelejší.

Jen si s pár lidmi podejte ruku a ucítíte ten rozdíl. Někdo má ruce teplé. Teplé ruce značí, že jsou připraveny dávat a sdílet. Teplo je energie, která je předávána směrem k vám, je to symbol lásky. Ruce jiných jsou jako mrtvá větev stromu, nic se tam nepohne. A tací byli považováni za duchovní. Čím mrtvější, tím duchovnější. Nejíst kvůli chuti!

Asi neuvěříte, že buddhistické svaté knihy obsahují třiatřicet tisíc předpisů k tomu, aby byl člověk duchovní. Nemůžu být duchovní už jen proto, že se tolika pravidel ani nedopočítám. Nemohu si jich

tolik zapamatovat – třicet tři tisíc! Všechno si počítám na prstech a po třetím prstě se už ztrácím. To ale neznamená, že nemůžu být duchovní, aritmetika nemá co dělat s duchovnem. A o jaká pravidla se jedná?

Dám vám jeden příklad. Mladý mnich se chystá šířit Buddhovo učení mezi lidmi. Před odchodem padne Buddhovi k nohám a žádá ho, aby ho ještě poučil, neboť se až do dalšího monzunového období neuvidí. Buddha řekl: „Ano, mám pro tebe pár pokynů. Tak zaprvé nikdy se nedívej dál než čtyři stopy před sebe.“ Mnich se diví: „Ale proč?“ A Buddha odpovídá: „Aby ses vyhnul ženám. Takto uvidíš nanejvýš jejich nohy. Projdi kolem nich a nedívej se jim do tváře. Měj pohled přikovaný na zem.“

Takový člověk neuvidí hvězdy, neuvidí východ ani západ slunce, je zcela odříznutý od existence, jeho vnímavost je ubita. Má oči, ale je téměř slepý. Má oči, které vidí jen čtyři stopy před sebe. Jeho obrovská kapacita je zredukována na čtyři stopy.

Mladý mnich se zeptal: „Ale co když někdy zapomenu, nebo se vyskytne zvláštní situace a já na ženu pohlédnu, co mám potom dělat?“ Buddha řekl: „Zavři oči.“ A to je zajímavé, neboť spatříte-li krásnou ženu, můžete rychle zavřít oči a stejně její tvář nezapomenete. Ve skutečnosti se za zavřenýma očima stane její tvář ještě krásnější.

Jsme teď na místě, které je zasvěceno Buddhovi. Mohl bych vám dát zvětšovací brýle. Stále byste je nosili, a kdykoli byste zahlédli krásnou ženu, jen byste mrkli a viděli její oči jako oči netvora a nos tak velký, že by ani Žid neměl větší. Ale zvětšovací brýle nedělají duchovno...

Omezení, která mnich dostal, neznamenají nic jiného než potlačování. A ten, kdo něco potlačuje, nikdy nevstoupí do svého bytí. Potlačované pocity a myšlenky se stanou tvrdou slupkou oddělující ho od sebe sama, od původního bytí. Pouze člověk bez potlačování a bez myšlenek může prolomit bariéru a dosáhnout živoucího zdroje. A v okamžiku, kdy dosáhnete svého zdroje... Nemusíte dělat nic, dějí se zázraky. Začne se měnit váš postoj, přístup. Vše, co o sobě víte, se začne rázem měnit. Přinese vám to nové bytí.

Najít mistra je snadné, pokud jste přístupní nejen slovům, ale i tichu. Neboť pravdu nenaleznete ve slovech, ale za slovy. Najdete ji mezi řádky, v prostoru ticha. Pokud hledáte mistra, nemějte žádná kritéria, žádné předsudky. Buďte zcela přístupní, abyste až mistra potkáte, pocítili jeho energii. Nosí kolem sebe celý svět energie. Jeho zkušenost kolem něho září na všechny strany. Jste-li otevření a nebojíte-li se zakusit něco nového, ochutnat něco neobvyklého, není tak obtížné mistra najít. Problémy pocházejí jen z vás samých.

Dógenovo tvrzení je však správné:

... nejobtížnější je nalézt vynikající mistry. Ať muži či ženy, musí to být tací, kteří realizovali něco nepopsatelného...

To z nich dělá mistry. Znají-li něco, co nelze popsat, mají-li zkušenost, kterou nelze vysvětlit. Mistr znamená tajemství. Poznal tajemství, ale nemůže ho sdělit. Může se o něj podělit, pokud jste připraveni. Může vás pozvat do vašeho vlastního bytí. Jestliže se nebojíte prozkoumat tu nejméně známou část své existence, můžete být hostem v mistrově domě. Ale nezapomeňte, že v okamžiku, kdy vstoupíte do domu mistra, vstoupí mistr do vás. Dvě vědomí nemohou zůstat oddělena. Jakmile se přiblíží, stanou se jedním.

A to je jediná věc, kterou je nutno si zapamatovat. Pokud s někým cítíte hluboké spříznění, synchronicitu, jakoby jedna duše byla ve dvou tělech, pak nedopusťte, abyste se s tímto člověkem minuli. Ten vás povede k neuvěřitelné, nepopsatelné, nevyjádřitelné zkušenosti.

... realizovali podstatu cesty.

Najít mistra znamená najít Cestu.

Proto vedou a podporují druhé, jsou mimo příčinnost a nedělají rozdíl mezi já a druhí.

Do míst, kde jsem dvacet let žil, chodíval jeden známý súfijský mystik. Jeho žáci po mně vždy chtěli, abych ho navštívil. Já jsem odpovídal: „Jedinou možností je, že by váš mistr přišel někdy za mnou.“

Tak tedy jednou súfijský mistr přišel a já se ho zeptal: „Jste stále muslim?“ Byl překvapený, vyvedený z míry: „Ovšem.“ Řekl jsem: „V tom případě neznáte nepopsatelné. Rozdělování na muslimy, hinduisty, džinisty a buddhisty, to je rozdělování průměrných či retardovaných lidí.“ On však řekl: „Realizoval jsem Boha. Viděl jsem ho.“ Odpověděl jsem: „To je nesmysl.“

V Americe je nový druh kněží, televizní kněží. Ti dříve nebyli. Popularita jednoho takového kněze velmi stoupla poté, co prohlásil, že každou noc vidí Boha a prý je devět set stop vysoký! Chtěl bych se ho zeptat: „Řekněte mi prosím, nosíte žebřík a měřidlo, anebo je to jen hrubý odhad?“ Přesně devět set stop! Myslíme si, že žijeme ve dvacátém století. Ani Američané nežijí ve dvacátém století, natož taková země jako Indie. Milión lidí takového člověka uctívá a nikomu nevádí, že tvrdí nesmysly.

Jiný kněz si vzal příklad a začal též prohlašovat, že vidá Boha, a ten že má dlouhý bílý vous. Tak jsem mu poslal svoji fotku: „Nedejte se zmýlit, ve skutečnosti jsem to já, kdo vás navštěvuje ve snech! Neboť pokud je Bůh věčný, nemůže mít bílé vlasy či vousy. Bude stále mladý. To jen člověk stárne.“

Nechal dokonce vydat fotku Boha, kde se mi Bůh velmi podobal, tak jsem mu napsal: „Jen se podívejte na moji fotku. Jediný rozdíl je, že já mám brýle. Ten, koho jste vidal ve snech, to jsem já. Nepodvádějte lidi tvrzením, že jste viděl Boha.“

Bůh není objekt. Nemůžete ho spatřit. Bůh je vaše pravé vědomí. Je to ten, kdo vidí, nikoli ten, kdo je viděn. Jste to vy, nikoli nějaký objekt. Je to váš střed, jenž je věčný, nesmrtelný, božský ve své nádheře a požehnání.

Pokud se přiblížíte k mistrovi, pamatujte si jedno: Zbořte všechny obranné zdi. Buďte tak prázdní, jak to jen jde, aby do vás mistrova energie mohla proniknout, aby prostoupila vaše bytí a zasáhla vaše srdce. Je to náhlé osvětlení. Je to jako když se zamilujete. Nepřemýšlíte o lásce, neradíte se s knihovníkem, neptáte se rodičů, jak se zamilovat. Neexistuje škola, která by vás učila, jak se zamilovat. Lidé se však zamilovávají, děje se to samo, nečekaně.

Jako přichází láska na nižších rovinách, fyziologické a biologické, tak přijde vyšší forma lásky, pokud naleznete svého mistra. V okamžiku, kdy se ocitnete v místě jeho vlivu – což se nazývá Buddhovo pole, pole mistra – začne vámi proudit nová energie, pocítíte novou svěžest, projde vámi svěží vánek, nová píseň beze zvuku. A jediné, co lze udělat je, se s velikou vděčností uvolnit. Neříkejte ani „děkuji“, neboť to skrývá oddělenost. Není místo pro slova... jen pro gesto vděčnosti.

Jakmile potkáme mistra, musíme praktikovat cestu.

Jak praktikovat cestu? Prostě sledujete mistrový pohyb. Jaká dělá gesta, jak reaguje na situaci. Neboť on je v každém okamžiku v absolutním uvědomění. Každá jeho činnost ukazuje jeho vnitřní bytí. Pozorujte ho! Pozorujte ho, když spí, když je bdělý, když mluví, když tiše sedí a nic nedělá. Pozorujte mistra s hlubokou vděčností a láskou a tiše vstřebávejte jeho energii... Je to jako když máte žízeň a napijete se. Tehdy se dostaví hluboké uspokojení.

... být lhostejní k světským vztahům a vyhýbat se volnému času v myšlení, nemyšlení i neutrálním myšlení. Měli bychom cvičit jednobodově zaměření, jako by nám šlo o krk. Zenový mistr, který odložil tělo a mysl, není nikdo jiný než my sami.

Buddha a vy jste v nejhlubším vědomí jedno. V upanišádách se praví „aham brahmasmí“, „já jsem bůh“. Není to myšleno egoisticky. Lidé, kteří psali upanišády, neměli potřebu se podepsat, tak ani nevíme, kdo upanišády napsal. Ale myšlenky jsou jasné. A není možné mít ego a přitom dělat tak jednoznačná prohlášení o pravdě. A pokud pravili „aham brahmasmí“, neřekli to jen pro sebe, řekli to pro každého. „Ty jsi bůh.“ Nikde jinde ho nehledej. Nenajdeš ho na žádném svatém místě. Jakmile ho najdeš v sobě, bude všude. Objevíš ho v písni kukačky, ve cvrlikání ptáčků, v hřmění hromu. Pak bude všude.

Jakmile ho najdeš v sobě, najdeš ho všude kolem. Celá existence se stane jedním světadílem. Ego z vás dělá malý ostrov. A pamatujte si, že žádný člověk není ostrov, neboť i malý ostrov je dole spojen s pevninou. Jenom se člověk musí dostat hlouběji, musí se hlouběji ponořit.

K uskutečnění a přijetí podstaty mistrova zákona nás dovede upřímnost a oddanost.

Slovo „zákon“ je velmi nepřesný překlad slova „dhamma“. Dává zkreslený pohled. Jakmile slyšíte slovo zákon, vzpomenete si na soudy, ústavu a právní authority. Dhamma je pálijský prepis sanskrtského slova dharma, jež má následující význam. Oheň je horký – být horký je dharma ohně. Led je studený – být studený je dharma ledu. A vy jste buddhové, být buddha je vaše dharma. Lepší překlad slova „dharma“ by bylo „přirozenost“. Vaší přirozeností je být buddha. Nezáleží na tom, že někdy zapomínáte. Můžete ve své zapomnětlivosti zůstat celý život nebo mnoho životů. A přece ve vás tato dharma, tento buddha, toto vědomí neustále přetrvává jako spodní proud.

Jednou jel Georgie Bernard Shaw vlakem. Přišel průvodčí a Georgie Bernard Show hledal lístek, hledal ho všude, až se z toho zpotil. Prohledal každou kapsu, ale lístek nikde. A přitom dobře věděl, že si lístek kupoval. Průvodčí řekl: „Netrapte se tím, já vás znám, každý vás tady zná. Asi jste lístek někam založil. Nelamte si s tím hlavu, zařídím, aby vás nikdo neobtěžoval.“ Georgie Bernard Shaw odpověděl: „Ach chlapče, s tím si hlavu nedělám. Myslíte, že hledám lístek kvůli vám? O lístek mi nejde. Problém je, že nevím, kam jedu.“

Může se stát, že zapomenete. Zapomínání je součástí naší přirozenosti stejně jako paměť. Jistě se každému někdy stalo, že si nemohl vzpomenout na jméno nějakého známého. Tehdy říkáte, že to „máte na jazyku“. Co tím míníte? Pokud to máte na jazyku, tak to vyplivněte! Víte zcela jasně, že to víte, ale neumíte to vyjádřit. Čím usilovněji se snažíte, tím je to těžší, neboť čím víc se snažíte, tím víc se zužuje průchod. Mysl je napjatá a staré vzpomínky se přes toto napětí nemohou dostat. Nakonec to necháte být, zapálíte si cigaretu a během kouření to přijde. Nemůžete tomu uvěřit, vždyť jste se tak silně snažili, měli jste to na jazyku, a přece to nešlo vyjádřit. Říkám vám, že buddha je taky tak na jazyku. Jen si zapálit. Malé uvolnění, to je to, co vám přináší cigareta.

Lidé kouří cigarety a doutníky a netuší, že psychologicky vzato jde o matčin prs. Proto je v tom takové uvolnění. Z prsní bradavky dítěti přichází teplé mléko, z cigarety přichází teplý kouř – a vy na všechno zapomenete, stáváte se zase dítětem, nevinným, uvolněným. Žádná vláda nemůže lidem

zabránit v kouření, neboť nejde o kouření, ale o hlubší psychologické aspekty skrývající se za tím. Psychologii objevíte, i když nejste studovaní. Básníci pění o ňadrech žen víc než o čemkoli jiném. Malíři malují ňadra žen víc než cokoli jiného. Existovalo i pár malířů, kteří nemalovali nic jiného. Stále vylepšovali...

Proč ta posedlost? Proč ta připoutanost? Skutečností je, že čím dál více matek není ochotno kojit dítě, neboť kojením se prs deformuje. Dítě stále tahá, prs se natahuje a každá žena chce mít prs hezky tvarovaný, zaoblený, plný měsíc, ale ten malý ohava to nedovolí. Dělá svou práci, neboť kulatá prsa, ideál umělců, by dítě zabila. Pokud je prs zaoblený, dítě nedostane svou potravu, ucpe se mu nos. Bud' může dýchat, nebo pít, ale obojí najednou nejde. Všechny ty obrazy a sochy ukazují, že žádný umělec nepochopil, že v sázce je ubohý dětský život!

Všechny to zajímá a nyní se to projednává i v parlamentu, zda by mělo být kojení povinné, nebo zda by ženy měly mít svobodu samy se rozhodnout. Žádná žena si nechce ničit prsa. Ledaže by se našla nějaká technologie, která by pomohla... Stačí spojit prs a ústa dítěte malou rourkou. A z dítěte je kuřák již od samého začátku života!

Vždycky pozoruji, jak rychlá řešení přerostou ve velký problém. Malá plastová rourka... Chlapečkovi se to líbí a chce v tom pokračovat i později, neboť to představuje spojení se ženami. Nikdo nemůže zákonem zakázat něco, co má psychologickou příčinu. A nikdo vám nemůže zabránit v tom, stát se buddhou, neboť je to vaše pravá přirozenost. Jiná věc je, že se zapletete do malosti světa, jako jsou peníze, luxus, úctyhodnost – a zapomenete věnovat určitý čas sobě. Mít jen chvílku pro sebe a zapomenout na celý svět... Není třeba se ho zříci. Jsem proti odříkání.

Všechna náboženství světa jsou náboženství odříkání. Chtějí, aby lidé meditovali, zřekli se světa, odešli do hor, do lesů, na poušť, kam nikdo nechodí. Ale to nefungovalo a nefunguje. I když odejdete do hor, jdou s vámi zástupy – ne vně, ale ve vaší mysli. Vně nikoho neuvídíte, ale za zavřenýma očima budete mít spoustu věcí – ženu, děti, rodiče, přátele a mnoho různých hloupostí. Napadnou vás myšlenky, které vás nikdy dříve nenapadly, neboť mysl najednou nemá nic jiného k přežvykování – žvýkačka nestačí, musíte něco přežvykovat. Začnete přemýšlet o všem možném.

Ale to není realizace. Jsem proti zříkání se světa. Chci, abyste pokud možno byli ve světě totálně. A jen občas si na chvílku udělejte prázdniny. Třeba časně zrána se na pár okamžiků všeho zřekněte, na všechno zapomeňte a prostě buďte sami sebou. Nebo se v hluboké noci, kdy všichni spí, posad'te na posteli a prostě buďte.

To je daleko účinnější. Staré způsoby zřeknutí se byly vždy násilné. Nikdo proti tomu nevystoupil, neboť nikdo nechtěl být odsuzován. Mě však už tolikrát odsoudili, že je mi to jedno. Každé náboženství nese odpovědnost za milióny žen, z nichž se staly vdovy, i když jejich muži nezemřeli, za děti, z kterých se staly sirotci, i když jejich otcové zůstali naživu, za starce, z nichž byli žebráci, neboť jejich syn, na kterém byli závislí, se zřekl světa. Nikdo nespočítá, co všechno tato myšlenka zřeknutí se způsobila. A čeho se tím dosáhlo? Když dáme vše dohromady, zdá se, že nic. Každý sní, lpí a žárlí, stejně jako to dělal dřív.

Byl jsem v Himálaji a zrovna když jsem chtěl usednout pod strom, mnich sedící u jiného stromu na mě křikl: „Tam si nesedej! To je místo mého mistra.“ Řekl jsem: „Můj ty Bože, i tady v lese! Zřekl ses celého světa, jen ne toho stromu. A přitom strom nikomu nepatří.“ Odpověděl mi: „Varuju tě, můj mistr je nebezpečný muž.“ Já na to: „Musí být nebezpečný, neboť světa se zřikají jen násilní lidé.“

Jak můžete opustit svět? Je to váš oceán, v němž jste rybami. Opustíte-li ho, zahynete. Jak by mohl pták opustit oblohu? Je to jeho svět. Opustí-li oblohu, zahyne. Svět nemůžete opustit, ale můžete si

jen tak na chvíli udělat volno, pár okamžiků pro sebe... A nikdo o tom ani nemusí vědět. Tyto krátké chvíle, v nichž celý svět opustíte, jako by to byl sen – takže zůstane jen jediná skutečnost, a to vaše bytí – jsou největší radostí, mírem, tichem, blažeností. Tyto chvíle jsou božské. V nich již nejste obyčejnou lidskou bytostí. V jediném okamžiku tu překonáváte lidskost, překonáváte všechny formy a vstupujete do bezforemného bytí. Vaše srdce začíná bít pro celou existenci.

To je jediné přijatelné cvičení, cokoli jiného je nepodstatné, a navíc nebezpečné. Ať jdete kamkoli, zůstávejte obyčejní, jen si tu a tam dopřejte malý prostor pro sebe. Život běží a vy do něj nezasahujete ani se z něho nesnažíte uniknout. Účastníte se ho a přitom v těchto krátkých chvílích vnitřně rostete. Zůstat ve světě a stávat se Buddhou, to je mé poselství.

Pokud někdo skutečně velký zákon a podstatu buddhů a patriarchů, sloužíme mu a padáme před ním na zem.

Co máme dělat, pokud z někoho vyzařuje vědomí, tanec existence? Co mu máme nabídnout? Lidé ze Západu se vždy zajímají, proč se lidé na Východě dotýkají nohou svého mistra. Nevědí, že je to tradice. Naneštěstí se ze všeho udělá tradice. A přitom je to ve své podstatě prostě nádherné. Nejde o nohy, ale o vděčnost, která je nevyslovitelná, a kterou lze vyjádřit tím, že se dotkneme nohou mistra.

Šákjamuni Buddha pravil: „Potkáte-li mistra, který vstřebal nejvyšší moudrost, neuvažujte o jeho zrození ...“

Neptejte se, k jaké kastě patří, nezajímejte se o to, jak vypadá. Nemusí být podle vašich představ, nemusí pocházet z vyšší kasty, nemusí to být bráhma, ale třeba šúdra, jako byli Kábír či Dadu. Nemusí mít království, kterého by se zřekl jako Buddha či Mahávira.

Každý nemá království, kterého by se mohl zříci. Znal jsem jednoho poštmistra, velmi chudého muže. Žil kousek ode mne, tak jsme si vždy jednou za čas popovídali. Když mu umřela žena – byli bezdětní – vzdal se světa. Titíž lidé, kteří si dříve chudě ani nevšimli, začali padat k jeho nohám. Brzy byl velmi známý. Po dvaceti letech jsem se s ním znovu setkal. Bylo to díky jednomu z jeho žáků, jenž mě přesvědčoval: „Musíš ho vidět.“ Řekl jsem mu: „Já ho přece znám.“ Odpověděl: „Ale on se změnil, je to jiný člověk, zřekl se miliónů.“ Namítl jsem: „Vím, že na poště bral jen třicet šest rupií. Kde by vzal milióny?“

Byly to jen výmysly... Ale jeho to těšilo. Přišel jsem za ním a řekl: „Jsem tu, abych vše uvedl na pravou míru. Řekni prosím svým žákům, kolika rupií ses ve skutečnosti na poště vzdal.“ Smutně se na mě podíval: „Radši bych, kdybychom se sešli sami, bez těch lidí kolem.“ Nesouhlasil jsem: „Musí to být právě tady před zraky všech, neboť ti lidé si myslí, že ses vzdal miliónů. Řekni jasně, kolik to ve skutečnosti bylo!“ Odpověděl: „Třicet šest rupií.“ Žáci se divili: „Třicet šest rupií? Tos nám nikdy neřekl!“ Odpověděl: „Líbila se mi ta představa. Ale nikdy jsem vám netvrdil, že jsem se vzdal miliónů, ... jen jsem prostě neodporoval. Za to se na mě nemůžete zlobit.“

A já dále naléhal: „Pověz těm lidem pravdu.“ „Jakou pravdu?“, divil se. Bylo to totiž tak, že než se rozhodl vzdát se světa, požádal mě, abych mu napsal tři promluvy, jednu na deset minut, druhou na dvacet a třetí na třicet, přičemž řekl: „Budu si je přesně pamatovat, bude-li čas deset minut, použiji desetiminutovou, bude-li se hodit dvacetiminutová, použiji tu. Myslím, že promluvu delší než třicet minut potřebovat nebudu.“ Připomenul jsem mu: „Hovořím o těch třech promluvách. Používáš je nebo ne?“ Zkroušeně se bránil: „Proboha, přišel jsi, abys mě úplně zničil. Ti lidé si myslí, že jsem realizovaný!“ „Tedy jim řekni, že jsem ti promluvy napsal já.“ „Dobrá, přiznávám.“

Tím přišel o svou slávu, všichni se dali do smíchu, žáci byli v tu ránu pryč. Ale dvacet let se mu dařilo udržet pověst o své učenosti díky mým třem promluvám. Vzal jsem ho k sobě domů: „Potřebuji zahradníka, udržuj zahradu a medituj s květinami, medituj s růžemi.“ V Indii je spousta nádherných květin, které jinde nerostou. Vůni indické růže se jiná nevyrovná. Tam, kde je chladněji, se vůně neuvolní jako tam, kde je silné Slunce. Indie má nespočet nádherných květin, jež jinde nerostou. Měl jsem nádhernou zahradu, tak jsem ho tam nechal pracovat. Přiznal se mi: „Líbilo se mi být osvícený, ale naneštěstí tě to sem přivedlo a já musím na stará kolena dělat zahradníka.“ Namítl jsem: „Vždyť toto je daleko opravdovější. Jen buď zahradník. Je to jednoduchá práce. Můžeš meditovat a přitom zalévat květiny. Zalévání tě nebude rušit v meditaci. Květiny neruší a i stromy jsou plny lásky a klidu. Nabízím ti tady živý chrám.“

Dógen říká, že potkáte-li mistra, nemáte přemýšlet o jeho zrození a nestarat se o jeho zjev. Jediné, co je třeba, je rozpoznat, že uskutečnil sám sebe. Ostatní je nepodstatné. Jediné, co je třeba, je hluboká vděčnost. Je to zázrak najít takového člověka a vy jste ho našli. Vaše vděčnost vnese jaro do vašeho bytí. Zkušenosti mistra k vám začnou proudit, tak jako řeka z hor proudí směrem k moři. Vaše vděčnost bude jako oceán – nedozírný a vždy dostupný. A výšiny mistra budou jako hory, kde pramení Gangá či jiné řeky, kde voda bublá, vře a poskakuje z kamene na kámen, od údolí k údolí až k oceánu. Jste-li s mistrem, pak jediné, co je třeba, je pokora a vděčnost. Mistr je odhodlán přelit se do vás.

Dógen pokračuje:

Dógen pokračuje: ...Jak muži tak ženy mohou uskutečnit cestu. Realizace cesty by měla být vždy respektována bez ohledu na pohlaví. V tom je jedinečnost zákona cesty... I malá sedmiletá dívka se může stát učitelem desítek buddhistů... Pokud praktikovala a uskutečnila zákon... mělo by se jí od nás dostat obětí, jaké jsou určeny buddhům.

Taková je buddhistická tradice. Lituji ty, kteří to nikdy osobně nepoznali či nepřijali.

Nerozhoduje věk ani zrození, země ani rasa. Co je důležité, je uvědomění, a to není ani hinduistické, ani křesťanské, ani muslimské. Je to vnitřní oheň, který vnějším zrakem nespátříte. Uvidíte ho, jen pokud zavřete oči a vstoupíte do nitra.

Haiku:

**Hory zelené a hory modré se tyčí.
Moje vděčnost vytryskla
a zalévá mi oči.**

Ryokan napsal:

***Zloděj
ho tu zapomněl,
Měsíc v okně.***

Ryokan to napsal hned, jak odešel zloděj. Je to krásný příběh. Jedné noci vnikl do Ryokanovy malé chýše zloděj. Ryokan měl jen jedno prostěradlo, které používal ve dne v noci k zahalení těla. To byl jeho jediný majetek. Ryokan ležel, ale nespal. Otevřel oči a uviděl, jak vchází zloděj. Vyvstnul v něm hluboký soucit, neboť věděl, že v chýši pro zloděje nic není. Pomyslel si: „Kdyby mi ten ubožák dal vědět předem, něco bych pro něj od sousedů vyžebrel a schoval to tu, aby měl co ukrást. Teď už nic nenadělám.“

Jakmile zloděj zjistil, že v chýši bydlí mnich, chtěl zmizet, ale Ryokan mu dal alespoň své prostěradlo. Zloděj se bránil: „Co to děláte? Zůstanete nahý a je chladná noc!“ Ryokan mu odpověděl: „Nic se o mne neboj. S prázdnýma rukama neodejdeš. Moc si tuto chvíli užívám, neboť se cítím jako boháč. Chce-li zloděj krást, jde přece do královského paláce. Jakmile jsi vešel do mé chýše, rázem se z ní stal palác a ze mě král. Přijmi tedy tento dar, přece mě nepřipravíš o radost.“

I zloděj pocítil soucit a namítl: „Nemohu tento dar přijmout, vždyť nic jiného nemáš. Jak chceš přečkat noc? Je chladno a k ránu bude ještě chladněji!“ Ryokan se slzami očí odvětil: „Neustále mne ujišťuješ o mé bídě. Kdybych mohl, sundal bych z nebe Měsíc a daroval ti ho.“

A tak když zloděj odešel, napsal Ryokan do svého deníku:

*Zloděj
ho tu zapomněl,
Měsíc v okně.*

Haiku nejsou obyčejné básně. Jsou to prohlášení učiněná v hluboce meditativním stavu.

Kapitola pátá

Měsíc nikdy nerozčereí vodu

Dógen napsal:

Dosáhneme-li osvícení, je to jako když se Měsíc zrcadlí ve vodě. Měsíc se nenamočí ani nerozčereí vodu. Měsíční světlo, jakkoli nesmírné, se zrcadlí i v troše vody. Celý Měsíc a celé nebe se mohou zrcadlit v pouhé kapce rosy.

Stejně jako Měsíc nezčereí vodu, tak osvícení nezničí člověka. Tak jako kapka rosy nezabrání odrazu Měsíce, tak ani člověk nezabrání příchodu osvícení. Čím jasněji se Měsíc ve vodě zrcadlí, tím výše Měsíc stojí. Měli bychom pochopit, že dlouhý a krátký čas je totéž jako velké a malé množství vody a jako široký a úzký srpek Měsíce.

Dógen zde činí něco velmi zvláštního, co si zaslouží absolutní pozornost a soustředění. Říká, že vám nikdo nemůže bránit v osvícení. Proč tedy nejste osvícení? Nikdo v celém bytí nemá zájem klást vám překážky. To je velmi důležité a je třeba to pochopit.

Postupně, jak čteme sůtru, bych vám rád objasnil, co je těmi překážkami. Sami sobě si překážky k osvícení pochopitelně nekladete. A existence osvícení miluje a raduje se z něho. Při každém osvícení se roztančí celý vesmír. Jeho jedna část, která tápala v temnotě, se s celou nádherou vrací domů. Celá existence to vítá záplavou květů. Proto nepřipadá v úvahu, že by překážky kladla existence. Kdo tedy? Jistě tu překážky jsou, jinak by nebylo třeba osvícení – už byste osvícení byli. Nebylo by třeba žádných mistrů. Je to trochu komplikované, ale ne tak, abyste to nemohli pochopit a překonat.

Dógen praví:

Dosáhneme-li osvícení, je to jako když se Měsíc zrcadlí ve vodě...

Jaký klid a mír. Měsíc se odráží na hladině vody. Vlastně se nic neděje. Měsíc je na svém místě, nepohnul se směrem k vodě ani o píd' a vodu ani trošičku nezčerril.

A odraz Měsíce na klidném jezeře je ještě krásnější než Měsíc samotný, neboť jezero přidá svoji krásu, přidá živost a křehkost.

Podle Dógena - a já s ním naprosto souhlasím - je osvícení ***...jako když se Měsíc zrcadlí ve vodě.*** Voda nevyvíjí žádné úsilí, aby se v ní Měsíc zrcadlil. Nejsou tu příkázání, jež je třeba dodržovat, ani metody, jež je třeba praktikovat, žádné jógové pozice... aby se Měsíc mohl ve vodě zrcadlit. Není tu přání ani touha, dokonce ani záblesk touhy. A taktéž ze strany Měsíce – ani on netouží po tom, aby se mohl zrcadlit. Jak voda tak Měsíc jsou bez touhy a zrcadlení přijde samo od sebe. Stejně je to i s osvícením. V tichém a klidném vědomí se znenadání zableskne vaše osvícení.

Jezero však musí být klidné. Pokud by tu byly vlnky, obraz bude pryč. Rozptýlí se, rozloží na kousky a vy nevidíte Měsíc, ale pouze stříbrné světlo, rozptýlené po celé hladině jezera. To nebude pravý odraz Měsíce. Pokud je jezero klidné a neudělá ani vlnku, může se v něm Měsíc zrcadlit.

Vaše vědomí též vytváří vlny. Co jiného jsou vaše myšlenky než vlny na jezeře? Co jiného jsou vaše emoce, nálady, pocity? Co jiného je celá vaše mysl - než naprostý zmatek? A kvůli němu nejste schopni poznat svoji přirozenost. Jdete a sami sebe míváte. Ve světě potkáte ledaskoho, jen ne sebe.

Měsíc se nenamočí...

... pochopitelně, vždyť se v jezeře jen zrcadlí...

...ani nerozčerrí vodu.

Měsíc není jako kámen vržený do vody, je to jen odraz. Stojíte-li před zrcadlem, nemůžete zrcadlu ublížit. Přijdete a odejete a zrcadlo zůstává na svém místě neporušené.

Měsíční světlo, jakkoli nesmírné, se zrcadlí i v troše vody. Celý Měsíc a celé nebe se mohou zrcadlit v pouhé kapce rosy.

Stejně jako Měsíc nezčerrí vodu, tak osvícení nezničí člověka.

To je velmi významné prohlášení. Osvícení nezničí člověka, ale jen jeho stín, s nímž se člověk ztotožňuje. Odvrhne pryč všechno falešné a ponechá jen to, co je původní, opravdové a ryzí.

Tak jako kapka rosy nezabrání odrazu Měsíce, tak ani člověk nezabrání příchodu osvícení. Čím jasněji se Měsíc ve vodě zrcadlí, tím výše Měsíc stojí. Měli bychom pochopit, že dlouhý a krátký čas je totéž jako velké a malé množství vody a jako široký a úzký srpek Měsíce.

Co je tím stínem, který vám brání dosáhnout skutečnosti? Je třeba správně pochopit, co je vaším stínem. Je to vaše osobnost. To, o čem se domníváte, že jste. To, čím vás učili být. Jsou to hlasy vašich rodičů a učitelů. Ti utvářeli vaši osobnost, vaši „pseudovost“, vaše znalosti... A nikoho nikdy nezajímalo, zda jsou opravdu vaše.

Byl jsem vyloučen z mnoha vysokých škol. Ředitelé si mě vždy předvolali a vytýkali mi: „Neustále obtěžujete profesory.“ Odporoval jsem: „Jen se ptám, když daný profesor něco prohlašuje, zda je to

jeho vlastní zkušenost. Považujete to za obtěžování? Chcete vyloučit mě, anebo byste spíše měli vyloučit toho, kdo učí něco, co není jeho vlastní zkušenost?“

„A žádal jsem: „Zavolejte toho, kdo si na mě stěžoval, ať je se mnou konfrontován. Nezajímají mě zkoušky, diplomy ani vaše škola, ale věci by se měly dát do pořádku.“

I sami ředitelé přiznávali: „Máte pravdu, ale nechápete, o co tu jde. Všichni zde předáváme vypůjčené znalosti. Nevíme, co je pravda, a přesto o ní mluvíme. Ale s vámi je potíž. Nikdo nemá takové otázky jako vy. Když vás nevyločíme, odejde starý profesor ze školy. Má pár let do důchodu a nikdy se tak nerozčílil. Během jeho dvacetileté služby na škole mu nebylo, co vytknout. A najednou se kvůli vám málem zbláznil. Tři dny už nebyl v práci, zavřel se doma, nechce s nikým mluvit a nezvedá telefony. Zanechal pouze vzkaz, že dokud vás nevyločíme, do školy nepřijde.“

Odpověděl jsem: „Nevadí, můžete vyloučit třeba celou školu, ale já toho člověka budu pronásledovat, škola neškola. Víím, kde bydlí. Nemusím být studentem školy, o to nejde... Zajdu za ním a donutím ho, aby přiznal, že jeho poznání je vypůjčené, anebo aby začal mluvit podle své zkušenosti.“

Moc jsem se divil, když jsem poznal všechny ty významné profesory... Prošel jsem mnoho vysokých škol, takže mám velké zkušenosti. Obvykle člověku stačí jen jedna vysoká škola... Jak mě vyhazovali, přecházel jsem z jedné školy na druhou, z jedné univerzity na další, až mě nakonec přijali pod podmínkou, že přestanu dělat profesorům problémy.

Bránil jsem se: „Jaká je to ubohost! Neznáte-li odpověď, prostě přiznejte, že nevíte. Ale to neuděláte, neboť by to ranilo vaše ego.“ Žádali mne, abych podepsal, že mě přijímají pod podmínkou, že nebudu chodit do hodin. Neuvěřitelné! To se určitě nikomu nestalo. „Když nemám chodit do hodin, proč mě potom přijímáte? A jak naplním procenta docházky požadovaná ke zkouškám?“

Rektor mi odpověděl: „O vaši docházku se postarám sám. Budete přítomen na sto procent, za to vám ručím. Ale do žádných hodin prosím nechodte, už jsem o vás slyšel dost. Ti, kdo vás vyloučili, mě varovali, ať si na vás dám pozor. Já vás přijmu, neboť vidím, že nejste špatný vy, špatný je náš systém. Vaší jedinou chybou je, že odhalujete naše slabiny. Já vás chápu, proto máte mé svolení. Profesori vás však chápat nebudou. Strefujete se do jejich bolavého místa... Jsou to obyčejní profesori... Pracují nakonec přece pro peníze... Nejde jim o pravdu, dobro či krásu... Zajímá je jejich mzda, postavení... Pravdou či krásou se nezabývají. Tak to ovšem bývá. Učitelé chtějí být redaktory, redaktori chtějí být profesory, profesori chtějí být předsedy vlád, předsedové vlády chtějí být děkany, děkanové rektory. Nikoho nezajímá to, co vás. Proto vaše přítomnost budí strach.“

Byl jsem nucen to přijmout, ale jen jak jsem dohodu podepsal a rektor podepsal mé přijetí, řekl jsem mu: „Profesory ale mohu potkat na ulici, mohu za nimi zajít domů, mohu chodit do knihovny. Slib se týká jen výukových hodin, ostatní zakázáno není.“ Na to odpověděl: „S vámi je to těžké.“

A jak jsem řekl, tak jsem taky dělal – chodil za profesory a oni se bránili: „Nech nás být, jsme unavení. Na tvoje otázky nejde odpovědět. Nevíme, nejsme hledající, jsme jen vychovatelé. Vždy jsme se učili od druhých a ti zase od dalších, takže nevíme, zda to, co učíme, je pravda nebo pouhá pověra.“ Rektor mi vyčítal: „Zastavujete profesory, když jdou do hodin, a jelikož na přednášky nesmíte, kladete jim otázky na ulici. Nebylo to v naší dohodě, nemohu vás nutit, ale nechte je prosím Vás na pokoji.“

Nesouhlasil jsem: „Mohu být klidně venku a křičet svoji otázku do učebny oknem. Je lepší si to vyjasnit hned. Nikdy nevstoupím do učebny, ale na ostatní se dohoda nevztahuje.“ Rektor

zapomněl, že každá učebna má okna. „Můžu být venku hezky na čerstvém vzduchu, místo ve vydýchané místnosti, a přitom se ptát, na co budu chtít. A je vám asi jasné, že když se zeptám a nedostanu odpověď, pak se ostatní začnou ptát na totéž. To, co po mně chcete, v naší dohodě nebylo.“ Mezi všemi studenty jsem rozhlásil: „Pokud profesor nezodpoví moji otázku, jeden po druhém vstaňte a ptejte se na totéž, dokud to nevzdá.“

Kdo brání pochopit těm, kdo mají spoustu vědomostí, že právě jejich znalosti jsou překážkou?

Dógen má pravdu, že osvícení je naší přirozeností, stejně jako přirozeností Měsíce je zrcadlit se na klidné vodní hladině. Ani z jedné strany není žádné úsilí či touha. Prostě se to děje. Vy však nejste čisté, tiché jezero. Přichytilo se na vás příliš mnoho smetí – ve jménu náboženství, politiky, společnosti – a to je ta překážka. Ubohý Měsíc se nemůže zrcadlit. Je nutno zničit bariéru, která vám brání vidět věci, jaké skutečně jsou – ne jak vám o nich řekli. Je nutno zbavit se všech podmínek a ideologií, které vám byly vštěpovány.

Ani byste nevěřili, jak i velmi inteligentní lidé dokážou jednat na základě pověrčivosti a předsudků. Jsou země, kde věří, že třináctka je nebezpečné číslo. Zřejmě tu někdy někdo ve třinácti letech zemřel, spáchal sebevraždu, nebo skočil ze třináctého patra hotelu a nyní jsou všichni přesvědčeni, že je třináctka nešťastné číslo. V některých hotelích dokonce pokoj toho čísla chybí, po dvanáctce je rovnou čtrnáctka. Nebo tu chybí třinácté patro, z dvanáctého se skočí rovnou na čtrnácté. Ono to sice ve skutečnosti je třinácté, ale hotel je jako třinácté nepočítá.

Lidé se bojí mít třináctého svatbu, aby si nezkazili život. Zřejmě se ještě nerozhlédli a nezjistili, že ať je svatba třináctého, čtrnáctého nebo patnáctého, manželství je utrpením v každém případě. Nesvádějte to na datum, manželství je touha, hluboká touha po utrpení... Partnerství je utrpení. „Vypadáš tak krásně“ znamená: „Vypadáš tak uboze, já jsem taky velmi ubohý... Budme tedy spolu“ Jako by tím, že budeme spolu, mělo utrpení zmizet. Nezmizí, právě naopak, nebude dvojnásobné, ale zvětší se ještě mnohem víc.

Celý svět to ví, ale my pokračujeme ve svých zvyklostech. Pokud nejste ženatý či vdaná, pak všichni vaši známí, kteří již v manželství jsou, vás velmi litují: „Chudák, zůstane starým mládencem či starou pannou, nepozná štěstí z utrpení.“

Když jsem se vrátil domů ze studií, moji rodiče pochopitelně chtěli, abych se oženil. Ale báli se zeptat, protože věděli, že pokud jednou řeknu ne, bude to platit navždy. Pak už nebude možné mě přemluvit. Natolik mě znali, aby věděli, že je naprosto vyloučeno, abych potom ještě někdy řekl ano. Co dělat? Byl to problém.

Pobízel jsem je: „Zdá se, jako byste se mě chtěli na něco zeptat. Tedy do toho... Proč se nezeptáte? Proč si šuškáte jen mezi sebou?“

Konečně otec vyhledal svého přítele, který dělal advokáta u nejvyššího soudu, a požádal ho: „Udělej s tím něco, nejsme schopni se ho ani zeptat.“ Příklad ho uklidňoval: „Nedělej si starosti. Všichni vědí, že jakmile se ujmu případu, ...“ Otec ho varoval: „Tohle není nejvyšší soud a nejde o běžný případ. Bud opatrný a nedávej mi za vinu, vyskytnou-li se nějaké potíže.“ „Jaké potíže? O víkendu přijdu, promluví se synem a vezmu si vše na starost. Je to věc správné argumentace.“ Otec jen pokrčil rameny: „Ty ho neznáš. Ale přijď, budeme rádi.“

O víkendu byli všichni připraveni. Když přišel, projevil jsem mu jakožto otcovu příteli úctu a dotkl se jeho nohou. Řekl jsem mu: „Dřív než začne diskuse...“ „Jaká diskuse?“, zeptal se. Řekl jsem: „Podívejte, já vím svoje, vy víte svoje a všichni, kdo tu jsou, vědí též. Ale než začneme, rád bych se

vás na něco zeptal. Jste v manželství spokojený? Mluvil jsem s vaší ženou, sedí ve vedlejším pokoji, takže ...“

„Cože?“ zhroutil se, „Ona je tady? Ach Bože, proč jsem se do toho míchal!“ „Vždyť to ještě ani nezačalo“, uklidňoval jsem ho. „S tímhle případem nechci nic mít“, prohlásil. Připomněl jsem mu, že není u soudu. „Když jste přišel, byl jste si tak jistý. A teď je z vás ustrašená myška. Ale já si myji ruce... Dotkl jsem se vašich nohou.“

To s jeho ženou jsem si vymyslel, nic jsem s ní nedomlouval. Jen jsem věděl, že ho doma bije... Začal: „Váš otec mě požádal...“ Já na to: „Jsem připravený. Pokud mne přesvědčíte, že manželství je správný způsob života, tak se ožením. Ale pokud vás v přesvědčování porazím, budete se muset rozvést.“ Naříkal: „Ach Bože, váš otec měl pravdu, že jste těžký případ. Vzdávám se. Neřeknu ani slovo. Nechte mě přemýšlet, přijdu za týden.“

Nikdy už nepřišel. Zato každý víkend jsem já chodil k němu domů. Jeho žena se mě jednou zeptala: „Čím to, že se manžel vždycky, když přicházíte, schová v koupelně. A klepu-li na něj, říká jen: 'Teď nemůžu. Vyříd' mu, ať mě nechá na pokoji. Už se bojím i chodit do obchodu, aby mě nepotkal a nezačal diskutovat...“ „Co to znamená?“, ptala se. „Proč se tak bojí?“

Zakřičel jsem, aby to slyšel: „Bud' vylezeš, nebo všechno řeknu tvé ženě!“ Vylezl okamžitě: „Odpusť mi, pro rány Boží, nech tu záležitost být. Nikdy se o ní nezmíním ani před tebou, ani před nikým jiným...“ Ale žena vyzvídala: „Čeho se tak bojíš? Jsi celý zpocený, ačkoli není horko. Schováváš se a nutíš mě lhát, že tu nejsi. A ten člověk je tak tvrdohlavý, že sem stále chodí.“ Řekl jsem jí: „Máme problém a vy nám ho můžete pomoci rozřešit. Váš manžel chce, abych se oženil. Co na to říkáte?“

A ona: „Oženil? Chcete-li trpět, pak se ožeňte. Jen se podívejte na něho. Od prvního dne manželství jsem ho předělávala a nyní je hotovo. U vrchního soudu bojuje jako lev, ale doma se chová jako toulavý pes. I děti to vědí a vydírají ho: 'Dej nám pět rupií, jinak řekneme mámě, že...' Ani se neptá, co jí řeknou. Stačilo by, aby se mile podíval na sousedku a...“ Ta žena byla opravdu nebezpečná, dokonce ho i bila. Nyní už je nebohý chlapík po smrti.

Řekl jsem rodině a rodičům: „Už sem nikoho nevod'te. Jsem proti manželství, takže nepočítejte s tím, že bych se někdy oženil. Pro mě je manželství něco nepředstavitelného.“ Dva lidé se milují a žijí spolu a najednou je jejich láska pryč. Vše jednou pomine. Měli by se rozloučit s vděčností, v přátelství, s krásnými vzpomínkami na dny minulé. Manželství je něco zcela nepřírozeného. Zvířata nekončí v psychiatrických léčebnách či u psychoanalytika. Nemají proč se zbláznit.

Člověk na sebe naložil spousty myšlenkových nánosů a myslí si, že všechny ty představy jsou jeho. Jakožto hledající musíte pečlivě oddělovat to, co je skutečně vaše, od toho, co vám bylo předáno. A jakmile to uděláte, s překvapením zjistíte, že vaše není nic. Vy jste jen tiché, klidné jezero. A v této tichosti vyvstane vaše buddhovství. V čistotě, v nádheře a blaženosti vyvstane vaše přirozenost.

Nikdo vám v osvícení nebrání. Vaši učitelé či rodiče byli neuvědomělí, nevědomí... Byli obětí svých rodičů, učitelů, rabínů, panditů, šankaráčárjů a popů. Byli jejich obětí a vám to předali jako dědictví, jako památku svého utrpení. Je na vás, abyste se toho zbavili. Buddhovství znamená vaše pravé já. Proto odložte vše, co nevěšlo z vás, co ve vás nevykvetlo.

Možná se zpočátku budete cítit uboze. Pryč je všechno vaše poznání, všechny mylné představy, vaše náboženství, politické názory – budete se cítit velmi chudí. Ale tato chudoba má velký význam, neboť pouze z ní může vzejít vaše přirozené bohatství, vaše pravá extáze. Přirozený člověk není osvícením zničen. Vy však nejste přirození, nejste čistí, jste pošpinění.

A každý svými návyky ještě špiní druhé. Ve vyspělejší společnosti se nebudou děti učit náboženství nebo politice, ale tomu, jak přemýšlet. Nikoli jak věřit, ale jak pochybovat. Budou se učit inteligenci, přemýšlivosti, reflexi. A celý svět bude plný osvícených lidí.

Osvícení je vaší přirozeností. V tom je velký přínos zenu. Každé jiné náboženství je jen systémem víry. Zen nikoli. V jiném náboženství po vás chtějí, abyste uvěřili v Boha, nebe, peklo a dalších tisíc věcí. Zen není systém víry. Jedinou jeho snahou je odhalit vaše pravé já, které se ukrývá pod hromadou všech možných dobrých úmyslů, krásných myšlenek a velkých přesvědčení. Celou tu hromadu smetí je nutno uklidit. A pak zůstanete sami ve své přirozenosti.

Haiku od Hoi-tsu:

**Buddha:
Květy sakur
v měsíčním světle.**

Jak krásné a prosté.

**Buddha:
Květy sakur
v měsíčním světle**

Ryokan napsal:

**Jak oslnivé je světlo Měsíce!
Pokud se znovu narodit,
pak jako borovice na vrcholku hory.**

Pokud se má znovu narodit, pak by chtěl být borovicí na vrcholku hory. Jak nádherný je Měsíc zavěšený na borovici...

Toto nebyli obyčejní básníci. Vyjadřovali opravdovou touhu po přirozenosti a klidu... **borovice na vrcholku hory**... lidé se totiž chovají jako šílenci.

Jiná zenová báseň:

*Hledaje ho,
vzal mi sílu.
Jedné noci jsem ohnul
svůj namířený prst –
nikdy takový Měsíc!*

To jsou praví básníci. Opustili všechny ideologie. Začali se sbližovat s borovicemi, mraky, blesky, horami, řekami a oceány. Opustili svět lidí, jenž je zcela falešný, a našli své kořeny opět v přírodě. Podle mě je zen jediné náboženství na světě, jež je hodno nazvat náboženstvím. Každé jiné náboženství je jen zneužívání člověka a jeho hledání sebe sama. Jen vás mate a odvádí od sebe. Nemůže vás dovést domů.

Kapitola šestá

Mraky neposkvrní oblohu

Dógen napsal:

Buddha pravil, že pokud chcete pochopit skutečný význam buddhovské přirozenosti, měli byste správně pochopit jeho momentální projevení. V pravý čas se přirozenost buddhy sama projeví.

Dógen pokračuje:

Mnoho mnichů dřívějších i současných věřilo či věří, že „v pravý čas“ znamená čekat, až se přirozenost buddhy projeví někdy v budoucnu. Domnívají se, že pokud budou pokračovat ve cvičení a v cestě, tak se přirozenost buddhy sama v pravý čas projeví. Mylně z toho usuzují, že dokud ten správný čas nenastane, přirozenost buddhy se neprojeví, ani kdyby usilovně hledali, chodili za mistrem a pilně cvičili.

Na základě tohoto chybného úsudku se nesmyslně vrací k životu běžného člověka a marně čekají, až ten správný čas přijde.

Výraz „v pravý čas“ znamená, že pravý čas již nadešel. O tom nemůže být pochyb. A třebaže pochyby vyvstanou, nejsou ničím jiným než projevením přirozenosti buddhy v nás. „V pravý čas“ znamená, že se máme činit po většinu dne každý den.

Kdyby „pravý čas“ bylo něco, co přijde, pak by přirozenost buddhy nikdy nenastala. A protože pravý čas již přišel, přirozenost buddhy se již projevila. To je zcela jasné. Proto tu nikdy není pravý čas, který by již nepřišel, ani přirozenost buddhy, která by se již neprojevila.

Člověk je od narození buddha. Každý člověk, dobrý i zlý, správný i špatný, hříšník i světec, na tom nezáleží. Co se týče přirozenosti buddhy, té se to nedotýká. Ať jste, co jste, ať je vaše chování jakékoli. Proto vyvstává otázka, nač všechno úsilí a snažení, hledání a pátrání po buddhovství, je-li každý buddha.

Tuto otázku neřešil pouze Dógen, řešil ji i Gautama Buddha, což je jen jeden z dlouhé linie buddhů, kteří přišli před Dógenem či po něm, avšak zřejmě ten nejznámější. Aby uspokojil obyčejného tazatele, odpověděl Buddha: „Přijde, až bude ten správný čas“, tak jako vykvétá květina, přicházejí mraky či vychází Slunce.

Pro existenci platí časová kontinuita. Není to tak, že se Měsíc zrovna dnes může trochu opozdit a Slunce může svítit o něco déle. Máme jistotu, že vše v přírodě přichází v pravý čas. Takže pravý čas znamená pravou příležitost, pravé podmínky, pravou připravenost, pravou schopnost přijímat. Nemusíte si dělat starosti s buddhovstvím, neboť co se toho týče, vždy jste ho měli. To, co vám chybí, je poznání, rozpomenutí se. Zapomněli jste své jméno, to vám schází. A k tomu, abyste si vzpomněli, je asi zapotřebí určité situace.

Než budu mluvit o Dógenově sůtře, rád bych se s vámi podělil o jeden příběh ze života Edisona. Byl to významný vědec a učitel, takže ho nikdy nikdo neoslovoval jménem. Rodiče mu záhy zemřeli a jak byl plně ponořen do své práce, neměl žádné přátele. Vědci, kteří se u něho učili, mu neříkali „Edison“, ale „profesore“. Tak pomaloučku pomalu zapomněl na své jméno. Kdyby vám nikdo padesát let neřekl vašim jménem a pak vás najednou někdo takto oslovil, asi byste taky byli na rozpacích. Něco vám to připomíná, ale vzpomínka je jako vzdálená ozvěna. Vám se to zřejmě nestane, neboť své jméno slyšíte každý den. Ale Edison byl zvláštní případ. Rodiče mu brzy zemřeli a on již od dětství byl geniální. Udělal tisíc nových objevů. Když se kolem sebe podíváte, těžko najdete něco, co na sobě nenese Edisonův podpis.

Za první světové války byly poprvé použity přidělové lístky. Všechny úřady byly pochopitelně přeplněné, lidé stáli dlouhé fronty. Edison se též postavil do fronty. Když byl vyřizen člověk před ním a úředník podle seznamu vyvolal Edisona, ten se díval kolem a nemohl si vzpomenout. Byla tu jistá vzpomínka na člověka jménem Edison, ale padesát let ho nikdo takto neoslovil. Nějaký člověk ve frontě však Edisona znal a když viděl, jak se dívá zmateně sem a tam, řekl mu: „To jste vy, koho hledáte. Zapomněl jste své jméno, profesore?“

Edison odpověděl: „Můj Bože, ještě že jste si na mě vzpomněl, jinak bych svůj přidělový lístek nedostal. Pokoušel jsem si vzpomenout, jméno mi přišlo povědomé, ale nespojil jsem si ho se sebou. Padesát let mi lidé neřekli jinak než 'profesore' či 'doktore'... A přátele ani rodiče nemám.“

Buddhovství je jen jiné jméno pro vaši přirozenost, vaši podstatu. Ale nikdo nikdy je nepoužil pro vás. Naopak. Každý vám přiděloval nálepky a ohodnocení a kupil kolem vás osobnost, až jste to pomalu přijali. Pokud budou všichni tvrdit, jak jste inteligentní, začnete tomu věřit.

Všichni jsme obětmi davu. Jeden z mých profesorů, S. S. Roy, se mnou nesouhlasil: „Není možné, aby někdo zapomněl své jméno. Příběh o Edisonovi jste si vymyslel.“ Řekl jsem: „Dejte mi prosím jen trochu času a já vám to dokážu.“ Asi dva či tři dny poté, když už se na to zapomnělo, jsem zašel do domu profesora Roye a požádal jeho ženu: „Až se ráno profesor probudí, udělejte mi prosím jednu laskavost.“ „Cokoli chcete“, odpověděla, „a co vlastně chcete?“ Řekl jsem: „Je to jen pokus. Později vám to vysvětlím, ale nyní se na víc neptejte.“ Pak jsem požádal jeho zahradníka: „Až vyjde ven, zeptejte se ho: 'Co se stalo? Vypadáte špatně. Kam chcete jít? Měl byste jít domů odpočívat a já zavolám doktora.' Zahradník se ptal: „A proč to všechno? Vždyť je zcela zdrav!“ Odpověděl jsem: „To teď není důležité. Vysvětlím vám to později. A cokoli řekne, napište mi prosím tady na tu kartičku.“ Podobně jsem se zařídil i po cestě od jeho domu až po budovu filosofické fakulty. Žil tam pošťák a jiný profesor a ty jsem též požádal, aby byli tak laskaví a zúčastnili se mého experimentu. Poslední byl vrátný z fakulty, velký, silný muž. Tomu jsem řekl: „Až profesor vejde dovnitř, zadržte ho a i kdyby se bránil, položte ho na pohovku.“ Vrátný se bál: „Co to po mně chcete? Vždyť mě vyhodí z práce!“ Zaručil jsem se mu, že ho z práce nevyhodí, ale bránil se: „To je divný pokus. Experimentujete se mnou nebo s profesorem? Mám ženu, děti a nemohoucí rodiče, jsem chudý člověk. Neberte mi práci.“ Ale uklidnil jsem ho: „S vámi to nemá co dělat, jen udělejte, co jsem řekl.“ Věděl, že mě má profesor Roy velmi rád, tak nakonec souhlasil: „Dobrá, ale dělám to jen kvůli vám.“ Dal jsem mu též kartičku, aby poznamenal, co přesně profesor řekne.

Sledoval jsem profesora Roye od jeho domu a postupně vybíral kartičky s odpověďmi. Manželce řekl: „Cože? Jsem úplně zdravý a spal jsem taky dobře. Kdo ti řekl, že jsem bledý?“ A ona odpověděla: „Nikdo mi to říkat nemusel, vždyť to vidím.“ Jen odsekl: „Nesmysl, ženské výmysly.“ Ale už v něm začaly hlodat pochyby. Když chtěl vyjít z domu, zahradník ho chytil za ruku: „Počkejte, nikam nechoďte, vždyť se celý třesete! Vraťte se domů a odpočívajte. Zavolám lékaře.“ Tomu už doktor odpověděl: „Ano, asi si potřebuji odpočinout. Asi jsem se špatně vyspal a možná mám zvýšenou teplotu. Ale nebude to vážné. Zaskočím aspoň na univerzitu, oznámím to vedoucímu a vrátím se domů.“

Pošťák, jeho dobrý přítel, se na něj podíval a řekl: „Samotného tě jít nenechám, aspoň tě doprovodím.“ Tomu odpověděl: „Děkuji ti, jsem opravdu nějaký nemocný, cítím se špatně...“ Pošťák mu nabídl i své auto, ale profesor odmítl: „To není třeba, já to zvládnu. Kdyby bylo nutno, zavolám ti z práce. Ale cítím, jak se celý třesu. To je divné, za celý život jsem se nikdy tak netřásl.“ Vrátný odvedl taky dobrou práci. Skočil na profesora, nedbal, že se ohrazuje: „Co to děláš, ty pitomče?“, složil ho na pohovku a držel ho tam: „Hned musíte do postele, jste nemocný. Nemůžete nikam chodit, to by byla sebevražda.“

Vešel jsem dovnitř, zrovna když ležel na pohovce a chystal se umřít. Řekl jsem vrátnému: „Počkejte, nevolejte sanitku ani doktora, není to třeba. Postarám se o to sám.“ Profesorovi jsem vysvětlil: „Je zbytečné umírat právě teď. Jednoho dne určitě zemřete, ale teď věnujte pár minut těmto poznámkám... Zde je to, co jste řekl své ženě a ostatním.“

Když si poznámky přečetl, dodal: „Jste velmi nebezpečný student. Vždyť jste mě málem zabil. Ještě dva lidi by mi řekli, že umírám, a já bych jim uvěřil.“ „Byla to jen odpověď na naši rozepři“, konstatoval jsem.

Pokud vám lidi něco opakují stále znovu a znovu, začnete jim i přes svůj počáteční odpor věřit. Zpočátku třeba máte pochybnosti, ale když vám to opakují stále dokola, prostě tomu uvěříte a na pochybnosti zapomenete.

Častokrát jste slyšeli, že jste hříšníci. V hříchu jste se narodili a dostalo se vám i velmi podivného zdůvodnění proč - protože Adam s Evou porušili příkaz Boha. Tvrdí to křesťanští teologové, i když uplynulo už šest tisíc let od doby, kdy byli Adam s Evou z ráje vyhnáni. Bůh jim zakázal jíst ovoce ze dvou stromů, stromu poznání a stromu věčného života. Domnívám se, že Adam s Evou udělali přesně to, co by udělala každá inteligentní bytost. Dvě věci – poznání a věčný život – co jiného byste chtěli? Ale Bůh vám poskytne cokoli, jen ne toto. Znamená to přezvykovat pod stromem jako dobytek. Strom, který Bůh zakázal, byla jablň.

Bůh jako láska, Bůh jako soucítění svým zákazem zemřel. Neboť kdyby Bůh byl opravdu Otec, řekl by svým dětem: „Jsou tu dva stromy, na které byste neměly zapomenout, strom poznání a strom věčného života.“

Ale Evě to připomenul až ďábel. Zdá se, že ďábel učinil první převrat na světě. Přesvědčil Evu. Zkoumal jsem tento příběh z mnoha úhlů. Proč ďábel nepřesvědčil Adama? Protože i kdyby se Adam nechal přesvědčit, byl by tu háček. Co kdyby Eva trvala na tom, že nechce ovoce pojmít? Chudák Adam byl přece jenom ubohý manžel. Tak přesvědčil ďábel raději ženu. A od těch dob jsou všechny reklamy zaměřeny na ženy a všechny kostely fungují jen díky jejich podpoře.

Ďábel si vybral tu pravou osobu. Řekl: „Bůh vám to zakázal a víte proč? Pokud byste pojedli z těchto dvou stromů, pak budete mít jak poznání, které z vás udělá osvícené, tak i nesmrtelnost... A budete stejně mocní jako Bůh. Bůh je ale žárlivý a nechce, abyste se stali též bohy. Chce, abyste byli jeho uctívači. Hříšníci či světci, ale ne bozi. A plody z těchto dvou stromů z vás udělají skutečné bohy.“

Náboženství, která nemají Boha a jejichž cílem je svoboda, jsou dost neobvyklá. Náboženství, která věří v Boha, mají za svůj cíl spasení. Přejde spasitel, ale vy sami jste zcela bezmocní. Přejde spasitel, který vás spasí. Čekají šest tisíc let a on nepřichází. A pokud je někdo dost velký blázen, že prohlásí: „Jsem ten, na kterého čekáte“, tak ho zabijí.

Lidé jsou zvláštní. Na někoho čekají, ale jen ať zkusí přijít... A nebyl to jen případ Ježíše. Ježíš je nejznámější, neboť po něm vzniklo největší náboženství. Ale byli i jiní. Jan Křtitel byl zabit ne proto, že by tvrdil: „Já jsem prorok“, ale pouze proto, že řekl: „Připravuji svět pro příchod mesiáše.“ Usekli mu hlavu. Prohlašoval, že Ježíš je ten pravý prorok, jemuž připravuje cestu. A Ježíš byl ukřižován. A jinde tomu nebylo jinak.

Náboženství nechce, abyste byli inteligentní. Ovoce poznání bylo zamítnuto. Pokud budete moudří, je to proti Bohu. Proto každé náboženství, které vyznává pořádek a poslušnost, neučí meditaci. Je to ošemetná záležitost. Proč křesťané neučí meditaci? Proč muslimové nezavádí meditaci? Z jednoho prostého důvodu. Meditace spojuje dohromady oba stromy, strom poznání i strom nesmrtelnosti.

Meditace přináší osvícení a s ním i absolutní, neochvějnou jistotu, že jste bůh a vše je božské. Ve vašem božství se božským stane jak ten nejmenší lístek trávy, tak i ta největší hvězda. Celý vesmír není nic jiného než božský tanec. Ale to musíte zakusit nejprve ve svém srdci. A od toho vás všechna tak zvaná náboženství odvádějí pryč: „Modlete se k Bohu!“

Toto jsem slyšel o Michelangelovi... Maloval právě strop jisté katedrály, trochu se setmělo a jakási stařena se přišla modlit k Bohu, aniž by tušila, že on u stropu pracuje na své malbě. Jak byl unavený, lehl si na dlouhý žebřík a přitom slyšel ženu prosit Boha: „Potřebuji peníze, nemám nikoho, kdo by se o mě postaral. Všechno jsi mi vzal.“ A modlila se k Ježíšově matce, Marii, neboť jakožto matka spíše pochopí obavy staré ženy.

Michelangelo, který se chtěl náležitě pobavit, se ozval shůry: „Slyším tě, jsem Ježíš Kristus.“ Stařena však musela být silná žena, neboť se ohradila: „Zmlkni! Mluvím k tvé matce!“ Michelangelo poté napsal: „Bylo to k nevíře. Nabídl jsem se jí, ale ona prostě odmítla. Řekla: 'Zmlkni!', přestože v té tmě mě nemohla vidět.“

Všechna náboženství se snaží pokořit lidskost. Všechno vykořisťování a útlak odvisí na vás, vašem strachu, vaší chamtivosti, vaší smrti, vaší nemoci. Jakmile zakusíte svoji božskost a tancem oslavíte nejen život, ale i smrt, na co jsou potom kněží? Jsou jich miliony po celém světě a žijí jako paraziti. A je jedno, zda jsou to kněží muslimští, hinduističtí, křesťanští či jiní. Kněžstvo je nejstarší způsob parazitování na společnosti.

Jakmile vstoupíte do svého nitra a poznáte pravdu, překvapeně zjistíte, že to, co ve vás je, jste velmi zarputile přehlíželi. Tím jste ovšem dali prostor vykořisťování kněžími.

Postoj Buddhy je následující: Jste buddha. Nelze mluvit o dosahování buddhovství. Jste buddha, jenom potřebujete zrcadlo, abyste uviděli svou pravou tvář, abyste rozpoznali, vzpomněli si. Neboť jste prostě zapomněli, kdo jste.

Vaši nevědomost využívají kostely, chrámy, kněží, rabíni, panditi. Vymýšlejí nejrůznější překážky, které ale můžete v jediném okamžiku zrušit. Avšak udělali z vás zbabělce – nevěřit v Boha by přece znamenalo skončit v pekle.

Kněží ve středověku bývali co se pekla týče velmi přesvědčiví – budete se smažit v nekonečném ohni, aniž byste umřeli, tedy aniž byste měli aspoň tu poslední útěchu. Budete se opékat v peci z jedné a z druhé strany... Jsou záznamy o tom, že mnohé ženy omdlávaly už i jen při poslechu takových kázání. Celá myšlenka je neskutečně zlá, nelidská. Nikdy neumřete, jen pořád do pece a z pece, chvíli odpočinout a zase znovu...

Slyšel jsem, že zemřel Murardží Desai, předseda indické vlády. Svým způsobem to bylo dobře. Když z něho nejvyšší soud udělal bezdomovce, byl to jediný způsob, jak se vrátit domů. Protože si o sobě myslel, že je velký mahátmá, byl přesvědčen, že půjde přímo do nebe, ale ke svému překvapení se ocitnul v pekle. Křičel a bránil se, nemohl tomu uvěřit: „Jsem bývalý předseda vlády, velký následovník Gándhího. Co si myslíte? Peklo je pro hříšníky, ne pro někoho, kdo je mahátmá.“

Ale d'áblové jakoby neslyšeli: „Jen se uklidni. Když jsi byl ten předseda vlády, budeš si moci vybrat. To je jediné, co pro tebe můžeme udělat. Existují tři části pekla, můžeš si vybrat, jakou z nich chceš.“ Murardží viděl, že není možnost úniku, tak souhlasil. Vzali ho do první části a nevěřil svým očím - mordování a zabíjení, krev tekla proudem. A nezapomeňte, že smrt je v pekle nemožná. Smrt neexistuje, existuje jen utrpení. Nemůžete spáchat sebevraždu. V pekle to nelze. Není úniku. Když viděl, kolik je tu krve a utrpení, řekl: „Raději se podívám jinam.“

Druhá část byla křesťanská pec... Lidé chodili do pece a z pece, pekli se, ale zůstávali živí. „To pro mě není. Jsem vegetarián, ani dívat se na to nemohu“, ohradil se Murardží.

Tak ho vzali do třetí části. Vypadala už poněkud lépe, alespoň ve srovnání s předchozími... Lidé zde stáli až po krk ve sračkách a pili kávu, čaj nebo cocacolu. Pro něco se rozhodnout musel, tak si řekl: „Není to nic moc, ale proti tomu, co bylo předtím...“ A protože šedesát let poctivě dělal urinoterapii, tak se mu to poslední nezdálo tak hrozné. Byl už zvyklý, měl to nacvičené. „Vyberu si tohle.“ Ale netušil, že viděl jen přestávku. Jakmile všichni dopili, zazvonil zvon a d'áblové zařvali: „A teď každý zase hezky udělá stojku na hlavě!“

Máte strach, co by se dělo, kdybyste nevěřili v Boha. Lidé raději uvěří, než aby si dělali potíže. šechna náboženství člověka přesvědčují o tom, že není, jaký by měl být. Takže se snažíte být ctnostní a plni odříkání, snažíte se, stále se modlíte – muslimové se modlí pětkrát denně. Všemi způsoby si lámáte tělo ve jménu jógy, která sama spadá pod peklo. Rozdíl je jen v tom, že v pekle vám tělo mrzačí čerti, tahají vás za nohy, natahují vám krk, kdežto v józe si totéž děláte sami. Moc dobře vím, jaké to je, neboť mně už krk natahovali. Raději jim řeknete, že je vše v pořádku, jen aby vám dali pokoj. Jinak by vás natahovali, dokud by vám hlavu neutrhli! A tak trpíte, ale musíte tvrdit, že se léčíte.

Chodil jsem na trakce (natahování pomocí závaží). Ve středověku používala křesťanská církev totéž k mučení nebohých žen, obviněných z čarodějnictví. A přitom se stalo, že ženě, která dlouhá léta trpěla bolestmi zad, najednou natahování pomohlo. Třicet let ji bolely záda a pak v okamžiku byla záda v pořádku a bolest pryč. Tak se z křesťanských mučirek dostal natahovací stroj do nemocnic.

Tady mi to dělá jeden z mých milých doktorů, dr. Hardikar – v překladu to znamená dr. Tvrdý. Je skvělý, ale co se mnou provádí... Natahuje mi celé tělo, nohy táhne na jednu stranu, hlavu na druhou, až se zdá, že mě chce přetrhout vejpůl. Proto tvrdím, že v pekle musejí mít natahovací stroj asi hodně primitivní, když tam nelze umřít. A myslím, že ti kteří tvrdí, že jim natahování pomohlo, ve skutečnosti vyléčení nejsou, ale říkají to, aby už je dál nenatahovali. Můžete si vybrat - buď tvrdit, že jste vyléčení, nebo smrt, jiná možnost není.

Náboženství je založeno na strachu. A vymyslelo takové disciplíny jako půsty – mučení sebe sama. Čím víc se mučíte, tím je Bůh šťastnější. Není to zvláštní, že moje mučení působí Bohu radost? Je snad sadista? Je snad blázen či co? Postím-li se, učiní ho to šťastným. Trpím, jsem hladový, celé tělo volá po jídle, ale Bůh je šťastný. Jak to lze skloubit s představou, že Bůh je láska? Jaká láska? Nebo s představou, že Bůh je soucítění. Jaké soucítění? Chcete-li k Bohu, musíte projít všemožným utrpením.

Jakmile se lidé nechali přesvědčit, že je těžké Boha dosáhnout, tak jich milióny trpí, mučí se a přitom nikdo z nich nedosáhl realizace, nedosáhl blaženosti. Kdo toho dosáhl, mluví zcela jinak. Neříká, že Bůh je cíl, k němuž máme dojít, ale že Bůh je naše přirozenost! Stačí být přirozený a tichý. Pak se Buddha ve vás se probudí, aniž by zaznamenal jediný váš krok vpřed.

Dógen cituje Buddhu:

Pokud chcete pochopit skutečný smysl přirozenosti buddhy, měli byste správně pochopit jeho momentální projevení.

Vy všichni jste jeho momentální projevení. A stejně tak všechno ve světě. Kdekoli vykvete růže, kdekoli vzlétne pták k obloze, kdekoli se borovice vztyčí vzhůru ke hvězdám, kdekoli se objeví lidská bytost. To vše je dočasným projevením téže přirozenosti.

Slovo buddha pochází ze sanskrtského kořene buddh, což znamená vědomí. V každé formě se můžete stát vědomými. Ale nejsnazší je to právě v lidské formě. Promarníte-li tuto příležitost, promarnili jste to, co jste milióny let hledali. Ať už jako borovice či jako skála. To obojí je projevení. Ale žádná skála se nestane buddhou a žádná borovice přes všechnu svoji nádheru nedojde osvícení. Ani zvíře, ani pták, strom, Slunce, Měsíc, přes veškerou svou nádheru... Jsou to projevení téže přirozenosti, ale pouze člověk je schopen dojít k uvědomění si své přirozenosti, k uvědomění přirozenosti sebe sama. Toto dvojí uvědomění – být si vědom vědomí – to je výsada člověka. Je to jeho poklad.

V celé existenci je toho schopen pouze člověk. A pokud toto promarníte... Neumíte si představit, co všechno jste tím ztratili. Ztratili jste největší možnou blaženost, největší mír, ticho, pochopení, největší svobodu, největší osvobození od jakéhokoli strachu.

Buddhovo prohlášení znamená, že všechno, správně chápáno, je pouze dočasným projevením téže přirozenosti. Buddha znamená rozpoznání tohoto vnitřního skrytého života, který pulzuje ve všem – v trávě, ve vodě, v mracích, v lidských bytostech. Kdekoli je život, je v nějaké formě i Bůh. Je to závažné tvrzení.

Buddha říká:

V pravý čas se přirozenost buddhy sama projeví.

Toto prohlášení vyvolalo mezi buddhisty dlouho trvající rozepře. „Co mínil tím pravým časem?“ Jak řekl Dógen, může to být špatně pochopeno. Má-li to v pravý čas přijít samo, proč si neužívat života? Proč něčemu věnovat čas, když to není nutné? Najděte si přítelkyni, přítele, jděte do kina. Dělejte jakékoli hlouposti, neboť v pravý čas se buddhovství samo projeví. Je jedno, co budete mezitím dělat.

Lidé využívají toto tvrzení k tomu, aby mohli dělat, co se jim zamane – hrát hry, hromadit majetek, získávat bohatství či moc. Vždyť není třeba vynakládat žádné úsilí, v pravý čas se přirozenost buddhy sama projeví. To je jedno z možných nepochopení.

Říká-li Buddha „v pravý čas“, nemíní tím, že máte onen okamžik odložit, dokud nebude správný čas... Ten nebude nikdy. Je to stále stejný čas. Nejde o něco vnějšího, co se vám přihodí, jde o něco, co vykvete ve vás.

Co se tedy míní slovy „v pravý čas“? Jedno možné nepochopení je, že zůstanete u světských činností. A jiný případ špatného chápání je, že „pravý čas“ můžete přiblížit svým odříkáním, půstem, modlitbami, návštěvami kostelů, stavěním se na hlavu a všemožným mučením svého těla. To je zase jiné pokroucení tohoto Buddhova tvrzení. Kdy je tedy ten pravý čas?

Dógen praví:

Mnoho mnichů dřívějších i současných věřilo či věří, že „ v pravý čas“ znamená čekat, až se přirozenost buddhy projeví někdy v budoucnu. Domnívají se, že pokud budou pokračovat ve cvičení a v cestě, tak se přirozenost buddhy sama v pravý čas projeví. Mylně z toho usuzují, že dokud ten správný čas nenastane, přirozenost buddhy se neprojeví, ani kdyby usilovně hledali, chodili za mistrem a pilně cvičili.

Dle tohoto mylného chápání není třeba navštěvovat mistra. Ale veškeré nepochopení se týká pravého času, co to ten pravý čas je. Každý okamžik je ten pravý čas. Jen potřebujete trochu odvahy, abyste dali v sázku své vědění, své ego, vše, o čem jste se domnívali, že je cenné. Hledejte

uvnitř sebe tu jedinou věc, kterou si nemůžete od nikoho vypůjčit ani ji nikomu dát. Tou je vaše přirozenost. A ta je přítomná neustále. Proto tím pravým časem je přítomný okamžik. Ani včera, ani zítra, ale dnes! Právě v tuto chvíli se z vás může stát buddha.

Na základě tohoto chybného úsudku se nesmyslně vrací k životu běžného člověka a marně čekají, až ten správný čas přijde.

Správný čas nepřijde. Správný čas je právě teď.

Dógen praví:

Výraz „v pravý čas“ znamená, že pravý čas již nadešel.

Ve skutečnosti nikdy nepřijde, nikdy neodejde. Je právě teď. Oceán zůstává, to jen rybka se narodí a jednoho dne zase zmizí. A s rybkou je to stejné jako s vlnkou na hladině. Je trochu stálejší, ale jinak jako vlnka. Obloha zůstává, mraky připlují a zase zmizí, a oblohu nechají bez poskvrny.

Když mluvíme o naší buddhovské přirozenosti, mluvíme o našem vnitřním bytí, o naší obloze. Naše myšlenky jsou jako mraky, přijdou a odejdou. Naše emoce jsou jako kouř, pouze dočasné. Všechno je jen na chvíli. Odejde dětství, mládí, stáří, i samotný život odejde. Stejná zůstává jen jediná věc, přítomné vědomí. Proto Dógen říká, že pravý čas je zde neustále. Nemusíte na něj čekat.

O tom nemůže být pochyb. A třebaže pochyby vyvstanou, nejsou ničím jiným než projevením přirozenosti buddhy v nás.

To je úžasný přínos světu hledajících. I pochybnosti jsou v naší přirozenosti, není to nic, co je třeba zavrhnout. Pokud vyvstanou pochybnosti, jsou jako mraky, které zakryly oblohu, ale nijak ji nemohou pošpinit. Tak, jak se objevily, zase zmizí a jsou pryč. Vše, co se ve světě děje, je součástí univerza. Je nesmírně důležité pochopit, že i pochybnosti jsou naší přirozeností.

Kdyby pravý čas bylo něco, co přichází, pak by přirozenost buddhy nenastala.

Pokud by to bylo něco, co přichází a odchází... jako roční období... jako déšť přichází a odchází, jako zima nebo jaro... Pokud by přirozenost buddhy závisela na čase, tak jak by přišla, tak by i odešla. Přirozenost buddhy nemůže být závislá na žádné příčině, na žádném čase. Ve skutečnosti je již zde a vy se jen musíte probudit, abyste ji rozpoznali. Pravý čas je tento čas, tento okamžik. Zen zcela jednoznačně vyžaduje přítomný okamžik. Nedovoluje žádný odklad.

A protože pravý čas již přišel, přirozenost buddhy se již projevila. To je zcela jasné. Proto tu nikdy není pravý čas, který by již nepřišel, ani přirozenost buddhy, která by se již neprojevila.

Vypráví se starý zenový příběh o člověku, jemuž přezdívali mistr zlodějů, neboť nikdy nebyl chycen, přestože kradl ve všech palácích a domech bohatců. Došlo to tak daleko, že se lidé dokonce chlubili, pokud mistr zlodějů navštívil jejich dům.

Tento mistr zlodějů jednou potkal zenového mistra Rinzaie. Rinzai se mu podíval do očí a řekl: „Netrap se. Cokoli děláš, dělej naplno, a tak vyjádříš přirozenost buddhy.“ Zloděj se bránil: „Ty ale nevíš, co dělám.“ Rinzai odpověděl: „Na tom nezáleží. Můžeš dělat cokoli... Víím, kdo jsi. Jsi mistr zlodějů. A mně nezbyvá, než ti závidět, neboť zdaleka nejsem takový mistr v meditaci, jako jsi ty mistrem v kradení. Jen to dělej naplno a v plnosti nalezněš buddhovství.“

Existovali mistři, kteří dělali řezníky a jejich mistři jim tuto práci nezakazovali, neboť v tom, co dělali, dosahovali dokonalosti. Zen je jediné náboženství na světě, které vám dovoluje dělat cokoli. Dělejte to naplno, s absolutní bdělostí a každá vaše činnost bude činností buddhy. Není třeba měnit práci. Jste-li malíři, pak jimi buďte tak plně, že zmizíte a zbude jen malování. Jste-li hudebníci, nechte se vtáhnout do hudby natolik, že zbude pouze hudba a vy nebudete. Vaše buddhovství se projeví tisíci způsoby.

Zen je jediné náboženství na světě i v celé historii lidstva, které dovoluje dělat jakoukoli činnost a žádnou nezavrhuje. Ze všeho můžete učinit modlitbu či meditaci. Univerzu můžete nabídnout cokoli.

Zenová báseň:

**Neposedný vítr má společníka,
na obloze
jediný Měsíc.**

To je báseň jako obraz. Meditující tiše sedí s otevřenýma očima a vidí, že neposedný vítr má na obloze společníka – jediný Měsíc. Měsíc se nehýbe, není větrem unášen. Pokud shledáte, že jste střed cyklónu, pak jste našli Měsíc – žádný neposedný vítr, žádné myšlenky, emoce, nic, co by vás rušilo.

Haiku od Issy:

**Ztracený v bambusu -
však za měsíčního svitu
je tu můj dům.**

Jen útržky zážitku. Tyto básně nikdo nezařadí mezi významnou poezii. Je to zcela jiná kategorie. Mají svou vlastní kategorii.

Básník říká: V tiché meditaci jsem viděl...

**V bambusu ztracený
však za měsíčního svitu
můj dům.**

Haiku od Bašó:

**Mrak
snažící se pohltnout měsíční paprsky
tropický déšť**

Vše si vychutnejte – Měsíc, mrak, tropický déšť. Neboť pro meditujícího je vše natolik božské, že to je vyjádřením, projevem téhož počátečního zdroje.

Kapitola sedmá

Jeden den žij jako Buddha

Dógen napsal:

Praxe je v souladu s vyjadřováním a naopak. Celý den vyjadřovat cestu znamená celý den ji praktikovat. Jinými slovy, praktikujeme něco, co praktikovat nelze, a vyjadřujeme něco, co vyjadřovat nelze.

Měli bychom si považovat každodenního života, měli bychom si vážit těla. A i kdybychom žili podle Buddha jediný den, lze takový jediný den považovat za hodnotnější než nespočet planých životů.

Proto před realizací cesty nesmíme promarnit ani jediný den. Takový jediný den je natolik vzácný, že jej lze srovnat s krásným drahokamem. Dávni mudrci si jej cenili víc než svého těla i života.

Musíme si uvědomit, že pokud ztratíme drahokam nebo perlu, je tu možnost, že je znovu nalezneme, avšak jakmile je během sta let ztracen jediný den, nikdy více se nevrátí. Nehledě na to, jaké máte schopnosti, vrátit jediný den z minulosti je nemožné. Žádná kniha v historii nepřipouští, že by to bylo možné...

Proč nám čas brání v našem snažení, a to každý den po celý život? Proč se čas staví proti nám? Je to bohužel proto, že jsme zanedbávali svoji praxi. Namísto toho, abyste neustále čekali na zítřek, musíte myslet pouze na tento den a tuto hodinu. Zítřek je nejistý a těžko uchopitelný. Musíte následovat cestu ještě dnes, dokud jste naživu... Musíte se soustředit na zenovou praxi, aniž byste mrhali časem, jakoby byl pouze tento den a tato hodina. Pak je vše snadné. Musíte zapomenout na své dobré i špatné vlastnosti, na svoje silné stránky či slabosti.

Dógen mluví o opravdovém člověku, v zenu se mu také říká původní člověk. Jeho konání je v souladu s tím, co vyjadřuje. Nejsou v něm dvě osoby, pouze jediná individualita. Je stále stejný, ať už je potichu, nebo něco vyjadřuje, projevuje. Zvednu-li ruku, jsem stejně tak buddha, jako když ji nezvednu.

Praxe je v souladu s vyjadřováním a naopak.

To však neplatí pro člověka, který přišel na svět v současné době. Něco říká, něco si myslí, po něčem touží a ve skutečnosti chce něco jiného. Je prostě zmatený. Moderní člověk je zmatený buddha. Neví, že aby byl v jednotě, musí odhodit spousty masek. Všechny tato masky slouží k oklamání okolí, k získání úcty a dobrého jména.

Gurdžijev (Georgij Gurdjief, mystik a učitel řecko-arménského původu, zemřel roku 1949 – pozn. překl.) kvůli tomu, aby toto jeho žáci pochopili, vymyslel následující techniku. Dokázal se zároveň polovinou tváře smát a druhou polovinou být smutný. Nechápu, jak to dělal, je to velmi obtížné. Ale on žil v Turkestánu v Sovětském Svazu, ve velmi zaostalé části země, kde jsou lidé tak primitivní, že si to ani neumíte představit. Otec mu záhy zemřel a on žil nejprve s jedním kmenem a pak zase s jiným. Bylo mu teprve devět, když se začal učit – příslušníci těchto kmenů se zabývali krádežemi, hudbou, čarováním a léčením. Byli to kočovníci, neměli domy, nic stálého. Byli to tuláci, rádi cestovali. A on této úžasné příležitosti využil a naučil se všechny jejich triky. Jedním z nich bylo

rozdělit si tvář na dvě. A když byl se svými žáky, vždy čas od času ten trik použil. Studenti sedí kolem něho a on z jedné strany vypadá velmi rozzlobeně a z druhé strany zcela mírumilovně. Studenti si pak povídají a jeden říká, jaký že byl mistr milující a mírumilovný, načež druhý nesouhlasí: „Mírumilovný? Vždyť vypadal velmi divoce a nebezpečně. Na jeho pohled dlouho nezapomenu.“ Jak se to doneslo Gurdžievovi, poznamenal: „To je to, co chci, abyste pochopili. Moderní člověk má mnoho tváří.“

Měli byste se pozorovat. Řeknete-li své ženě: „Miláčku...“, myslíte to doopravdy? Když tato slova říkáte, nemyslíte třeba na jinou ženu? Když se setkáte se svým sluhou, máte stejný výraz tváře, jako když se setkáte s nadřízeným? Pozorujte změny ve své tváři. Nejste sjednocení, nejste jednotní.

Nehledě na to, zda mraky přicházejí či odcházejí, zda jsou černé nebo bílé, Měsíc svítí stále stejně. Mraky přicházejí a odcházejí a žádnou šmouhu na něm nezanechají. Avšak každý mrak, a teď myslím každou masku, kterou si nasazujete, zanechá otisk ve vás.

Přestože vidím lidi se smát, vím, že jim je spíše do pláče. Skrývají své slzy za falešným smíchem. Lidé dělají pravý opak toho, co cítí. Vskutku každý používá několik odlišných výrazů tváře, jde to samo, není třeba se kvůli tomu měnit. Podívejte se na muže, který je na procházce se svou ženou. Hned víte, s kým jde. Nemusíte se ptát, zda je ženatý. A podívejte se na něj, když jde se svou přítelkyní. Opět se nemusíte ptát. Již jejich tváře vám to napoví. Tolik svobody, radosti, sice pomíjivé, ale i to pomíjivé je udělá šťastnými, změní jejich tváře.

Hledající by měl podle Dógena pamatovat na svoji celistvost. V každé situaci by jeho praxe měla být v souladu s jeho vyjadřováním.

Celý den vyjadřovat cestu znamená celý den ji praktikovat.

Celý den vyjadřovat cestu... Již jsem vám řekl, že vy všichni jste buddhové. Pomalu a neochotně to přijímáte. Hluboko uvnitř víte, kdo jste. Někdo je doktor, někdo advokát a někdo má svoji rikšu. „Buddha táhnoucí rikšu? Můj ty Bože, kdo to kdy slyšel?“ Ale protože to slyšíte ode mě a máte mě rádi a věříte mi, řeknete: „Dobrá.“ Právě teď, přinejmenším tady, v síni Buddhy, kam si svoji rikšu nemůžete přivést, být buddha nikomu neublíží. Ale vně této místnosti začnete mít postranní myšlenky: „Kam kráčím? Jsem buddha? Jak to že potom kouřím cigaretu?“ Jen si to pomyslete! Buddha kouřící cigaretu! Nemyslitelné!

Chcete-li poznat své pravé já, musíte ho vyjadřovat při každé příležitosti, celý den, v každém nepatrném hnutí. Nezáleží na tom, co děláte. I když táhnete svoji rikšu, můžete ji táhnout s hlubokým soucítěním, láskou, úctou k cestujícímu, s opatrností vůči ostatním lidem na ulici.

Dělám buddhovství jednoduché, ale zároveň i velmi komplikované. Je velmi jednoduché sedět pod stromem bódhi v lotosovém sedu a hlásat do světa: „Já jsem buddha.“ Přitom skutečnost se má tak, že jakmile jste vedle své manželky, jste neustále v napětí: „Jeden nikdy neví, kdy zase bude něco chtít!“

Potřebujeme svět, kde bude nový muž, nová žena, nové dítě a budou inteligentní. Nebudou napodobovat ani klamat, ale budou si stát na svém s celou svojí energií a celistvostí. I kdyby to znamenalo, že je celý svět odsoudí, bude to jedno. Nakonec záleží jen na jediném, zachovat si svou vlastní tvář.

Jinými slovy, praktikujeme něco, co praktikovat nelze, a vyjadřujeme něco, co vyjadřovat nelze.

Pamatujte na to. Zaléváte-li růžový keř, pamatujte, že krása a svěžest jeho květů jsou nesmírné, ale nelze je popsat. Nikdy nezapomeňte, že zážitek krásy je stejně nepopsatelný jako zkušenost svého vlastního já. Budete-li jenom pozorovat, pak v každém okamžiku svého života naleznete věci, které nejdou popsat. Zvykli jste si na to, a tím, že jste si zvykli, tak jste zapomněli.

Sókrates si v posledním okamžiku svého života vzpomněl: „Nic nevím. Jen ať se pro budoucí generace dohovává, že já nic nevím.“

Věštkyň z Delf prohlásila Sókrata za nejmoudřejšího člověka světa. Lidé běželi za Sókratem a radostně mu to oznamovali, ale on se bránil: „Prosím vás, vraťte se do Delf a řekněte věštkyň, že se tentokrát mýlí. Pokud vím, tak nevím nic.“ Lidé se tedy smutně vrátili do Delf s tím, že Sókrates vzkazuje, že nic neví. Věštkyň se ale usmála: „Právě proto jsem ho prohlásila za nejmoudřejšího na světě, neboť došel k bodu, kdy ví, že nic neví.“

Jenom tak vaše potencialita přejde do celistvosti. A nejde přitom o vědění. Je to tak hluboko, že to můžete nazvat tlukotem srdce, nebo ještě hlouběji tlukotem srdce samotného vesmíru. Ale nelze to nazvat vědění. A neexistuje způsob, jak to popsat.

Můžete si to uvědomit na každodenních zkušenostech. Myslíte si, že znáte své dítě? Přemýšleli jste o tom někdy? Vaše dítě přišlo skrze vás, ale je to záhada přicházející z neznáma. Dítě nemůžete vlastnit. Můžete o tento tajemný projev života pečovat a milovat ho. Ale neměli byste ho podmiňovat, neměli byste ho vodit do kostela, synagogy či chrámu a nastartovat tak proces, který zničí jeho nevinnost a připraví ho o jeho jedinečnost.

Slyšel jsem historku o rabínovi a biskupovi. Bydleli nedaleko sebe a neustále spolu soupeřili. Každý musel přesvědčovat své věřící, že právě on je lepší. Jednoho dne kouká rabín přes plot a nevěří svým očím. Biskup právě lije vodu do svého Cadillacu. Rabín volá: „Co to děláte, biskupe?“ Biskup na to: „Přece křtím svůj nový Cadillac. Ale tomu nemůžete rozumět, to je křesťanský obřad.“

Rabín se cítil zahanbený. Hned druhý den si opatřil Rolls Royce. Šlo přece nejen o něj samotného, ale o celé jeho náboženství. Počkal si, až vyšel biskup na zahradu, a pak vyběhl se zahradnickými nůžkami a začal pižlat výfuk. Biskup byl v šoku: „Co to děláte? Nový Rolls Royce a vy ho ničíte?“ Rabín odpověděl: „To byste nepochopil. To je obrázka. Ode dneška patří Rolls Royce mezi Židy.“

A totéž děláme s lidskými bytostmi. Nedovolujeme dítěti, aby bylo samo sebou. A to je příčinou veškerého utrpení na světě - že nikdo není sám sebou. Každý napodobuje někoho jiného. Každý ze sebe dělá uhlíkovou kopii někoho jiného. Každý jako by byl nahrávkou, která je už ohraná a opotřebovaná, jak se používala po staletí. U nikoho nenajdete novost, svěžest, jeho vlastní originalitu. Až uvidíte děcko, vzpomeňte si, že je stejně nepopsatelné jako vy. Až uvidíte borovici, nezapomeňte...

Dógen míní - praktikovat skutečné náboženství. Tedy v každém konání, v každé myšlence, v tichu, vždy pamatovat na to, že to nelze vyjádřit slovy, že je to tajemství a že žijeme v zázračném světě. Všechno naše vysvětlování je jen útěcha. Nic nelze vysvětlit ani pomocí vědy ani pomocí náboženství. Tisíce let se náboženství snažilo udělat z lidí hlupáky svým vysvětlením stvoření světa a vysvětlením Boha. Jak Bůh stvořil v šesti dnech svět, jak sebral muži a ženě ráj. A třebaže se budete mučit a trýznit, nikdy vám nebude dovoleno se do tohoto ráje vrátit. Tomu lidé věří a podle toho žijí.

Různá náboženství šířila různé pověry. Nyní věda pomalu začíná zaujímat místo, které dřív patřilo náboženství. Ale uvědomujete si, že každé vědecké vysvětlení je pouze dočasné? Co věda říká dnes,

nemusí říkat zítra. Každý výzkum se prohlubuje a stará vysvětlení zůstávají mimo hru. Léky, o kterých se dříve myslelo, že lidem pomáhají, jsou nyní označeny za škodlivé. Ale dokud pověry přetrvávají, lidé jim věří a stejně tak i lékaři.

Nyní máme plno vědeckých pověr. Věda nezměnila lidské myšlení. Stejně jako náboženství, ani ona neuspěla. Nepodařilo se jí připomenout lidem, že vše je nekonečné tajemství. Snaha nalézt vysvětlení je sama o sobě chybná. Stačí milovat, žít, tančit. Neztrácejte čas hledáním vysvětlení. Takový je přístup zenu.

Měli bychom si považovat každodenního života... Vážíte si vždy svého života? ...***měli bychom si vážit těla.*** Vážíte si svého těla? Slouží vám po sedmdesát let, aniž by bralo plat, šlo do stávky nebo protestního pochodu proti vám. Ale vás ani nenapadne, že určitá úcta je na místě, že by vaše tělo mělo být oceněno.

A i kdybychom žili podle Buddha jediný den, lze takový jediný den považovat za hodnotnější než nespočet planých životů.

To je důvod, proč říkám, že těch pár okamžiků každý večer je ve vašem životě nejcennějších. Každý večer, kdy se tu sejde tolik živých buddhů, stává se toto místo nejdůležitějším na světě. Stává se duchovním centrem celého světa. Neboť nikde nemedituje tolik lidí pohromadě. Nikde se lidé nedostávají do takové hloubky, kde je možno najít samotný zdroj života, věčnost, nesmrtelnost.

Dógen má pravdu. I kdybychom žili jediný den, dvacet čtyři hodin jako buddha, stane se tento jediný den cennější než milióny životů. A můžete-li to udělat jeden den, kdo vám zabráni v tom, abyste to dělali každý den? Když můžete být buddha zde, proč byste jím nemohli být i jinde? Je to otázka bdělosti, lásky a úcty k existenci. Být zcela spokojený s květinami, ptáky, stromy, hvězdami. Takový úžasný vesmír je vám dán k dispozici a vy mu nevěnujete pozornost. Nikdy mu nevyjadřujete vděčnost. Krása celé existence je tu pro vás a vy se ráno pustíte do čtení podřadných zažloutlých novin. A nemajíce nic na práci, začnete je číst ještě znovu.

Nedaleko od mého domu žil jeden starý člověk, senilní, všichni kromě mě ho považovali za blázna. Ke mně byl velmi přátelský. Jeho jediným potěšením byly noviny. A protože mi chodilo mnoho různých novin a časopisů, přicházel ke mně každé ráno, někdy dokonce, když jsem ještě spal. Já jsem mu vždy něco dal, třeba i deset let staré magazíny, a on vždy poděkoval. Říkal jsem mu, že ty magazíny jsou přece deset let staré, ale on odpovídal: „Co na tom záleží? Pro mě jsou nové, nikdy dříve jsem je nečetl. Lidé mě považují za blázna. Myslíte si taky, že jsem blázen?“ „Rozhodně nikoli. Vaše argumenty jsou zcela správné. Pro vás nejsou ty noviny deset let staré, jsou nové, neboť jste je ještě nečetl.“

Avšak bylo jasné, že noviny jsou jediný jeho zájem. Někdy přišel i dvakrát či třikrát denně. Zeptal jsem se ho: „Znamenají pro vás noviny snad celý svět?“ Odpověděl mi: „Co jiného mám dělat? Jsem v důchodu, lidé mě mají za blázna, nemám žádné sociální kontakty. Lidé mě odstrčili. Vy jste jediný člověk, který se mnou mluví, který mě uznává jako lidskou bytost. Co tedy zbývá? Já jenom čekám na smrt.“

V ten den, kdy mi řekl, že jenom čeká na smrt, jsem začal přemýšlet o všech lidech. Co to děláte? Někdo se zabývá obchodem, někdo hromadí peníze, někdo se snaží získat moc v politice. Chápete, že se jenom přibližujete smrti? Každým okamžikem je smrt stále blíž a blíž. Snažíte se o něco, co si lze vzít s sebou, až přijde smrt? Nevezmete si s sebou nic kromě meditace. Vše, co je mimo vás, necháte za sebou. Pouze onen vnitřní plamen... Pokud jej najdete a budete si ho vědomi, nebude pro vás smrt existovat. Ale pokud si ho nebudete vědomi, budete se stejně jako ostatní domnívat, že jste mrtví.

Je to jen otázka myšlení. Pokud se dobře poznáte, nebudete mrtví nikdy. Ale vy nikdy nejdete dovnitř, do sebe. Zapomněli jste, že je tu nekonečný prostor, který na vás čeká a který je vašim skutečným domovem. Veškeré vaše snahy, zde v Buddhově síni, jsou snahy o to, znovu se obeznámit s vaším skutečným domovem, který neshoří na pohřební hranici, ale který tu zůstane na věčnost, v různých formách, anebo v bezforemnosti. To je vaše buddhovství.

Avšak stále si ho připomínat znamená, že musíte vykonávat určité cvičení. Cvičení je prosté. Neustále si připomínejte, že všechno je nevyslovitelný, nepopsatelný zázrak. Celý tento svět je natolik tajuplný, že není třeba číst detektivky nebo se dívat na filmy.

Jestliže porozumíte tichu, budete rádi vyhledávat místo, kde můžete zůstat tiší. Pokud se dotýkáte pramene života uvnitř vás, pak milujete chvíle během dne, kdy třeba usrkávající čaj můžete pozorovat, jak ve vás voda života neustále proudí. Pomalu se tak seznamujete s věčností sebe sama. Ale ať už to víte nebo ne, je stále přítomna.

Takový jediný den je natolik vzácný, že jej lze srovnat s krásným drahokamem. Dávni mudrci si jej cenili víc než svého těla i života.

Musíme si uvědomit, že pokud ztratíme drahokam nebo perlu, je tu možnost, že je znovu nalezneme, avšak jakmile je během sta let ztracen jediný den, nikdy více se nevrátí.

Pamatujte, že ani jediný okamžik nelze vrátit zpět. Co je pryč, je pryč navždy.

Vychutnávejte si každý okamžik. Okamžik zmizí, ale zážitek a tajemství tohoto okamžiku, jeho chuť zůstává s vámi. A každým dnem se bude čím dál víc prohlubovat a zesilovat. A přijde den, kdy se nebudete bát prohlásit, že jste buddha. Přijde to samo od sebe, spontánně. Náhlé osvícení a vy si řeknete: „Můj bože, co jsem to dosud dělal? Jsem buddha a tento vesmír je mým domovem. Stejně jako potřebuji já jeho, tak on potřebuje mne.“ Jsme součástí jednoho obrovského tajemství.

Nehleď na to, jaké máte schopnosti, vrátit jediný den z minulosti je nemožné. Žádná kniha v historii nepřipouští, že by to bylo možné...

Proč nám čas brání v našem snažení, a to každý den po celý život? Proč se čas staví proti nám? Je to bohužel proto, že jsme zanedbávali naši praxi.

Namísto toho, abyste neustále čekali na zítřek, musíte myslet pouze na tento den a tuto hodinu. Zítřek je nejistý a těžko uchopitelný. Musíte následovat cestu ještě dnes, dokud jste naživu...

Zítřek je opravdu nejistý. Může přijít, ale taky nemusí. Ti, kdo vědí, dokonce prohlašují, že zítřek nikdy nepřijde. To, co přichází, je vždy dnešek. Proto udělejte, co chcete udělat, hned teď. Chyťte se zdroje života, protože zítra už může být příliš pozdě. Zítra už je pozdě.

Musíte se soustředit na zenovou praxi, aniž byste mrhali časem, jakoby byl pouze tento den a tato hodina. Pak je vše snadné. Musíte zapomenout na své dobré i špatné vlastnosti, na svoje silné stránky či slabosti.

Prostě se přijměte takoví, jací jste, a užívejte si, vychutnávejte, zpívejte, tancujte tak, jak jste. Přijetí znamená vděčnost existenci. Pokud něco nemůžete přijmout, znamená to, že dáváte vinu existenci. Co děláte ve všech svých modlitbách, co děláte ve všech modlitebnách? Žebráte u Boha: „Dej mi tohle, dej mi tamto.“ Nevěříte existenci, máte požadavky. Vědomí věřícího člověka je bez požadavků. Proto skutečná víra je bez modlení. Víra prostě žije a žije tak, že samotný život je vyjádřením vděčnosti.

Haiku od Džošu:

**Měsíc ve vodě,
znovu a znovu se rozplývá,
ale stále je tam.**

Je až neuvěřitelné, jakým způsobem zenoví básníci mluví. Jiný jazyk není schopen dosáhnout takových výšek.

**Měsíc ve vodě,
znovu a znovu se rozplývá...**

Poněvadž pokaždé přijde vítr, přijdou vlny a Měsíc se rozbije na tisíc kousků. Ale pak se hladina jezera zklidní a kousky se zase spojí dohromady. Protože to, co se rozplyne, není Měsíc, ale jen jeho odraz. A protože se nerozbije Měsíc, je jedno, že se na tisíc kusů rozbije jeho odraz.

Naše těla, myslí, naše životy nejsou nic jiného než odrazy skutečného Měsíce... Tisíckrát rozbité. Přesto je v nejnitřnějším jádru našeho bytí Měsíc vždy úplný a dokonalý.

Issa napsal:

**Nejmenší slaviček žlutým hláskem
volá radostně
na své rodiče.**

Nemusíte se starat o to, co se tu říká, slova jsou velmi příznačná. Issa musel být v hluboké meditaci, když zaslechl slavičkův radostný zpěv volající rodiče žlutým hlasem. Neříká nic o slavíkovi, nýbrž o svém tichu. Jste-li v tichu, a mezi bambusy se ozve zpěv kukačky, vaše ticho to ještě prohloubí.

Jiný básník napsal:

**Ať si oblékneme cokoli,
vypadáme nádherně
za svitu Měsíce.**

Měsíc všechno okrášlí. Za úplňkové noci vidíte všude kolem sebe krásu, vidíte krásu i v obyčejné rostlině. Obyčejná květina září radostí. Malá louže vody odráží Měsíc s takovou hloubkou jako největší oceán.

Proto nezáleží na tom, jaké máte tělo, zda jste muž či žena, pták nebo zvíře, zda jste bohatí či chudí. V tichu pozorujete Měsíc a jste naplněni nezměrnou krásou. Tato nádhera pochází z vašeho vnitřního světa a Měsíc jen podnítl její záři.

Kapitola osmá

Ukrytý klenot

Dógen napsal:

Poté co Hsuan-ša dosáhl osvícení, řekl mnichům: „Celý vesmír je zářivý klenot Buddhovy mysli.“

Tento zářivý klenot je původně beze jména, je tak nazván jen v danou chvíli. Tento klenot je navěky neměnný. Naše tělo a mysl, tráva a stromy, tady i tam, nebo řeky a hory mezi nebem a zemí, to vše není vskutku nic jiného než zářivý klenot.

Od začátku do konce je neomezený, bez hranic. Celý vesmír je jeden jediný zářivý klenot, nejsou dva nebo tři. Je to Buddhovo oko, pravda sama, jediné vyjádření pravdy, světlo osvícení. Nikdy celku nebrání, ale obchází kolem. Význam tohoto zářivého klenotu je tak zřejmý, že vnímající bytosti jsou spaseni současným Avalokitéšvarou, anebo Maitréjou, a to pouze pohledem do jejich očí nebo nasloucháním jejich hlasu. Buddhové minulí i současní vyjadřují zákon dharmy svým tělem.

(Avalokitéšvara a Maitréja jsou bóddhisattvové, bytosti, které se vzdaly nirvány a vrací se na svět pomoci druhým v době, kdy je Buddhovo učení zapomenuto. Avalokitéšvara je ztělesněním soucitu, Maitréja je budoucí učitel lidstva. – Pozn. překl.)

Sútra praví, že když nějaký člověk ležel opilý, zašil mu jeho velký přítel tajně do oděvu drahokam. Nikdy nesmíme opomenout darovat tento klenot svému blízkému příteli.

Netane se, že bychom byli opilí a tento klenot nedostali. Takový zářivý klenot je totožný s celým vesmírem.

Proto zářivý klenot je zářivým klenotem sám o sobě, nezáleží na tom, zda obchází nebo ne. A naše pochopení, že takový klenot opravdu je, je též samo klenotem, tolik je vidět a slyšet. Nemá smysl přemítat, zda zářivým klenotem jsme. Ať o tom pochybujeme, nebo tomu věříme, to je jen zúžený, dočasný úhel pohledu. Přesněji řečeno, zářivý klenot pouze zúžený úhel pohledu předstírá.

Nemůžeme jinak než přiznat, že klenot má velkou hodnotu. Jeho barva a záře je výjimečná! Kdo by ho mohl sebrat? Kdo by ho mohl považovat za tretku a na tržišti se ho zbavit?

Nesmíme si dělat starosti, zda podle zákona kauzality projdeme do šesti říší bytí překonáme zákon kauzality. Od začátku do konce zářivý klenot nikdy nestojí mimo zákon kauzality. Taková je jeho povaha.

Existuje jen jediná zkušenost, ale lze ji vyjádřit tisíc a jedním způsobem. A žádné vyjádření není dostačující. Vyjádřením je její krása, její nedozírné bohatství, její nekonečnost, věčnost. Žádná slova to nemohou zachytit. Člověka, který došel domů, který našel, to však nutí podělit se o onu radost, o onu píseň, haiku, tedy sdělit něco o tom, co sdělit nelze. Je to potřeba, nutkání. Musíte něco udělat, abyste svět uvědomili o tom, co jste našli. Protože co jste našli vy, může nalézt i kdokoli jiný, který jen zapomněl cestu. A je to tak blízko, stačí zavřít oči... Jeden krůček dovnitř a jste doma.

Všechny zenové příběhy a rozmluvy říkají znovu a znovu totéž. A říkají to nádherně. Vždy z jiné strany, z jiného úhlu pohledu poukazují na stejný Měsíc... Doufají, že když jste ho nezahledli minulou noc, v té dnešní se vám to z jiné strany možná podaří.

Mistr není pro hledajícího nic jiného než naděje. Jen čeká, až pochopíte tu prostou věc, kterou vám nemůže předat, neboť je nehmotná. Má však nevyčísitelnou cenu, takže mistr musí udělat něco, aby vás vyprovokoval a vyzval k hledání uvnitř. Všechny zenové příběhy jsou právě výzvy, provokace. Jejich slova vycházejí z hluboké lásky a soucítění, nikoli z mysli.

Toto byste si měli uvědomit u každého zenového příběhu, u rozmluvy či u haiku. Mistr se nějakým způsobem snaží o nemožné. A jednou za čas se nemožné stane skutkem. Proto to nelze jen tak odmítnout, nelze říci, že je to marné. Osvícení s sebou přináší nesmírnou lásku ke všem, kdo jsou v temnotě. Neboť oni sedí se zavřenýma očima a myslí si, že jsou slepí. Někdo je musí popíchnout, aby oči konečně otevřeli. Možná je měli zavřené po mnoho životů. Úplně zapomněli, že nějaké mají, neboť jim zapadaly prachem.

Celá práce mistra spočívá v tom, odstranit prach a upozornit, že se vaše vnitřní bytí probouzí. A jakmile se probudí, pochopíte, že veškeré úsilí mistra bylo chybné, jen jeho soucítění bylo nesmírné. Úsilí bylo chybné, neboť neexistuje způsob, jak vyjádřit to, co vyjádřit nelze. On se o to ale přesto pokoušel znovu a znovu, i když dobře věděl, že je to nemožné.

Jakmile někdo procitne, vidí všechny chyby svého mistra, ale ty nehrají roli. Jediné, na čem záleží, je hluboká vděčnost tomu výjimečnému člověku, který opakoval den za dnem totéž, tlačil tvrdě, jak jen mohl, naprosto si vědom toho, že je velkou vzácností, pokud člověk rozpozná své buddhovství. Ale protože jde jen o rozpoznání, je pravděpodobné, že každý jednoho dne rozpozná. Tedy proč ne dnes? Není důvod to odkládat.

V minulých dobách to bylo snazší. Kolem bylo tolik buddhů, že jste si mohli snadno představit, že i vy byste jím mohli být. Nyní to tak bohužel není. Pro současného člověka je „buddha“ pouze slovo. Potkáte-li během celého svého života jedinkrát buddhu, je to vzácnost. A třebaže se s ním setkáte, ani ho nemusíte poznat, neboť jeho jazyk jste už dávno zapomněli. Tolik a do takových podrobností se toho učíte o hmotě, že se vám to stane překážkou duchovního letu k Měsíci na nekonečné obloze, který je vaším právem.

Pamatujte si, že ať řeknou mistři cokoli, nemáte jejich slova rozebírat, analyzovat. Nejsou to vědecké práce k získání doktorátu. Nejsou určeny posluchačům na škole. Je-li mezi vámi jediný posluchač, okamžitě cítím únik energie.

Zapomenout na celý svět, to je celé. Proto říkám: „Opusťte tělo, opusťte mysl.“ Tak můžete jasně rozpoznat, co je to vědomí. A toto vědomí je Buddha. Pokud jste v tomto vědomí, jste na nejvyšším vrcholu života. Samotná svoboda v těchto výškách vám umožní tancovat, zpívat jako pták, kvést jako květina. A děje se to bez úsilí, zcela spontánně. Proto chci, abyste po meditaci chvíli seděli a vstřebávali zážitek, křehkost výšky i hloubky, tak abyste postupně mohli zůstat jako buddha po celý rok.

A pamatujte, jakmile jste buddha, jste buddha stále. Nikdo z toho nemůže vypadnout. To by bylo proti přírodě.

Dógen pravil:

Poté co Hsuan-ša dosáhl osvícení, řekl mnichům: „Celý vesmír je zářivý klenot Buddhovy mysli.“

Říká to, co říká každý buddha, že jakmile se někdo stane osvíceným, nevidí nic, co by bylo neosvíceno. Vidí stromy tiše stojící v osvícení, vidí Měsíc zářící v osvícení. Vaše osvícení z vás udělá univerzální vědomí - již nebudete oddělení. Není to tak, že vy se stanete osvícenými, pro vás se osvíceným stane celý vesmír. A je-li osvícený vesmír, vy nemůžete chybět. Můžete být pouze vděční za vše, co existuje.

I nejhlubší noc ve vás nevyvolá nespokojenost, ale hluboký klid a očekávání, že již brzy přijde ráno. Čím temnější je noc, tím blíže je svítání. Ale i sama noc znamená radost. A den má zase svoje radosti. Každý okamžik má svoji vlastní vůni. Pamatujte si, že pro osvíceného člověka to není tak,

že on je osvícený. Naopak, pro něj se stane osvícenou celá existence... Veškeré světlo, veškeré vědomí, veškerá pravda a veškerá krása.

Hsuan-ša prohlásil po svém osvícení:

„Celý vesmír je zářivý klenot Buddhovy mysli.“

Není nic jiného než Buddha.

Dógen pokračuje:

Tento zářivý klenot je původně beze jména, je tak nazván jen v danou chvíli.

Cokoli řekneme o nejvyšší zkušenosti, je jen dočasné, náhodné. Proto nediskutujte o slovech a nebuďte na slovech závislí. Žádné slovo není zcela přesné. Jazyk prostě zůstává pozadu. Ony výšky a hloubky jsou za vším a slova je nedokážou vyjádřit. Jen velký soucit mistra a jeho umění vyjádří něco z toho, co vyjádřit nelze. Je to však natolik jemné, že pokud nejste tiší, zcela tiší, nejste schopni to zachytit.

Takový klenot je navěky neměnný. Naše tělo a mysl, tráva a stromy, tady i tam, nebo řeky a hory mezi nebem a zemí, to vše není vskutku nic jiného než zářivý klenot.

Vše je jen vyjádření univerzálního ducha, jehož nazýváme „buddha“. Je to jen dočasné jméno.

Od začátku do konce je neomezený, bez hranic. Celý vesmír je jeden jediný zářivý klenot, nejsou dva nebo tři. Je to Buddhovo oko, pravda sama, jediné vyjádření pravdy, světlo osvícení.

Světlo, jež Buddha vyzařuje, to je jen jedna část. Zkušenost je vícedimenzionální, je v ní krása, je v ní hudba, je v ní pravda, je v ní vše, co má hodnotu, jež přetrvává. Světlo je jen jeden aspekt, pomocí něhož se snažíme tuto zkušenost vyjádřit. Mluvíme-li o „osvíceném“ člověku, vybíráme jen jednu část, jeden aspekt celé zkušenosti.

Nikdy celku nebrání, ale obchází kolem. Význam tohoto zářivého klenotu je tak zřejmý, že vnímající bytosti jsou spaseni současným Avalokitéšvarou, anebo Maitréjou, a to pouze pohledem do jejich očí nebo nasloucháním jejich hlasu. Buddhové minulí i současní vyjadřují zákon dharmy svým tělem.

Sám Gautama Buddha řekl: „Právě toto tělo je buddha a právě tato země je lotosový ráj.“ Jakmile jste osvíceni, vaše vidění je jasné a v této jasnosti vyjadřuje všechno svého ducha, svůj život, svůj zdroj. A tento zdroj je jediný, nejsou dva ani tři.

Sútra praví, že někdo ležel opilý na zemi, když tu mu jeho blízký přítel potají zašil klenot do šatů. Nikdy nemáme chybovat v tom, že bychom tímto klenotem obdarovali svého blízkého přítele.

Dógen říká, že tuto zkušenost nelze předat ani nejbližšímu příteli. Můžete ho zkusit vyprovokovat, podnítit, ale nemůžete mu to předat. Je to něco, co nemáte ve svých rukách. Leží to v samotném srdci vašeho přítele. Můžete pořídit pomůcky... Například když lechtání vyvolá smích. Ačkoli neexistuje žádná spojitost, žádný důvod, proč by lechtání mělo vyvolávat smích.

Znám člověka, kterého ani lechtat nemusíte. Stačí v určité vzdálenosti udělat pohyb, náznak lechtání... I zde s námi sedí jedna taková, všichni ji znáte. Teď sedí jako Buddha, ale stačí když udělám takhle...

(Osho dělá prsty gesto lechtání na jednu ze sedících a pokaždé když polechtá zvedne se vlna smíchu. Osho sám se směje pod vousy a střídá své lechtání s gesty, která mají posluchače utiшит. Pak se obrací na jinou stranu a začne lechtat někoho jiného za nového přívalu smíchu.)

To je jediný způsob, jak se dosáhne buddhovství – mistr musí polechtat. A vidíte, jaké to má účinky. Ve skutečnosti jsem ani nikoho nepolechtal, ale všichni se smějete!

(Další lechtání a další smích.)

Toto pošimrání je v sútrách označováno jako **velký přenos**. Ani jsem se nedotknul...

(Znovu polechtal několik lidí a opět smích.)

Mistr pouze vytvoří prostředek, ale není tam žádné logické spojení. Víte, proč se smějete? Jistě, někdo je polechtán na dálku... Je to takové dálkové ovládání. Ale proč se smějete vy? Mám prostě dálkové ovládání...

(Mistr demonstruje dálkové ovládání, všichni se smějí a on nakonec mává, aby bylo ticho.)

Utište se. Prostě si sedněte jako Buddha, zavřete oči (chichotá se), pohlédněte dovnitř (nový výbuch smíchu).

Zenový básník napsal:

**Spatřit jeho tvář
jen jedinkrát
a pamatovat si jeho jméno
po tisíce let.**

Básník mluví o svém mistru. Jakmile jednou zahlédnete tvář mistra, nemůžete na ni tisíce let zapomenout, neboť v tom krátkém okamžiku jste zahlédli sami sebe. Mistr je nanejvýš zrcadlo. Může vám ukázat vaši tvář, pokud přistoupíte blíž. A být žákem není nic jiného než přistupovat stále blíž a blíž a blíž, až můžete v očích mistra a jeho gestech vidět své vlastní buddhovství.

**Spatřit jeho tvář
jen jedinkrát
a pamatovat si jeho jméno
po tisíce let.**

Jiný básník píše:

**Jedno zvolání
přivolá stovky přátel,
jeden úsměv
přiláká desetitisíce ctitelů.**

Už jste to viděli, chcete ještě jednou?

(Osho začne svým lechtáním znovu vyvolávat vlny smíchu.)

Mám dvojí dálkové ovládání – ukazuje na dvě sedící. Ať jsou kdekoli ve vesmíru, jen polechtám a ony se smějí. A s nimi se bezdůvodně smějí i další.

Chci, abyste pochopili, že osvícení je stejně tak lehké, láskyplné a mírumilovné jako smích. Teologové z toho dělají těžké břímě, takže to lidé raději nechávají být. Ale osvícení by mělo být zároveň zábava.

To mi připomnělo poslední Krišnamúrtiho slova jen několik měsíců před jeho smrtí. Krišnamúrti byl velmi vážný člověk. To byla jeho jediná chyba. Byl osvícený, ale osvícení chápal jako vážnou věc. Věděl, že je osvícený a jiní nikoli, a samozřejmě se velmi snažil přivést lidi k osvícení. Po celých sedmdesát let - zemřel v devadesáti – sedmdesát let od svých dvaceti pracoval s lidmi a ani jediný nedosáhl osvícení. Chápete jeho zklamání a smutek. Byl z toho čím dál vážnější, skoro nemocný.

Je to vidět z jeho posledních slov. „Lidé neberou osvícení vážně, myslí si, že je to zábava.“ A v tom se lišíme. Osvícení nemůže být nic jiného než zábava, vesmírné show, smích, který nemá žádné hranice, žádná omezení. Vy se smějete a stromy se smějí, kukačky se smějí a mraky se smějí, hvězdy se smějí a smích se rozrůstá, neboť každý spouští smích někoho dalšího. Nepotřebujete knoflík na spuštění, váš smích sám stačí, aby odstartoval druhé.

Mám rád Krišnamúrtiho a mám rád jeho sedmdesátileté nepřetržité úsilí, ale nesouhlasím s jeho přístupem. Dělá z osvícení vážnou věc. To je omyl všech starých proroků. Proto nenajdete sochu smějícího se Mahávíry. Jaký je to ubohý svět, když ani nedovolíte Mahávírovi, aby se smál. Nenajdete sochu smějícího se Gautama Buddha. I kdyby se Buddha smál, lidé by nevěřili svým očím a ušima: „Co se to děje? Takový vážený muž...“

Vy však nechápete, že když je mysl pryč, jste jako malé dítě. Smích z vás vytryskne bez jakéhokoli úsilí. Když nic jiného, jsem alespoň ukončením celé minulosti, a rád bych, aby v budoucnosti byli moji lidé smějícími se buddhy. Vážných už bylo dost, a ti neuměli lidstvo změnit, transformovat. Zkusme tedy jiný směr – neváznost.

Jedno zvolání přivolá stovky přátel... Jediný buddha, jen jeho přítomnost, magneticky přitáhne tisíce buddhů, desetitisíce buddhů. Záleží na tom, jak je velké vaše osvícení, jak je velké vaše soucítění a láska a jak nevázně to berete. Nikdo nemá rád vážné lidi.

Přemýšleli jste někdy o tom, že všichni světci jsou vážní? Je skvělé jít a dotknout se jejich nohou, ale tím to končí. Nikdo nestojí o jejich společnost. Pamatujte si, že tito lidé půjdou do nebe. Nebe je přeplněné světci. Pokud chcete ty správné lidi, běžte na druhou stranu. Tam najdete básníky, malíře, tanečníky, hudebníky.

Já se rozhodně chystám na to druhé místo. Pamatujte si, kdo jde se mnou, bude mít skvělou cestu a potká skvělé lidi. Světci nestojí za nic – žádná tvořivost, žádná poezie, žádné obrazy. Všichni, kdo tvoří a dělají tento svět krásnější a snesitelnější, se scházejí na tom druhém místě.

Fridrich Nietzsche řekl, že Bůh je mrtev, ale neřekl, proč je mrtev. Musel umřít, když byl obklopen tolika idioty, věčně smrdícími... Většina z nich se totiž ani nemyje. A smích je v ráji zcela neznámý, chudák Bůh prostě nemohl přežít.

Proto vás varuji. Dejte si pozor! Když se náhodou dostanete k branám ráje, nechtějte jít dál. Nevstupujte. Ptejte se na cestu na to druhé místo. Budu tam na vás čekat. Chtějte mluvit se mnou, to zafunguje.

**Plač,
po pláči,**

**po pláči z radosti
je ti jedno
že vlasy bělají.**

Zenový básník říká, že i pláč je tak krásný, tak odlehčující, ulevující.

**Plač,
po pláči,
po pláči z radosti
je ti jedno
že vlasy bělají.**

Nedělejte si starosti s časem, prostorem, věkem. Jen naučte smát a plakat opravdově, neboť to jsou ty nejjednodušší způsoby, jak dosáhnout svého vnitřního bytí.

Konec

.....

.

Z promluv konaných 25.7 – 1.8.1988 vybrala a přeložila Lenka Vinklerová